

کد محصول
ES1800

آخرین بروزرسانی
۲۴ اسفند ۱۴۰۴

درسنامه استخدامی

آموزگار ابتدایی

- ✓ شامل مباحث مهم و پرکاربرد به زبان ساده و روان
- ✓ نسخه رایگان شامل ۱۱۹ صفحه (صفحات کمتر و بدون سوال)
- ✓ برای تهیه نسخه اصلی، حاوی ۲۹۷ صفحه به همراه سوالات خودآزمایی، به سایت ایران عرضه مراجعه نمایید.

لینک های مفید آزمون استخدامی آموزگار ابتدایی

خرید درسنامه آموزگار ابتدایی	سوالات رایگان آموزش و پرورش با پاسخنامه
خرید پکیج سوالات آموزگار ابتدایی	سوالات رایگان آموزگار ابتدایی با پاسخنامه
خرید گلچین سوالات آموزگار ابتدایی	خرید پکیج سوالات مشترک آزمون
خرید گلچین سوالات مشترک آزمون	جزوات خلاصه آموزگار ابتدایی
خرید درسنامه مشترک آزمون	منابع مشترک آزمون
منابع تخصصی آموزگار ابتدایی	فایل اطلاعات آزمون
اخبار آزمون	شبکه های اجتماعی ایران عرضه (فایل های رایگان + تخفیفات هفتگی + اخبار)

(برای مشاهده هر بخش روی آن بزنید)

آخرین بروزرسانی های محصول:

۱۴۰۴/۱۲/۲۴ ایجاد فصل جدید و اضافه شدن بخش جدید به فصل اول

۱۴۰۴/۱۲/۱۴ تالیف مجدد محصول

فهرست مطالب

❖ فصل اول: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی فارسی - صفحه ۴

◀ بخش اول: راهنمای معلم فارسی اول دبستان (خلاصه)

◀ بخش دوم: راهنمای معلم فارسی ششم دبستان (خلاصه)

◀ بخش سوم: راهنمای معلم فارسی چهارم دبستان (خلاصه)

❖ فصل دوم: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی علوم تجربی - صفحه ۸۴

◀ بخش اول: راهنمای معلم علوم تجربی چهارم دبستان (خلاصه)

❖ فصل سوم: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی قرآن و هدیه - صفحه ۹۴

◀ بخش اول: نهج القرآن راهنمای معلم قرآن اول تا ششم ابتدایی (خلاصه)

این جزوه، خلاصه ای از درسنامه آموزگار ابتدایی حیطه تخصصی می باشد. در صورت تمایل به تهیه نسخه کامل آن به همراه سوالات خودآزمایی، می توانید این محصول را از سایت ایران عرضه خریداری نمایید.

خرید محصول

❖ فصل اول: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی فارسی

◀ بخش اول: راهنمای معلم فارسی اول دبستان (خلاصه)

کتاب راهنمای معلم فارسی اول دبستان

ساختار و محتوای فارسی اول دبستان

آشنایی با ساختار کتاب فارسی اول

کتاب فارسی پایه اول به دلیل آغاز فرآیند آموزش زبان، ساختاری متفاوت با سایر پایه‌ها دارد و شامل سه بخش اصلی است: **نگاره‌ها، نشانه‌های یک و نشانه‌های دو**. این ساختار بر اساس مراحل رشد زبان و توانایی یادگیری دانش‌آموزان طراحی شده، درحالی‌که کتاب‌های دوم به بعد ساختاری موضوعی دارند.

بخش اول: نگاره‌ها

این بخش جایگزین "لوحه‌ها" در کتاب‌های پیشین است و شامل **ده نگاره** برای چهار هفته اول آموزش می‌شود. رویکرد آموزش از **کل به جزء** است: ابتدا تصویر بزرگ برای تشویق به سخن گفتن، خوب دیدن، تفکر و گوش دادن ارائه می‌شود، سپس تصاویر کوچک زیرنگاره همراه بانامشان عرضه می‌گردد.

۱- تصویر بزرگ آموزشی

- **محتوا:** اعضای یک خانواده
- **هدف:** آموزش مفاهیم متناسب با برنامه درسی ملی، پرورش مهارت‌های زبانی، تقویت توانایی تشخیص شکل نوشتاری و آوایی، آشنایی با مفاهیم سایر حوزه‌ها (رویکرد تلفیق)، توانایی کاربرد آموخته‌ها در زندگی و تقویت نگرش مثبت به زبان فارسی

۲- تصویرک‌ها

- **محتوا:** ۴ تا ۱۰ تصویر مرتبط با تصویر بزرگ
 - **هدف:** انطباق تصویرک و واژه‌ها، تقویت مهارت‌های شفاهی زبان و گسترش گنجینه واژگانی با تکیه بر تصویرخوانی
- فعالیت‌ها عبارت‌اند از:**
- **بین و بگو:** هدف، توجه و تمرکز دانش‌آموز، جمله‌سازی و بیان شفاهی تصاویر (تصویرخوانی) است. دانش‌آموز باید در یک جمله مقصود را بیان کند.

بازی و نمایش: این دو بخش باهدف ایجاد فضای شاد، کشف استعدادهای نهفته، آموزش غیرمستقیم و تقویت مهارت‌های زبانی طراحی شده‌اند.

اهداف:

- ایجاد فضای لذت‌بخش و شادی‌آفرین
- شناخت و پرورش استعدادهای کودکان
- تقویت مهارت‌های حسی-حرکتی
- ایجاد فرصت برای بیان عواطف و احساسات

با هم بخوانیم:

اهداف:

- ایجاد فضای شاد و لذت‌بخش
- تسلط بر آهنگ، ریتم، وزن و قافیه
- پرورش استعدادهای شعری
- گسترش و تعمیق مفهوم اصلی درس

ساختار بخش ۲: نشانه‌های (۱)

در این بخش، ۳۰ نشانه خطی فارسی طی ۱۵ درس و ۱۵ هفته آموزش داده می‌شود. هر درس شامل معرفی دو یا سه نشانه است.

هر درس از این بخش شامل قسمت‌های زیر است:

قسمت نخست: عنوان متن اصلی درس (تصویر بزرگ اصلی) این تصویر ضمن حفظ ارتباط با نگاره‌ها و تقویت مهارت‌های شفاهی، بر آموزش نشانه‌های خاص تأکید دارد. عناصر آن شامل **شبکه آوایی، تصویری و معنایی** است.

قسمت دوم: تصویرک‌ها

زیر هر تصویر، ۳ تا ۶ تصویرک به همراه واژه آن‌ها به خط نسخ آورده می‌شود. این تصویرک‌ها که حاوی کلیدواژه‌های درس هستند، از میان واژه‌هایی انتخاب می‌شوند که دانش‌آموز قبلاً در بخش نگاره‌ها با آن‌ها آشنا شده است. یک حرف از این کلیدواژه‌ها بارنگ قرمز مشخص شده که تأکید اصلی درس، همان صدا است.

قسمت سوم: متن نوشتاری

پس از ارائه واژه‌ها، متنی کوتاه و تا حد امکان آهنگین آمده که فقط برای خواندن است. دانش‌آموز با دو قرینه شکل و تصویر، قادر به فراگیری خواندن خواهد بود. یکی از تمرین‌های گذشته، بخش‌کردن و صداکشی بود که اگرچه در آغاز زبان‌آموزی تسهیل‌کننده است، ادامه افراطی آن روند آموزشی را کند می‌کند.

قسمت چهارم: تصویر درشت نشانه

حرف و صدای مورد آموزش و شکل‌های خطی آن به شکل درشت و خوانا در پایین صفحه نوشته می‌شود.

قسمت پنجم: چینش نشانه‌ها

طرح انگشت اشاره است که حروف آموزش داده شده، در حال آموزش و درس آینده با سه رنگ متمایز در آن درج شده است. نشانه‌ها با چهار رنگ چیده می‌شوند: سیاه (آموخته شده)، قرمز (مورد آموزش)، آبی (درس بعدی) و سبز (نشانه‌های استثنا).
اهداف: تمرین دیداری واج‌های خوانده شده، آمادگی بصری برای واج خوانده نشده.

فعالیت‌های یادگیری هر درس: اهداف این فعالیت‌ها هماهنگ با بخش نگاره‌ها و با تعمیق بیشتر ادامه می‌یابد: ببین و بگو، گوش کن و بگو، به دوستان بگو، بگرد و پیدا کن، بازی و نمایش، کتاب‌خوانی، با هم بخوانیم، کتاب کار، تمرین‌های دوره‌ای و یادداشت‌های من.

تقویت فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی

تقویت فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی از اهمیت زیادی برخوردار است، به‌ویژه در دوران کودکی که کودک به داستان‌ها و قصه‌ها علاقه‌مند است. قصه‌ها نه تنها در دنیای کودکان بلکه در قرآن نیز برای انتقال پیام‌های الهی به کار رفته‌اند و این نشان می‌دهد که قصه ابزاری مؤثر برای آموزش و هدایت است. بنابراین، استفاده از قالب داستان در آموزش به کودکان ضروری به نظر می‌رسد.

در نظام آموزشی ایران، کتاب فارسی با ساختار داستانی طراحی شده است و برای برآوردن نیاز فطری کودکان به شنیدن داستان، مجموعه‌ای از ۵۲ جلد کتاب کودک با ساختار داستانی ارائه شده است. اگرچه معلمان تنها می‌توانند در طول سال ۳۶ کتاب را در کلاس بخوانند، اما هدف برنامه درسی این است که کتاب‌خوانی از کلاس به خانه منتقل شود و به جزئی از زندگی کودک تبدیل گردد.

سیاه کتاب‌ها هر ساله به‌روزرسانی می‌شود و معلمان تشویق می‌شوند که علاوه بر فهرست‌های موجود، کتاب‌های مناسب بازار کتاب را نیز انتخاب کنند و از منابع محلی و بومی برای انتخاب داستان‌های مناسب استفاده کنند.

نکته: در فعالیت‌های کتاب «فارسی»، در پایان هر هفته (یک هفته در میان)، بازی، نمایش و کتاب‌خوانی گنجانده شده است.

ساختار کتاب کار فارسی اول

در کتاب کار فارسی اول، برای هر روز یک صفحه تمرین در نظر گرفته شده است که به طور موازی و یکسان همه مهارت‌های دست‌ورزی و نوشتاری را تقویت می‌کند. این تمرین‌ها به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که از تنوع کافی برخوردار باشند و با توجه به پیچیدگی و وابستگی نوشتن به مقدمات، در پی آموزش مهارت‌های نوشتاری به کودکان هستند. نوشتن به عنوان عالی‌ترین مرحله از مراتب زبان‌آموزی، نقش بسزایی در تکمیل شخصیت کودک دارد و باید به‌طور مستمر و پیگیر آموزش داده شود.

اهمیت نوشتن در تربیت کودک

نوشتن همچنان جایگاه ویژه‌ای در ارتباطات انسانی دارد و مهارت نوشتن می‌تواند به رشد شخصیت و اعتماد به نفس کودک کمک کند. هرچند نمی‌توان نوشتن را تنها مهارت زبان‌آموزی دانست و باید به مهارت‌های دیگر همچون شنیدن و سخن گفتن نیز توجه داشت. بنابراین، نباید فقط بر نوشتن تأکید کرد و دیگر مهارت‌ها را نادیده گرفت.

ساختار تمرین‌ها

در هر صفحه، تمرین‌ها به سه بخش تقسیم شده‌اند:

بخش "کامل کن" بخش "رنگ کن" بخش "بنویس"

تمرینات متنوع

کتاب کار نوشتن شامل شش صفحه تمرین برای هر هفته است که از تمرین‌های ساده به تمرین‌های پیچیده‌تر منتقل می‌شود. همچنین، این تمرین‌ها شامل مواردی مانند رونویسی، املا، مرتب کردن کلمات، و جمله‌سازی است که به تقویت مهارت نوشتاری کودک می‌پردازد.

یادآوری‌ها و تمرینات دوره‌ای

در پایان هر بخش از تمرین‌ها، تمرینات دوره‌ای در نظر گرفته شده است که به ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان کمک می‌کند. این تمرین‌ها به‌طور ویژه برای سنجش مهارت نوشتاری در هر مرحله طراحی شده‌اند تا کودک به‌طور مستمر در مسیر پیشرفت قرار گیرد.

موضوعات اساسی برنامه درسی فارسی

الف) مفاهیم:

۱. نکات دستوری، زبانی و واژگانی
۲. نکات املائی، نگارشی و رسم‌الخطی

ب) مهارت‌های زبانی:

۱. سخن گفتن
۲. خواندن و نوشتن
۳. نقد و تحلیل

پ) فعالیت‌های ویژه:

۱. درست، نادرست
۲. ببین و بگو
۳. با هم بخوانیم
۴. بازی

مفاهیم کتاب فارسی سال اول

- ۱- نکات دستوری و زبانی: آموزش نشانه‌ها و شکل‌های مختلف آن، تمرین صامت‌ها و مصوت‌ها
- ۲- نکات نگارشی و رسم‌الخطی: آشنایی با جمله و جمله‌سازی، کاربرد نقطه، علامت سؤال و ویرگول
- ۳- نکات املایی: نوشتن صحیح نشانه‌ها، تشخیص صامت‌های چندشکلی، «ه» غیرملفوظ، واو معدوله، تشدید و استثناها
- ۴- نکات ادبی: آشنایی با وزن و قافیه شعر، داستان، نمایش، طنز و کاریکاتور
- ۵- مفاهیم دانشی: آشنایی با محیط خانه و مدرسه، روستا و مشاغل، طبیعت و عناصر آن (باد، آب، باران)، رنگ‌ها، میوه‌ها، جانوران و محل زندگی، ورزش، آسمان و ستاره‌ها، فصل‌ها، شاهنامه، انقلاب اسلامی، چراغ راهنمایی

مهارت‌های زبانی (تعداد تمرین‌ها)

- گوش دادن و سخن گفتن: ۷۳ تمرین در «گوش کن و بگو»، حدود ۲۹ تمرین «ببین و بگو»، حدود ۵۲ تمرین «به دوستانت بگو» و ۱۳ شعر.
- خواندن: خواندن واژگان به کمک تصویر در نگاره‌ها (۶۰ مورد)، خواندن واژگان در نشانه‌ها از طریق بازشناسی دیداری (۷۵ کلمه)، خواندن متن درس‌ها و روان‌خوانی‌ها (۳۱۲ جمله و ۱۸۰ کلمه) و کتاب‌خوانی.
- نوشتن: ۴۵ تمرین کتاب کار شامل ۸۰ مورد دست‌ورزی نشانه‌ها
- واژگان: حدود ۷۵ کلمه جدید، ۶۰ کلمه در بخش نگاره‌ها (برای یادگیری شکل خطی)، ۱۰۰ واژه تکراری و ۲۹ تمرین «بگرد و پیدا کن»

فعالیت‌های ویژه: برای ایجاد نشاط در کتاب و کلاس، موارد زیر پیش‌بینی شده است:

- ۱۰ بازی با ماهیت زبان‌آموزانه
- ۱۲ نمایش برای تقویت مهارت‌های زبانی
- فرصت‌های کتاب‌خوانی

بررسی درس‌ها

اهداف کلی آموزش زبان فارسی در سال اول ابتدایی

الف) اهداف شناختی

- آشنایی با نمادهای خط فارسی
- آشنایی اولیه با عناصر محورهای جانشینی و هم‌نشینی
- آشنایی با گونه گفتاری زبان معیار

ب) اهداف عاطفی

۱. فراهم نمودن زمینه‌های علاقه و نگرش مثبت نسبت به: برقراری ارتباط شنیداری و گفتاری، مطالعه اولیه نوشته‌های ساده و تصویری، مسائل اعتقادی، ملی، علمی و هنری

پ) اهداف مهارتی

۱. **مهارت گوش دادن:** دقت در سخن گوینده، دریافت پیام ساده و واضح، دریافت ارتباط بین بخش‌های یک پیام، بررسی شنیده‌ها، درک پیام در گونه‌های مختلف زبانی، دقت در آهنگ کلام
۲. **مهارت سخن گفتن:** سخن گفتن با دیگران، رعایت نوبت، پرسیدن و پاسخ دادن، مشارکت در گفتگو، رعایت ادب، بیان داستان و خاطره
۳. **مهارت خواندن:** تشخیص نشانه‌ها، خواندن هجاها و کلمات جدید، خواندن جمله‌ها و متن‌های ساده
۴. **مهارت نوشتن:** نوشتن حرف و کلمه، رعایت حاشیه و فاصله، رعایت خط زمینه، رعایت شکل صحیح حروف

اهداف کلی بخش نگاره‌ها

الف) اهداف شناختی

- آشنایی بیشتر با واج‌های زبان فارسی
- آشنایی با تلفظ کلمات و کاربرد آن‌ها در جمله
- آشنایی با محیط زندگی
- آشنایی اولیه با نمادهای خط فارسی
- زمینه‌سازی برای آموزش نشانه‌های ۱ و ۲

ب) اهداف عاطفی-نگرشی

- تقویت توجه و علاقه به جلوه‌های زندگی
- التذاذ از اشعار و جمله‌های زیبا
- ایجاد علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی

پ) اهداف مهارتی

- تقویت مهارت خوب گوش دادن و خوب سخن گفتن
- تقویت دقت در پدیده‌های اطراف
- تقویت توانایی انجام کارهای خلاق
- تقویت مهارت‌های تفکر و درست اندیشیدن

نگاره‌ها به منزله فهرستی هستند که نمای کلی کتاب را نشان می‌دهند. وظیفه نگاره‌ها ایجاد آمادگی زبان‌آموزی و مهارت‌آموزی و فضایی شاد برای جذب کودک است. نگاره‌ها یک دوره نسبتاً کامل از زندگی کودک را با محوریت او به صورت یک داستان دنباله‌دار روایت می‌کنند. کودک در نگاره نخست خود را وابسته به جامعه‌ای بزرگ‌تر می‌بیند تا جایی که نسبت به همه مظاهر هستی حساس شود و خود را در سرنوشت آن‌ها سهیم بداند.

توجه: زبان آموزی در پایه اول سهم عمده‌ای دارد؛ زیرا زبان خود موضوعیت دارد و هنوز به ظرفی برای علوم دیگر تبدیل نشده است. یادگیری زبان در اینجا دقیقاً یادگیری خود زبان است. ظرف زبان آموزی در سال اول به تدریج از طریق دو مرحله ساخته می‌شود:

روش تدریس نگاره‌ها

- **تدریس سنتی:** شامل روش‌های سخنرانی، حفظ و تکرار، پرسش و پاسخ، نمایشی، ایفای نقش، گردش علمی، بحث گروهی و روش آزمایشی است. دو روش نخست بیشتر شناخته شده و متأسفانه شاهد اجرای آن‌ها بوده‌ایم. پنج روش اخیر اگرچه مترقی‌اند، اما فاقد ویژگی «هم‌پاری» دانش‌آموزان هستند.

- **تدریس مشارکتی و فعال:** بازدهی گروه بهتر از کار فردی است. محیط آموزش باید به محیطی تبدیل شود که همه در آن:

۱. با هم کار کردن را بیاموزند

۲. از دانسته‌های جمع بهره بگیرند

۳. به نظر جمع احترام بگذارند

۴. مسئولیت جمعی خود را بشناسند

اهداف کلی بخش نشانه‌های ۱ و ۲

الف) اهداف شناختی

- آشنایی و معرفی نشانه‌های آوایی و دیداری زبان فارسی
- آشنایی بیشتر با پدیده‌ها و محیط زندگی
- زمینه‌سازی برای نوشتن خلاق
- آشنایی با نعمت‌های خدا

ب) اهداف عاطفی

- ایجاد نگرش مثبت نسبت به پدیده‌های زندگی فردی و اجتماعی
- تقویت نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی و کاربرد آن در زندگی
- جلب توجه دانش‌آموزان به فرهنگ و زبان بومی و ارتباط با زبان فارسی

پ) اهداف مهارتی

- تقویت مهارت‌های شفاهی زبان (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن)
- تقویت توانایی انجام فعالیت‌های یادگیری
- تقویت مهارت‌های تفکر

به پدر و مادر خود نیکی کنید. قرآن کریم

الف) اهداف شناختی

- آشنایی با نمادهای خط فارسی
- آشنایی اولیه با عناصر محورهای جانشینی و هم‌نشینی
- آشنایی با نمونه‌های نظم مناسب
- آشنایی با شیوه‌های صحیح تقویت حافظه و تفکر خلاق

ب) اهداف عاطفی

۱. فراهم نمودن زمینه‌های علاقه و نگرش مثبت نسبت به: برقراری ارتباط شنیداری و گفتاری، مطالعه اولیه نوشته‌های ساده و تصویری، مسائل اعتقادی، ملی، علمی و هنری
۲. تلطیف احساسات و عواطف

پ) اهداف مهارتی

۱. مهارت گوش دادن: دقت در سخن گوینده، دریافت پیام ساده و واضح، دریافت ارتباط بین بخش‌های یک پیام، بررسی شنیده‌ها، درک پیام در گونه‌های مختلف زبانی، دقت در آهنگ کلام
۲. مهارت سخن گفتن: سخن گفتن با دیگران، رعایت نوبت، پرسیدن و پاسخ دادن، مشارکت در گفتگو، رعایت ادب، بیان داستان و خاطره
۳. مهارت خواندن: تشخیص نشانه‌ها، خواندن هجاها و کلمات جدید، خواندن جمله‌ها و متن‌های ساده
۴. مهارت نوشتن: نوشتن حرف و کلمه، رعایت حاشیه و فاصله، رعایت خط زمینه، رعایت شکل صحیح حروف

اهداف دوره ابتدایی از دیدگاه سنتی و رویکرد جدید

بر اساس تفکر سنتی، اهداف دوره ابتدایی در سه مورد خواندن، نوشتن و حساب کردن خلاصه می‌شد؛ اما با تحولات جهان امروز، هدف آموزش به پرورش افراد سالم و آموزش مهارت‌های زندگی تغییر یافته است. کتاب «فارسی» باهدف شکوفایی فطرت توحیدی و رشد همه‌جانبه شخصیت دانش‌آموز نوشته شده و این اهداف اساسی را دنبال می‌کند:

- حاکمیت ارزش‌های انسانی بر فضای کلاس
- تلفیق مواد درسی باهدف ایجاد نگرش یکپارچه

امروزه معتقدند مدرسه باید نمونه کوچکی از زندگی واقعی باشد و مشکلات زندگی به صورت فعالیت‌های مختلف در کلاس مطرح و توسط خود شاگردان باراهنمایی معلم حل شود. برای کسب چنین بینشی، فرد باید شایستگی‌هایی در سه حوزه دانشی، مهارتی و نگرشی کسب کند.

اهداف کلی بخش نگاره‌ها

الف) اهداف شناختی

- آشنایی بیشتر با واج‌های زبان فارسی
- آشنایی با ساختار زبان فارسی معیار (تفاوت با گویش محلی)
- تقویت و گسترش دامنه واژگان پایه
- آشنایی اولیه با خود، خلق، خلقت و خالق

ب) اهداف عاطفی-نگرشی

- ایجاد نگرش مثبت به جلوه‌های اعتقادی و زبان فارسی معیار
- تلطیف احساسات نسبت به مفاهیم موجود در نگاره‌ها
- ایجاد نگرش مثبت نسبت به عرصه‌های ارتباطی، خود، خلق، خلقت و خالق

پ) اهداف مهارتی

- تقویت مهارت بیان تصویری (تصویرخوانی)
- تقویت دقت در پدیده‌های اطراف
- توانایی شرکت در فعالیت‌های گروهی و مشارکتی
- تقویت مهارت‌های تفکر و درست اندیشیدن

نگاره‌ها به منزله فهرستی هستند که نمای کلی کتاب را نشان می‌دهند. وظیفه نگاره‌ها ایجاد آمادگی زبان‌آموزی و مهارت‌آموزی و فضایی شاد برای جذب کودک است. نگاره‌ها یک دوره نسبتاً کامل از زندگی کودک را با محوریت او به صورت یک داستان دنباله‌دار روایت می‌کنند. کودک در نگاره نخست خود را وابسته به جامعه‌ای بزرگ‌تر می‌بیند تا جایی که نسبت به همه مظاهر هستی حساس شود و خود را در سرنوشت آن‌ها سهیم بداند.

روش تدریس نگاره‌ها

معلم آگاه حتی به روش برگزیده خود صددرصد پایبند نمی‌ماند، بلکه فرصت‌های آموزشی را مغتنم می‌شمارد؛ اما باید بر روش‌ها اشراف داشته باشد.

- **تدریس سنتی:** شامل روش‌های سخنرانی، حفظ و تکرار، پرسش و پاسخ، نمایشی، ایفای نقش، گردش علمی، بحث گروهی و روش آزمایشی است. دو روش نخست بیشتر شناخته‌شده و متأسفانه شاهد اجرای آن‌ها بوده‌ایم. پنج روش اخیر اگرچه مترقی‌اند، اما فاقد ویژگی «همیاری» دانش‌آموزان هستند.
- **تدریس مشارکتی و فعال:** بازدهی گروه بهتر از کار فردی است. محیط آموزش باید به محیطی تبدیل شود که همه در آن:

۱. با هم کار کردن را بیاموزند

۲. دانسته‌های خود را به جمع هدیه کنند

۳. موفقیت هر عضو را موفقیت خود تلقی کنند

اهداف کلی بخش نشانه‌های ۱ و ۲

الف) اهداف شناختی

- آشنایی و معرفی نشانه‌های آوایی و دیداری زبان فارسی
- آشنایی بیشتر با پدیده‌ها و محیط زندگی
- زمینه‌سازی برای نوشتن خلاق
- آشنایی با اصول و شیوه‌های مهارت‌های زبانی

ب) اهداف عاطفی

- تقویت نگرش مثبت نسبت به باورها و ارزش‌ها
- تقویت نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی و کاربرد آن در زندگی
- تلطیف احساسات نسبت به سروده‌ها و نوشته‌های زیبا

پ) اهداف مهارتی

- توانایی مهارت‌های کتبی زبان (نوشتن، نگارش)
- تقویت توانایی انجام فعالیت‌های یادگیری
- تقویت توانایی روان‌خوانی متن‌های ساده

بخش دوم: آموزش نگاره‌ها

نگاره ۱: به خانه ما خوش آمدی

اهداف درس

- احترام گذاشتن به افراد خانواده
- توانایی تلفظ کلیدواژه‌های بابا، مادر، امین و...
- آشنایی با نحوه نشستن و قلم‌به‌دست گرفتن

مفاهیم، هدف‌ها و مهارت‌های نگاره ۱

بهتر است معلم ابتدا سؤال را به صورت جمله بپرسد و بچه‌ها به صورت کلمه پاسخ دهند، اما پس از برقراری ارتباط، دانش‌آموزان را به بیشتر سخن گفتن تشویق کند. هر نگاره بهانه‌ای برای ایجاد کنجکاوی است و کنجکاوی به پرسش‌هایی منجر می‌شود که نقطه شروع یاددهی-یادگیری است. مهم این است که این تعامل فعال و شاداب ادامه یابد.

طرح پرسش از طرف معلم بسیار مهم است. برخی پرسش‌ها طوری طرح می‌شوند که انتظار پاسخ درست از آن‌ها بیهوده است. پرسش‌هایی مانند «در این تصویر چه چیزهایی می‌بینی؟» دانش‌آموز را به سمت جزئیات می‌کشاند و نتیجه مطلوب نمی‌دهد. پرسش «آیا تا حالا چنین منظره‌ای را دیده‌اید؟» فقط یک پاسخ آری یا نه دارد.

اهداف نگاره ۱

الف) اهداف شناختی (آموزشی و دانشی)

- آشنایی با جلوه‌های شناخت خود، خلق، خلقت و خالق در محیط زندگی و خانوادگی
- آشنایی با نهاد خانواده و اعضای آن، جایگاه و وظایف اعضا
- توسعه واژگان پایه کودک شامل:
 - نام اعضای خانواده (پدر، مادر، خواهر، برادر، بابا، ماما و...)
 - نام خانه‌های سنتی، روستایی، عشایری و اجزای آن‌ها
 - نام لوازم و اثاثیه منزل (میز، صندلی، مبل، تلویزیون، آینه، کمد، ساعت، پرده و...)

ب) اهداف مهارتی

- مهارت شعرخوانی
- تصحیح اشتباهات تلفظی
- مهارت تصویرخوانی
- رعایت نظم و ترتیب در سخن گفتن و گوش دادن

پ) اهداف نگرشی

ایجاد نگرش مثبت نسبت به:

- زبان فارسی
- ایجاد حس احترام به خانواده و اعضای آن
- توجه به پدر و مادر و نقش آن‌ها در زندگی
- احساس مسئولیت نسبت به وسایل شخصی
- احترام گذاشتن به محیط زندگی

روش تدریس پیشنهادی: همیاری

مطابقت تصویر با واژه و بیان شفاهی: هدف اصلی این قسمت، مطابقت غیرمستقیم تصویر با واژه، رفع اشکالات تلفظی و تقویت بیان شفاهی و تصویری است. آموزگار نباید هرگز بر واژه‌های زیر تصاویر کوچک تأکید کند، هرچند دانش‌آموز ناخودآگاه بین تصویر و شکل خطی ارتباط ایجاد می‌کند.

بین و بگو: هدف آن تقویت توجه، تمرکز، جمله‌سازی، بیان شفاهی و تصویرخوانی می‌باشد. آموزگار تصویرها را از راست به چپ نشان می‌دهد و به جهت حرکت دست برای نوشتن و خواندن اشاره می‌کند. دانش‌آموزان در گروه تصویر را بررسی، درباره آن فکر و گفت‌وگو می‌کنند. سپس معلم به صورت گروهی یا فردی سؤال کرده و در انتها مطالب را جمع‌بندی و شرح می‌دهد.

مبانی نظری فعالیت

شنیدن و خواندن شعر برای همه لذت‌بخش است، مخصوصاً برای کودک که روح او با حرکات موزون سرشته شده است. هرچه محیط رشد و زندگی کودک از موسیقی سرشار باشد، ذوق تلطیف‌یافته‌تری پیدا می‌کند. وقتی آهنگ و موسیقی در وجود کودک نهادینه شود، هر موضوعی را به سرعت فرامی‌گیرد.

کودک مسائل جدید را از راه شعر بهتر می‌آموزد. ماندگاری موضوعی که به زبان شعر به او داده شود، بیشتر می‌شود. به همین دلیل، در کتاب فارسی علاوه بر متون موزون، شعر به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای آموزشی به کار گرفته شده است. از لوح فشرده «کتاب گویا» که تمام شعرها و متن‌ها را با خوانش معیار و تنظیم موسیقی منتشر کرده، استفاده نمایید.

طرح درس نگاره ۱: به خانه ما خوش آمدی

موضوع: شناخت نهاد خانواده

اهداف

۱. آشنایی با نهاد خانواده (دانشی)
۲. بیان نوع روابط میان اعضای خانواده (مهارتی - نگرشی)
۳. تقویت احساسات و عواطف نسبت به خانواده (نگرشی)

مواد و وسایل

- کتاب درسی
- تصاویر آموزشی و کمک‌آموزشی (تصویرهای فانتزی مانند خانواده خرگوش‌ها)
- مداد رنگی، کاغذ A4، خمیربازی، چسب و قیچی
- تصویرک‌های درس و پرسش‌نامه تصویری
- کارت‌های گروه‌بندی به شکل ستاره دو نیمه

فعالیت ۱: تشکیل گروه‌ها: تشکیل گروه‌های دو نفره بر اساس رنگ

فعالیت ۲: آشنایی با یکدیگر: دانش‌آموزان هر گروه، خود و اعضای خانواده‌شان را معرفی می‌کنند.

فعالیت ۳: فعالیت هنری: به هر سه گروه یک کار هنری (نقاشی یا کاردستی با خمیر) واگذار شود.

فعالیت ۴: باز کردن کتاب فارسی.

نگاره دو: بچه‌ها، آماده

اهداف درس:

- ۱- آشنایی با وظایف اعضای خانواده
- ۲- ایجاد علاقه به انجام وظایف شخصی
- ۳- رعایت بهداشت فردی و استفاده از وسایل شخصی

هدف‌ها، مفاهیم و مهارت‌های نگاره ۲

- شستن جوراب هر شب قبل از خواب
- سپاس‌گزاری از خداوند پس از صرف غذا
- خوابیدن به‌موقع و زمان بیدار شدن

روش تدریس پیشنهادی: (یادگیری مشارکتی)

پس از اشاره به تصویر و گروه‌بندی:

۱. هر دانش‌آموز درباره تصویر فکر می‌کند.
۲. بیان نظر گروه توسط نماینده.
۳. هدایت دانش‌آموزان توسط معلم و رفع اشکالات تلفظی.

بحث درباره پدر و مادر طوری دنبال شود که نتایج تربیتی توسط خود شاگردان کشف شود: نقش والدین، کوشش‌ها، محبت و وظایف هر یک.

نکات قابل‌توجه برای معلم:

- توجه به بابا، مادر، آزاده
- آماده شدن آزاده برای مدرسه
- بیدار بودن امین
- جهت‌ها (جلو، عقب، بالا، پایین، روی، زیر)
- رنگ‌ها (زرد، آبی، قهوه‌ای، قرمز)

بین و بگو: پیدا کردن تصاویر مرتبط. دانش‌آموزان ابتدا در گروه فکر کرده و ارتباط را کشف می‌کنند. معلم بر تلفظ نظارت دارد.

ارتباط‌ها:

- شانه ← مو
- مسواک ← دندان

فعالیت تکمیلی: تشخیص کلمه نامرتب از بین سه کلمه:

• جوراب - دست - دستکش

گوش کن و بگو: پاسخ‌های منطقی مختلف پذیرفته می‌شود. توجه به تفاوت‌های فردی ضروری است.

نگاره سه: یک، دو و سه، راه مدرسه

اهداف درس:

- ۱- آشنایی با مقررات و قوانین عبور و مرور
- ۲- آشنایی فرزندان با نقش والدین خود
- ۳- آشنایی با محیط بیرون از خانه (میدان، خیابان، مغازه‌ها، مشاغل، کوچه)

مفاهیم کلیدی:

- آموزش نشانی خانه، آموزش مسیر خانه تا مدرسه، آموزش مسیر مکان‌های خاص (مسجد)، آموزش مسیر فروشگاه‌های ضروری تا خانه
- واژه‌های حوزه نگرشی و عاطفی (آسفالت، عمومی، کمک، رعایت، قانون‌مندی)
- آموزش مشاغل افرادی که در خیابان هستند
- آموزش شغل هر یک از افرادی که در خیابان دیده می‌شوند (ماهی‌فروش، میوه‌فروش، پلیس، مغازه‌دار)
- آشنایی با کتاب و کتاب‌فروشی
- آشنایی با انواع نمایشگاه‌ها و صحبت درباره رنگ آن‌ها

روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری

- نکات تکمیلی:** پرسیدن سؤالات مرتبط با تصاویر باهدف آشنایی با قوانین و مقررات راهنمایی رانندگی- آشنایی دانش‌آموز با محل سکونتش با ادرس‌ها
- در محله شما چه مغازه‌هایی وجود دارد؟ (نانوایی، قصابی، میوه‌فروشی، کفاشی و ...)
 - هدف از این سؤال آشنایی دانش‌آموز با محل سکونتش است. لازم است هر دانش‌آموزی نشانه خانه خود را بداند.

نگاره چهار: به مدرسه رسیدیم

اهداف درسی

- ۱- آشنایی با نهاد مدرسه و مقررات آن
- ۲- آشنایی با پرچم ایران و توجه به رنگ‌های آن
- ۳- آموزش و رعایت نظم و ترتیب و بهداشت فردی
- ۴- آشنایی با بخش‌های مختلف مدرسه (نمازخانه، آب‌خوری، دستشویی)

فعالیت‌های کتاب فارسی:

بین و بگو: آموزش مهارت‌های اجتماعی در مدرسه

گوش کن و بگو: آشنایی با نهاد مدرسه و تشخیص مدرسه دخترانه و پسرانه، توجه به بهداشت فردی، شناخت رنگ‌ها

بگرد و پیدا کن: توانایی تشخیص عناصر موجود در نگاره

روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری

بین و بگو: هدف از این بخش تصویرخوانی، بیان شفاهی و جمله‌سازی است (فعالیت گروهی).

جمع‌بندی: آموزش اهمیت ادب و احترام

گوش کن و بگو:

در این بخش با توجه به هدف هر سؤال، پاسخ‌های منطقی دانش‌آموزان پذیرفته می‌شود. برای تمرین بیشتر کلمات هم‌آغاز و هم‌پایان، پیشنهاد می‌شود از تصاویر همان نگاره استفاده شود.

هم‌آغاز: آزاده، آب، آبی، کیف، کتاب

هم‌پایان: آب، کتاب، درخت، برگ درخت، کلاس

به دوستان بگو - پاسخ‌های مورد انتظار:

۱- در مدرسه چه چیزهایی می‌بینی که در خانه نیست؟ معلم، گچ، تخته، تخته‌پاک‌کن، میز و نیمکت، ناظم، مدیر

۲- وقتی به مدرسه می‌رسی به دوستان چه می‌گویی؟ سلام و احوال‌پرسی، پرسیدن درباره برنامه‌های تلویزیون

نگاره پنج: از کلاس ما چه خبر

اهداف درسی

۱- آشنایی با کلاس درس و قوانین آن

۲- آشنایی با معلم و نقش او در آموزش

۳- توانایی تلفظ کلمات کلید

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

• **بین و بگو:** آموزش رعایت نظم و بهداشت و توجه به صرفه‌جویی در مصرف آب

• **گوش کن و بگو:** آشنایی با کلاس

• **بگرد و پیدا کن:** توانایی پیدا کردن تصاویر در نگاره

روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری

نگاره شش: بازی، بازی، تماشا

اهداف درس

۱- آشنایی با بوستان (پارک) و قسمت‌های مختلف آن

۲- تقویت مهارت‌های زبانی

۳- رعایت مقررات عمومی در بوستان (مراقبت از فضای سبز، بهداشت، آب خوردن از محل مناسب)

۴- آشنایی با نحوه استفاده از وسایل بازی و رعایت نوبت

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- **ببین و بگو:** رعایت نکات ایمنی، حفظ و حراست از طبیعت موقع تفریح
- **گوش کن و بگو:** آشنایی با بوستان (پارک)
- **بگرد و پیدا کن:** توانایی پیدا کردن تصاویر در نگاره
- **کتاب‌خوانی:** انتخاب کتاب مناسب و خواندن آن

ببین و بگو: هدف از این بخش تصویرخوانی، بیان شفاهی، جمله‌سازی و درک ارتباط تصاویر است.

نگاره هفت: به‌به، چه روستایی

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- **ببین و بگو:** آشنایی با مزرعه و همکاری در آن
- **گوش کن و بگو:** آشنایی با روستا
- **بگرد و پیدا کن:** پیدا کردن تصاویر در نگاره
- **به دوستان بگو:** مراقبت از حیوانات

روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری

ببین و بگو: هدف از این بخش، تصویرخوانی، بیان شفاهی، جمله‌سازی و درک ارتباط تصاویر است (فعالیت گروهی).

تصویر ۱: پدر در مزرعه کار می‌کند. (آشنایی با مزرعه کشاورزی، وسایل کشاورزی و ...)

تصویر ۲: بچه‌ها در کار مزرعه به پدر کمک می‌کنند. (آموزش همکاری و همیاری)

تصویر ۳: موقع ظهر است پدر با بچه‌ها مشغول خواندن نماز است. (تربیت دینی و مذهبی)

تصویر ۴: زیر سایه درخت در مزرعه همگی مشغول صرف ناهار هستند. (آموزش تغذیه مناسب)

نگاره هشت: چه دنیای قشنگی

اهداف درس

۱- آشنایی با حیوانات وحشی و محل زندگی آن‌ها

۲- آشنایی با صدا و حرکت حیوانات مختلف

۳- تقویت علاقه به حفظ محیط‌زیست و حیوانات

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- **ببین و بگو:** آشنایی با حیوانات وحشی و نحوه زندگی آن‌ها
- **گوش کن و بگو:** آشنایی با باغ‌وحش
- **بگرد و پیدا کن:** پیدا کردن تصاویر حیوانات در نگاره

• به دوستانت بگو: مراقبت از حیوانات

روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری

نگاره نه: در مسجد محله

اهداف درس

۱- آشنایی با قرآن

۲- آشنایی با مسجد

۳- دقت و توجه و علاقه‌مندی به رعایت نظم و ترتیب و بهداشت در مسجد

۴- آشنایی با مؤذن، امام جماعت، وسایل موجود در مسجد

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- بین و بگو: توجه به اعمالی که در مسجد انجام می‌شود
 - گوش کن و بگو: آشنایی با مسجد و نماز جماعت و وضو گرفتن
 - بگرد و پیدا کن: پیدا کردن تصاویر در نگاره (مثل منبر)
 - به دوستانت بگو: آشنایی با اماکن عمومی محل زندگی خود (مانند مسجد)
- بین و بگو: هدف از این بخش، تصویرخوانی، بیان شفاهی، جمله‌سازی و درک ارتباط تصاویر است (فعالیت گروهی).

نگاره ده: نوروز در خانه ما

اهداف درس

۱- آشنایی با عید نوروز

۲- آشنایی با آداب و رسوم مردم ایران

۳- آشنایی با اهمیت نقش پدر بزرگ و مادر بزرگ در خانواده

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- بین و بگو: آشنایی با عید نوروز و ارتباط عاطفی بین خانواده
- گوش کن و بگو: آشنایی با سفره هفت‌سین و آداب آن
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن تصاویر در نگاره (سیب، قرآن)
- به دوستانت بگو: بیان احساسات درونی هنگام تحویل سال نو

مفاهیم و هدف‌ها و مهارت‌های نگاره ۱۰:

آشنایی بانام وسایل سفره هفت‌سین (سنجد، سیر، سکه، سمنو، سرکه، سبزه، آینه، شمعدان، شمع)

آشنایی با برخی از وسایل تزئینی سفره هفت‌سین

آشنایی با مفهوم خانواده گسترده و پدر بزرگ و مادر بزرگ

گفت‌وگو درباره خاطره‌ای از سفره هفت‌سین
 آشنایی با رسم عیدی دادن و عیدی گرفتن
 آشنایی با مفهوم سال نو
 مهارت احترام گذاشتن به بزرگ‌ترها
روش تدریس پیشنهادی: روش همیاری
بخش سوم: آموزش نشانه‌ها (یک)

این بخش به آموزش الفبای فارسی اختصاص دارد و هر درس شامل شش قسمت زیر است:

قسمت اول: تصویر بزرگ برای ایجاد فضای مناسب جهت شروع آموزش، گفت‌وگو و یافتن واژه کلیدی طراحی شده است.

قسمت دوم: شامل سه تا شش تصویر کوچک از متن تصویر بزرگ که زیر هر تصویر نام آن نوشته شده است.

قسمت سوم: شامل واژه‌های کلیدی هر درس که در هر واژه یک‌صدا بارنگ قرمز آمده (هدف اصلی درس). صدا به صورت مجرد آموزش داده نمی‌شود، بلکه در قالب واژه آشنا آمده است. معلم ساده‌ترین واژه کلیدی را انتخاب کرده و صدای مشترک و جای آن را مشخص می‌کند، سپس آن را روی تخته می‌نویسد. پس از تمرین، دانش‌آموزان در کتاب کار می‌نویسند.

قسمت چهارم (متن آهنگین): هدف آشنا شدن چشم نوآموز با هیئت کلی واژه به شکل یکپارچه و با خط تحریری است. معلم با کمک نوآموز در خواندن همراهی می‌کند.

قسمت پنجم (هیئت درشت حرف): نمایش شکل یا اشکال حرف تدریس شده در ابعاد درشت برای آشنایی نوآموز با ابعاد مختلف آن.

قسمت ششم (انگشت اشاره): شامل حرف دیروز (سیاه)، امروز (قرمز) و فردا (آبی). نوآموز با یک نگاه آموخته‌ها را پیش چشم دارد و از روند آموزش خوشحال می‌شود.

درس اول: آب باران: آ ا ب ب

اهداف درس

۱- معرفی و آموزش صدا و نشانه (آ) و (ب)

۲- تقویت توانایی خواندن و نوشتن صدای (آ) و (ب) در کلمات

۳- نقش آب و باران در طبیعت و زندگی

۴- آشنایی با گردش آب در طبیعت

روش‌های پیشنهادی برای تدریس شکل و صدای (آ)

فعالیت: معلم با لیوان آبی وارد کلاس می‌شود.

الف) پازل (جورچین): تصاویر مرتبط با درس (دریا، آسمان آبی، قایق روی آب) به صورت سه‌تکه تهیه شود. گروه‌ها پس از درست کردن پازل، درباره آن صحبت می‌کنند.

(ب) تصویر: تصویری از دریا در اختیار هر گروه قرار گیرد تا درباره آن بحث کرده و به صورت کلمه یا جمله بیان کنند.
 (ج) تصویر کتاب: معلم می‌تواند از تصویر کتاب برای بحث گروهی استفاده کند. دانش‌آموزان با راهنمایی معلم به مفاهیم مورد نظر دست می‌یابند.

نمونه فعالیت آموزشی ۱ (آب، دریا، آبی)

فعالیت ۱: دانش‌آموزان در گروه‌ها درباره آب، دریا و تصاویر بحث می‌کنند. معلم درباره موارد استفاده از آب، فایده لوله‌کشی، آب پاک و سالم، گردش آب در طبیعت، باران، برف و آب شدن برف قله‌ها بحث را ادامه می‌دهد و اشکالات تلفظی را رفع می‌کند.

فعالیت ۲: توجه دانش‌آموزان را به تصاویر کوچک زیرنگاره جلب کنید. در گروه صحبت کنند و حدس بزنند هر تصویر چه کلمه‌ای را نشان می‌دهد. کلمات این درس: آب، دریا، آبی

فعالیت ۳: معلم توجه بچه‌ها را به رنگ حروف جلب کرده و می‌گوید صدایی که امروز یاد گرفتید بارنگ قرمز نوشته شده است. اشاره می‌کند که صدای «آ» دو شکل دارد: «آ» در اول و «ا» در وسط و آخر کلمه.

فعالیت ۴: پس از فعالیت قبل، دانش‌آموز می‌تواند متن درس را بخواند.

روش‌های پیشنهادی برای تدریس شکل و صدای (باران) ب

نمونه فعالیت آموزشی ۱

فعالیت ۱: الف) جورچین سه تکه از مفاهیم درس (کوه برفی، درختان خم شده، منظره برفی، آسمان ابری بارانی، رودخانه) تهیه شود. ب) تصویر طبیعت در اختیار گروه‌ها قرار گیرد. ج) استفاده از تصویر کتاب. دانش‌آموزان به مفاهیم آب، باد، باران دست می‌یابند.

فعالیت ۲: توجه به تصاویر کوچک زیرنگاره. کلمات این درس: آب، باد، باران

فعالیت ۳ و ۴: به روش تدریس (آ) مراجعه شود.

درس دوم: ابر باد: آ د

اهداف درس

۱- معرفی صدا و نشانه (آ) و (د)

۲- توانایی نوشتن شکل‌های مختلف صدای (آ) و (د)

۳- توجه به آثار قدرت خدا (ابر، باد)

۴- تأثیر باد در حرکت ابرها

روش تدریس: به روش درس اول یا ابتکاری

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای (ب): بادبادک‌بازی، ابری

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای (د): دریا، باد

ببین و بگو: نقاشی گروهی درخت توسط دانش‌آموزان و لذت از تماشای آن
نمایش: پوست‌کندن و خوردن میوه برای تشخیص نوع میوه توسط دیگران
درس سوم: مدرسه کلاس: م م س س

فعالیت‌های کتاب «فارسی»:

- گوش کن و بگو: آشنایی با پرچم ایران و رنگ‌های آن، تشخیص صدای (م) و (س)
- ببین و بگو: تقویت روحیه سپاس‌گزاری از معلم
- بگرد و پیدا کن: کلمات با صدای «م» (آغاز) و کلمات با صدای «س» (پایان)
- به دوستان بگو: چگونگی رعایت بهداشت محیط کلاس
- بازی: ارتباط بین کارت‌ها و کلمات (آدم‌برفی، مداد، برف)
- کتاب‌خوانی: معرفی شخصیت‌های کتاب

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «م»: مدرسه، مدرسه،

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «س»: کلاس درس، یاس، قسمت سبز سرو

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: بیان کلماتی با صدای «او»، چیزهایی از درس با صدای «ت»

۲- ببین و بگو: داستانی در ارتباط با زنگ ورزش

۳- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با صدای (او) و (ت)

۴- به دوستان بگو: نام بردن بازی‌های موردعلاقه و کارهای قبل از خوردن میوه

۵- نمایش: اجرای یک بازی و حدس زدن

۶- کتاب‌خوانی: بیان داستان شنیده‌شده

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «او - و»: توت، هلو، آلو، انگور

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «ت»: تاب‌بازی، توپ‌بازی، سوت زدن

درس پنجم: مادر نان: ر ن ن

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: پیدا کردن کلمات با صدای (ر) و (ن)

۲- ببین و بگو: داستانی در ارتباط با خرید برای خانه

۳- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با صداهای (ر) و (ن)

۴- به دوستان بگو: کمک در کارهای خانه، شناخت محل زندگی و انواع نان‌ها

۵- بازی: بازی با توپ همراه بانام دانش‌آموز

۶- کتاب‌خوانی: بیان داستان شنیده‌شده

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

درس ششم: ایران سرباز: ای ی ی ز

اهداف درس

۱- معرفی صدا و نشانه (ای ی ی) و (ز)

۲- تشخیص صدای (ای ی ی) و (ز) در اول، وسط و آخر کلمات

۳- توانایی خواندن و نوشتن کلمات با حروف خوانده‌شده

۴- آشنایی با کشور ایران و علاقه‌مندی به آن

۵- آشنایی با اقوام ایرانی (لر، ترک، کرد، عرب)

شعر: ای ایران (اسدالله شعبانی)

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- گوش کن و بگو: تشخیص صدای (ای) و (ز) در کلمات مختلف
- بین و بگو: ارتباط دادن تصاویر ایران پرچم و سرباز
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلماتی که دارای صداهای (ای) و (ز) باشند.
- به دوستان بگو: بیان چند شهر ایران شهرهای موردعلاقه برای سفر چگونگی همکاری با خانه

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «ای ی ی ای»: ایران، سفید، لباس‌های، آبی و سرمه‌ای، نقاشی، نارنجی، روی

دیوار

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «ز»: سرباز، خاک‌ریز، تیراندازی، زرد

درس هفتم: استخر گوش شنوا: ا ه ه ش

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: آشنایی با کلماتی که صداهای (ا ه ه) و (ش)

۲- بین و بگو: آشنایی با زندگی پرندگان از تشکیل تخم تا تولد جوجه

۳- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمه‌هایی با صداهای (ا) و شناخت اعضای بدن

۴- به دوستان بگو: آشنایی با میوه‌های محل زندگی فرد، بیان احساسات بهداشت فردی

۵- بازی: ماهیگیری با آهنربا از کلمات خوانده‌شده

۶- کتاب خوانی: خواندن کتاب

روش تدریس: گروه‌بندی با کارت‌های رنگی و فعالیت‌های مشارکتی

طرح درس پیشنهادی - درس هفتم: استخر (نشانه‌های ا - ه ه)

واژه‌های جدید: امام، ساده، ماسه، مداد، داده، آماده، آباده، اسم

روش‌های تدریس: یادگیری مشارکتی، تلفیقی، پرسش و پاسخ، ایفای نقش

محورهای موضوع: فارسی، علوم، ریاضی، بهداشت، اخلاق، هنر

انتظارات از دانش‌آموز:

- خواندن کلمات تصویری و تلفظ صحیح نشانه
- جمله‌سازی با کارت‌های تصویر
- کشیدن درخت و مشخص کردن قسمت‌های مختلف (علوم)
- بیان نکات ایمنی و بهداشتی هنگام شنا (بهداشت)
- طراحی یکی از شکل‌های نشانه در دفتر نقاشی (هنر)

ارزشیابی ورودی:

- دو کلمه بگویید که نشانه (د) داشته باشد
- خواندن گردنبندهای ترکیبات (با، ب، دا، د، سا، س، ما، م)

تکالیف:

- نوشتن صفحات کتاب کار
- نوشتن چند عبارت با (-) ربط

ارزشیابی تکوینی:

- سه کلمه با یکی از شکل‌های نشانه (ا - ه ه) بگویید
- به کار بردن (-) ربط در عبارت‌های مختلف

گروه‌بندی و ارزشیابی پایانی:

کارت‌های ۵×۵ با کلمات مختلف تهیه شود. دانش‌آموزان با کارت‌های هم‌رنگ گروه شده و با مرتب کردن آن‌ها جمله می‌سازند.

جملات ساخته‌شده:

- زرد: سام با اسب آمد
- قرمز: سببا سبب داد

فعالیت‌های کتاب «فارسی» در این درس:

- بین و بگو: تصویر بزرگ و تصاویر کوچک مرتبط با استخر
- گوش کن و بگو: پرسش و پاسخ درباره تصاویر و مفاهیم
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با نشانه جدید
- به دوستان بگو: بحث گروهی درباره موضوعات درس

درس هشتم: دریا اردک: ی ی ا

فعالیت‌های کتاب «فارسی»:

- گوش کن و بگو: آشنایی با کلماتی که صدای (ی ی) و (ا - ا) دارند
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمه با صدای (ی) در اول و نام دو حیوان با صدای (ا)
- به دوستان بگو: نکات ایمنی در کنار دریا، رعایت بهداشت فردی و علاقه به انجام کارهای شخصی
- نمایش: بیان احساسات نسبت به جانوران و تقلید صدا و حرکات آنها
- کتاب‌خوانی: انتخاب نام برای کتاب خوانده شده
- روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر
- مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش (ی ی): قایقی روی دریا، پیرمردی، چای، کودکی در هوای آفتابی
- مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش (ا): اتاق، اردک و بز
- درس نهم: لک لک ورزش: ک ک و

فعالیت‌های کتاب «فارسی»:

- گوش کن و بگو: آشنایی با حیوانات آبی
- بین و بگو: مسابقه لاک‌پشت و خرگوش
- بگرد و پیدا کن: حیوانات با صدای (ک) در آخر و کلمات با صدای (و) در وسط
- به دوستان بگو: بیان احساسات درباره مراقبت از حیوانات و علاقه به ورزش‌های مختلف
- مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «ک»: گنجشکی، کرمی، می‌کشد، لاک‌پشت، لاک
- مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش «و»: دنده، ورزشگاه و داور، سوارکار

درس دهم: پرواز جنگل: پ پ گ گ

اهداف درس

- ۱- آموزش صدا و نشانه (پ پ) و (گ گ)
- ۲- تشخیص صدای (پ پ) و (گ گ) در اول، وسط و آخر کلمات
- ۳- توانایی خواندن و نوشتن کلمات با حروف خوانده شده

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: شناخت حیوانات جنگل، نام بردن چند چیز با صدای (پ)

۲- بگرد و پیدا کن: شناخت حیوانات با صدای (گ) و (پ)

۳- به دوستانت بگو: بیان راه‌های مراقبت از درختان، استفاده از وسیله نقلیه در مسافرت

۴- بازی: کلمه‌سازی با استفاده از صدای آخر کلمه

۵- کتاب‌خوانی: تغییر پایان داستان به صورت دلخواه

روش‌های تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (پ): یکی از روش‌های درس اول

عناوین پیشنهادی برای طراحی جورچین: هواپیما، پنجره‌ها، پرواز چند پرستو، پرنده، پرهایش

روش‌های تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (گ): یکی از روش‌های درس اول

عناوین پیشنهادی برای طراحی جورچین: گرگ، پلنگ، گوزن، گربه، سگ

به دوستانت بگو:

- بیان احساس درونی در رابطه با مراقبت از حیوانات
- علاقه به ورزش‌های مختلف

نمایش:

چند تن از دانش‌آموزان انواع ورزش‌ها (سوارکاری، فوتبال، شنا، قایقرانی) را نمایش دهند و سایر دانش‌آموزان حدس بزنند.

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: آشنایی با محل زندگی جانوران، آشنایی با فصل زمستان و پوشش مناسب این فصل

۲- ببین و بگو: درست کردن آدم‌برفی در یک روز برفی

۳- بگرد و پیدا کن: شناخت وسایل شخصی که دارای صدای (ف) باشند. آشنایی با کلماتی که صدای (خ) غیر آخر در آن‌ها

باشد.

۴- به دوستانت بگو: بیان احساسات درونی در یک روز برفی و پرورش قوۀ تخم‌پل

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «ف»: دفترش- برف- آدم‌برفی- برف‌بازی

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «خ»: ملخ‌ها- رودخانه- درخت- شاخه

درس دوازدهم: همکاری گل: ق ق ل ل

اهداف درس

۱ آموزش صدا و نشانه (ق ق) و (ل ل)

۲ تشخیص صدای (ق ق) و (ل ل) در اوّل، وسط و آخر کلمات

۳ توانایی خواندن و نوشتن کلمات با حروف خوانده شده

۴ همکاری بین اعضای خانواده

۵ شناخت وسایل آشپزخانه و رعایت نکات ایمنی در استفاده از آن‌ها

۶ توجه به آداب اجتماعی (سلام)

۷ آشنایی با محل زندگی حیوانات

روش تدریس: به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «ق-ق»: اتاق - چاقو - بشقاب - قندان

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین آموزش صدای «ل-ل»: لک لک - لانه - فیل - گلزار گل لاله

درس سیزدهم: نارنج و برنج خروس خوش‌آواز: ج ج ا استثنا

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

۱- گوش کن و بگو: آشنایی با شالیزار و شناخت خورشید به‌عنوان منبع گرما و روشنایی زمین

۲- ببین و بگو: نوع غذای انسان و حیوانات مختلف و تفاوت آن‌ها

۳- بگرد و پیدا کن: کلماتی که نشانه (ج) در آخر آن‌ها باشد. کلماتی که (ا) استثنا داشته باشند.

۴- به دوستان بگو: دقت در تصویر درس نارنج و برنج و نام بردن عناصر تصویر، بیان چگونگی مراقبت از جانوران خانگی

مثل خروس

۵- بازی: کامل کردن کلمات با گذاشتن یک حرف در آن‌ها

۶- کتاب‌خوانی: نام بردن شخصیت‌های داستان

روش تدریس: یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (ج): گنجشک‌ها - نارنج

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (ا استثنا): نوک - می‌خورد - خورشید - روشن

درس چهاردهم: مهتاب چشمه و چراگاه: که ه ه ه ه چ چ

اهداف درس: آموزش نشانه‌های (ه ه ه ه) و (چ چ)، تشخیص صدا در کلمات، تقویت سپاسگزاری از خداوند، آشنایی با

چراگاه و حیوانات اهلی

فعالیت‌های کتاب فارسی: گوش کن و بگو (تشخیص صداها)، بگرد و پیدا کن (کلمات با نشانه‌های هدف)، به دوستان بگو

(چیزهایی که شب در آسمان می‌بینیم)، کتاب‌خوانی (احساسات نسبت به داستان)

روش تدریس: یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (ه): مهتابی، پرستاره، ماه، منظره کوه و آهو، سبد میوه (به، هلو)

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (ج): چوپان و گوسفندان در چراگاه، چوپان کنار چشمه، کودک در حال چیدن قارچ، چوپان با هندوانه، عشایر در چادر

درس پانزدهم: ژاله و منیژه کتاب خوانی: ژ خوا خا

فعالیت‌های کتاب فارسی

بین و بگو: کاشتن دانه توسط امین و آزاده

بگرد و پیدا کن: کلمات با صدای (ژ) و (خوا)

روش تدریس: بر اساس روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (ژ): آمبولانس و ماشین ژیان در خیابان، راننده‌ای ماشین را در گاراژ پارک می‌کند

مفاهیم پیشنهادی برای جورچین (خوا): مادر کتاب می‌خواند و امین و آزاده کنار او، کودکی نقاشی می‌کشد و کودکی کتاب

می‌خواند، کتابخانه پر از کتاب، مادر پس از نماز قرآن می‌خواند، کودکی در تختخواب خوابیده

روان خوانی

در کتاب فارسی چاپ ۱۳۹۰، «روان خوانی»ها هدفمند و همسو با آموزش نشانه‌ها طراحی شده و دو متن «قرآن» و «میهن

ما» در پایان بخش دوم، فقط شامل کلماتی از ۳۰ نشانه آموخته شده هستند. خواندن، تمرین و تکرار این متون باعث تعمیق

یادگیری و افزایش دقت و سرعت در خواندن می‌شود.

اهداف آموزشی:

شناختی:

• تقویت آشنایی با نشانه‌های آوایی و خطی زبان فارسی

• غنی‌سازی ذهنی و افزایش دامنه واژگان

نگرش:

• ایجاد علاقه به متون نوشتاری، خواندن، زبان و فرهنگ فارسی

• تقویت نگرش مثبت به قرآن کریم و میهن اسلامی

مهارتی:

• تقویت تشخیص نشانه‌های خطی در نوشتار

• پرورش درست‌نویسی

بخش چهارم: آموزش نشانه‌ها (دو)

درس شانزدهم: در بازار:

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

• **گوش کن و بگو:** آشنایی با بازار و مشاغل (کفاشی، قنادی)

- **بین و بگو:** معرفی مشاغل نجاری، نقاشی، معلمی، بنایی
 - **بگرد و پیدا کن:** پیدا کردن کلمات با تشدید، پوشیدنی‌ها و خوردنی‌ها
 - **به دوستان بگو:** توصیف فروشگاه‌ها و نام بردن افرادی که باید تشکر کرد
 - **بازی:** ساختن کلمات با کارت‌های حروف الفبا
- روش تدریس:** به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر
- نمونه تدریس ۱:**

- بیان داستانی و نوشتن کلمات کلیدی (دکان، نجاری، کفاشی، نجار، قنادی، تشکر) روی تابلو
- گروه‌بندی و ساخت داستان با تصاویر مرتبط

تصاویر پیشنهادی:

- پدر و پسر به بازار می‌روند

- پدر به پسر کمک می‌کند میز بسازد

نمونه تدریس ۲ (گروه‌بندی با کارت‌های رنگی):

- هر گروه کارت‌های تصویری مرتبط با یک شغل دریافت می‌کند
- کلمات کلیدی (نجار، بنا، نقاش) روی تابلو نوشته می‌شود

توضیحات گروه‌ها:

- **گروه ۱ (آبی):** تصاویر اره، میخ، تخته، نجار / بحث درباره کار نجار و وسایل ساخته شده
- **گروه ۲ (سبز):** تصاویر آجر، خاک، ماله، بنا / بحث درباره کار بنا و ساختن خانه و مدرسه
- **گروه ۳ (قرمز):** تصاویر قلم مو، قوطی رنگ، مغازه رنگ‌فروشی، نقاش / بحث درباره کار نقاش
- **گروه ۴ (زرد):** تصاویر شیرینی، شکلات، آجیل، مغازه قنادی / بحث درباره کار قناد و مسائل بهداشتی
- **گروه ۵ (نارنجی):** تصاویر قیچی، پارچه، خیاط، پارچه‌فروش / بحث درباره فروش پارچه و دوخت

فعالیت‌های کتاب «فارسی»:

گوش کن و بگو:

- مادر پارچه چادر نماز را از کجا خرید؟ بازار
- مادر چه جاهایی را به دخترش نشان داد؟ فروشگاه‌ها و دکان‌ها مثل نجاری
- مادر از کجا شیرینی خرید؟ قنادی

درس هفده: صدای موج سفر دلیپزیر: ص ص ذ

- **روش تدریس:** به یکی از روش‌های درس اول یا روش ابتکاری دیگر
- **روش تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (ص ص) و (صدای موج)**

(ب) معلم می‌تواند از این تصاویر به‌عنوان جورچین استفاده کند.

فعالیت ۲: آموزگار با یکی از دانش‌آموزان درس را می‌خواند و بقیه تکرار می‌کنند. سپس دانش‌آموزان شکل صدای جدید را در کلمات (علی، بعد، جمع، معلّم، شروع، عزیز، معصومه) پیدا می‌کنند

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

گوش کن و بگو:

- علی و معصومه وقتی به‌جایی وارد می‌شوند، چه می‌کنند؟ اول در می‌زنند، سلام می‌کنند
- چه چیزهایی باعث روشن شدن زمین می‌شوند؟ نور خورشید، ماه

بگرد و پیدا کن:

- کلماتی که (ع) دارند: علی، بعد، جمع، معلّم، شروع، عزیز، معصومه
- کلماتی که (ث) دارند: ثریا، ثانیه

درس نوزدهم: حلزون: ح ح

اهداف درس

۱- آموزش صدا و نشانه (ح ح)

۲- تشخیص صدا در کلمات

۳- توانایی خواندن و نوشتن کلمات با حروف خوانده‌شده

۴- آشنایی با زندگی حلزون

روش تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (ح)

فعالیت ۱:

الف) مفاهیم درس با شیوه‌های متنوع در کلاس مشخص می‌شود و کلمات کلیدی (حلزون، احساس، حرکت، حال، صبح، حیوان) روی تابلو نوشته می‌شود.

(ب) معلم می‌تواند از این تصاویر به‌عنوان پازل استفاده کند.

فعالیت ۲:

آموزگار با یکی از دانش‌آموزان از روی درس می‌خواند و بقیه تکرار می‌کنند. سپس دانش‌آموزان شکل صدای جدید را در کلمات (حلزون، احساس، حرکت، حال، صبح، حیوان) پیدا می‌کنند.

سایر فعالیت‌ها:

- نام بردن حیواناتی مثل حلزون که بدنی نرم دارند (مانند کرم، مار)
- نام بردن حیوان موردعلاقه و تقلید حرکت آن (دسته‌بندی حیوانات خانگی، جنگلی، پرنده‌ها)
- پرسش از دانش‌آموزان: از چه چیزهایی لذت بردی؟ (داستان، نام‌ها، شکل کتاب)

• انتخاب شعر کوتاه برای این درس و خواندن در کلاس (ترجیحاً از شاعران منطقه)

درس بیستم: رضا خاطرات انقلاب: ضد ض ط

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

• گوش کن و بگو: پاسخ پرسش‌های درس (درک مطلب)

• بین و بگو: بیان تصاویر با صدای (ض) و (ط) مانند حوض، طوطی، قطار، وضو

• بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با صدای (ض) و (ط)

• به دوستان بگو: بیان اوقات اذان و کارهای مردم در ۲۲ بهمن

• بازی: نام بردن وسایل پنهان

روش تدریس پیشنهادی برای آموزش (ض ض)

فعالیت ۱:

الف) مفاهیم درس با روش‌های گوناگون مشخص و کلمات کلیدی (حوض، وضو، رضا و مریض) روی تابلو نوشته می‌شود

تصاویر پیشنهادی:

• نمایی از مسجد

• پسری به مسجد وارد می‌شود

• پسر در حال وضو گرفتن

• پسر در صف نماز جماعت نماز می‌خواند

ب) معلم از تصاویر بالا به عنوان جورچین نیز می‌تواند استفاده کند.

فعالیت ۲: خواندن درس و پیدا کردن شکل صدای جدید در کلمات (حوض، وضو، رضا، مریض)

گوش کن و بگو:

• صدای اذان از کجا به گوش می‌رسد؟ از بلندگوی مسجد

• انقلاب اسلامی در چه روزی پیروز شد؟ ۲۲ بهمن

روش تدریس پیشنهادی برای آموزش (ط) - فعالیت ۱:

مفاهیم درس با روش‌های گوناگون مشخص و کلمات کلیدی (حیات، خاطرات، طول، وطن) روی تابلو نوشته می‌شود

تصاویر پیشنهادی:

• مردم در حال شعار دادن در خیابان و سربازان مقابل

• سربازان مشغول تیراندازی به مردم

• چند نفر شهید شده در خیابان

• انتقال شهیدان با آمبولانس

فعالیت ۲: خواندن درس و پیدا کردن شکل صدای جدید در کلمات

به دوستان بگو:

- مردم در ۲۲ بهمن چه می‌کنند؟ جشن می‌گیرند، شادی می‌کنند و خاطرات انقلاب را می‌گویند
 - چه وقت‌هایی اذان می‌گویند؟ قبل از هر نوبت نماز
- درس بیست و یکم: لاک‌پشت و مرغابی‌ها درس آزاد: غ غ غ غ**

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- گوش کن و بگو: پاسخ پرسش‌های درس (درک مطلب)
- بین و بگو: بیان تصاویری که صدای (غ) دارند
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با صدای (غ) در درس
- به دوستان بگو: آشنایی با پرندگان آبی

روش تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (غ)

فعالیت ۱:

الف) مفاهیم درس با شیوه‌های متنوع و خلاق در کلاس روشن و کلمات کلیدی (مرغابی، جیغ، غمگین، جغد، کلاغ) روی تابلو نوشته می‌شود.

تصاویر پیشنهادی:

- پرواز مرغابی‌ها در آسمان
 - شکارچی به سمت مرغابی تیراندازی می‌کند
 - یکی از مرغابی‌ها در حال زمین افتادن
 - خواهر و برادری کنار مرغابی با ناراحتی نشسته‌اند
- ب) معلم می‌تواند از این تصاویر به‌عنوان پازل استفاده کند.

فعالیت ۲: آموزگار یا یکی از دانش‌آموزان از روی درس می‌خواند و بقیه تکرار می‌کنند. سپس دانش‌آموزان شکل صدای جدید را در کلمات (مرغابی، غمگین، جیغ، کلاغ) پیدا می‌کنند.

فعالیت‌های کتاب «فارسی» - بخش غ:

گوش کن و بگو:

- چرا لاک‌پشت از بالا به زمین افتاد؟ چون دهانش را باز کرد تا فریاد بزند
- وقتی مرغابی‌ها می‌خواستند پرواز کنند، به لاک‌پشت چه گفتند؟ هرکسی هرچه گفت، لاک‌پشت گوش نکند و جواب

ندهد

توجه - درس آزاد: بهتر است در این درس به موضوعات محلی، بازی‌ها، آداب و مسائل زبانی و فرهنگ بومی پرداخته شود. مشارکت اولیا، شیرینی و لذت تولید دانش‌آموزان را بیشتر خواهد کرد.

درس بیست و دوم: پیامبر مهربان

فعالیت‌های کتاب «فارسی»

- گوش کن و بگو: پاسخ پرسش‌های درس (درک مطلب)
- بین و بگو: بیان تصاویری که صدای (ظ) دارند
- بگرد و پیدا کن: پیدا کردن کلمات با صدای (ظ)
- به دوستان بگو: آشنایی با جشن‌ها و اعیاد ملی و مذهبی، بیان داستان درباره حضرت محمد (ص)
- نمایش: شستن ظرف در آشپزخانه
- کتاب‌خوانی: نام بردن داستان‌های هفته گذشته
- روش تدریس پیشنهادی برای آموزش شکل و صدای (ظ)

فعالیت ۱:

الف) مفاهیم درس با شیوه‌های متنوع و خلاق در کلاس روشن و کلمات کلیدی (مواظبت، ظلم) روی تابلو نوشته می‌شود.

تصاویر پیشنهادی:

- بچه‌ها در حال تزئین کوچه
- پدر با جعبه شیرینی به منزل می‌آید
- پدر به بچه‌ها هدیه می‌دهد
- روی هدیه کارتی با عبارت «عید مبعث مبارک»
- ب) معلم می‌تواند از این تصاویر به‌عنوان جوهرچین استفاده کند.

فعالیت‌های کتاب «فارسی» - بخش ظ:

گوش کن و بگو:

- پیامبر (ص) در چه شهری به دنیا آمد؟ مکه
- روز مبعث چه روزی است؟ ۲۷ رجب، روزی که حضرت محمد (ص) به پیامبری رسید

بین و بگو:

- تصویر ۱: ظرف (آشنایی با وسایل آشپزخانه)
- تصویر ۲: خداحافظی (تقویت مهارت‌های اجتماعی و رعایت ادب هنگام خروج)
- نمایش: دانش‌آموزان شستن ظرف در آشپزخانه را نمایش می‌دهند.

در این بخش چند متن برای روان خوانی انتخاب شده تا مهارت خواندن تقویت و علاقه به مطالعه پرورش یابد. این متون به هدایت عواطف، تفکر و گسترش دنیای ذهن دانش آموز کمک کرده و نگرش مثبت به زندگی و ارزش‌ها را تقویت می‌کند.

گزارشی از طراحی و اجرای خط تحریری در کتاب‌های دبستان

«العلم فی الصغر کالنقش فی الحجر» امام علی (ع)

خط آموزشی به دو دوره تقسیم می‌شود:

۱- قبل از حروف چینی و ماشین چاپ: خط به صورت دست‌نویس و مبتنی بر نستعلیق بود. مردم خوش‌خط‌تر بودند اما تعداد کاراکترها بیشتر از امروز بود (مثلاً برای حرف «ب» بیش از چهار شکل (ب ب ب ب)).

۲- پس از حروف چینی و استفاده از ماشین چاپ: با ورود ماشین چاپ، از خط نسخ برای حروف چینی استفاده شد. خط آموزشی کلاس اول (شبه‌نسخ) حاصل کار دکتر هوشیار و باغچه‌بان است که برای سادگی، از کمترین شکل حروف استفاده شده است. این خط ساختار ساده اما زاویه‌دار دارد که برخی آن را سرآغاز بدخطی می‌دانند.

خط نسخ برای حروف چینی مناسب‌تر بود، چون حروف مانند «حجج» به راحتی کنار هم قرار می‌گرفتند، درحالی‌که در نستعلیق به دلیل ترکیب عمودی، این کار دشوار بود (حجج). خطوط شبه‌نسخ بهترین گزینه برای حروف چینی شدند.

مشخصه‌های فونت آموزان تحریری

۱- حروف کمی شیب دارند و اتصال‌ها لزوماً روی خط کرسی نیستند؛ برخلاف فونت قدیم، حروف در انتها به خط کرسی ختم

می‌شوند، مانند *تصمیم یا کجشک*

۲- نوع اتصال بین حروف به حرف بعدی وابسته است.

۳- محل اعراب و نقاط قابل تعریف و تغییر است (با توجه به پرنقطه بودن الفبای فارسی).

۴- دسته‌بندی حروف بر اساس شکل:

- حروف بالای خط کرسی: ا، د، ذ، ر، ژ، و، ه
- حروف کشیده: ب، ت، پ، ث، ف، ک، گ
- حروف با انحنا (قسمتی بالای خط): ج، چ، ح، خ، س، ش، ص، ض، ع، غ، ق، ل، ن، ی
- سایر حروف: م ط ظ

بخش دوم: راهنمای معلم فارسی ششم دبستان (خلاصه)س

کتاب راهنمای معلم فارسی ششم دبستان

بخش اول: کلیات

اصول برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی دوره ابتدایی

فلسفه وجودی، ماهیت و ساختار ماده درسی: زبان فارسی نماد هویت ملی و فرهنگی ماست و آموزش آن با هویت اسلامی ایرانی پیوند خورده است. این درس ضمن کمک به تربیت معنوی، زیربنای یادگیری سایر دروس محسوب می‌شود. در ساختار آن، دو قلمرو زبان و ادبیات از هم تفکیک شده‌اند؛ زبان وظیفه انتقال مفاهیم (چه گفتن) و ادبیات وظیفه انتقال هنرمندانه اندیشه (چگونه گفتن) را بر عهده دارد. به همین دلیل، کتاب‌های درسی نیز شامل دو بخش مجزای متون ادبی و قواعد زبانی هستند.

مبانی برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی:

۱. حفظ غنای اندیشه و بینش ایرانیان از طریق آثار منثور و منظوم
۲. آشنایی دانش‌آموزان با زبان و ادب فارسی برای کسب تجارب قابل‌استفاده در زندگی
۳. تقویت خلاقیت و کاربرد درست مهارت‌های زبانی و ادبی
۴. ترغیب دانش‌آموزان به پاسداری از این میراث فرهنگی
۵. پویایی ذهن دانش‌آموزان در فرآیند یاددهی-یادگیری همگام با تحولات روز با رویکردی نوین

تبیین رویکرد برنامه درسی فارسی ابتدایی

ضرورت‌ها: برنامه درسی فارسی در دوره ابتدایی با رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی و هدف حیات طیبه طراحی می‌شود. این برنامه مهارت‌های زندگی، تفکر انتقادی و خلاقیت را تقویت کرده و با به‌کارگیری ادبیات کودکان و شیوه‌های غیرمستقیم، مسیر آموزش را از ساده به پیچیده طراحی می‌کند. رعایت تناسب جنسیتی و جغرافیایی نیز در تدوین محتوا لحاظ می‌شود. رویکردهای حاکم بر برنامه درسی: برنامه درسی فارسی با رویکرد عام فطرت‌گرایی توحیدی طراحی شده تا زمینه رشد فطرت الهی دانش‌آموزان را فراهم کرده و آنان را به سوی حیات طیبه رهنمون سازد.

ویژگی های مخاطبان برنامه درسی فارسی ششم: آگاهی معلمان از ویژگی‌های جسمانی، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان در انتخاب الگوی یاددهی-یادگیری نقش تعیین‌کننده دارد. دانش‌آموزان پایه ششم (۱۲ ساله) در بازه سنی ۷ تا ۱۲ سال قرار داشته و دچار تغییرات جسمی، ذهنی و عاطفی شگرفی می‌شوند.

اهداف کلی برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی دوره ابتدایی

اهداف برنامه درسی ملی: ویژگی‌های مطلوب برون‌داد نظام آموزش را تبیین کرده و چارچوب جهت‌گیری محتوا، روش‌ها و ارزشیابی را تعیین می‌کنند. این اهداف در چهار سطح تعریف می‌شوند: **هدف غایی** که «دستیابی به مراتبی از قرب الی الله

و حیات طیبه» است. اهداف کلی برگرفته از فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، اهداف تفصیلی تعیین‌کننده حد قابل انتظار، و اهداف جزئی مختص حوزه‌های یادگیری با توجه به شرایط منطقه‌ای و بومی.

همسویی هدف گذاری در کتاب فارسی ششم با برنامه درسی ملی: الگوی هدف‌گذاری در کتاب فارسی ششم مبتنی بر پنج عنصر تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق در چهار عرصه ارتباط متربی با خود، خدا، خلق و خلقت طراحی شده است. این الگو با برنامه درسی ملی همسو بوده و موجب دستیابی دانش‌آموزان به صلاحیت تسلط بر زبان و ادبیات فارسی متناسب با رشدشان می‌شود.

اهداف کلی کتاب فارسی ششم:

الف) حیطه شناختی:

گسترش و تعمیق حوزه نشانه‌ها و معانی مناسب

توسعه و تعمیق آشنایی با ساختار زبان فارسی معیار

ب) حیطه عاطفی:

پرورش و تقویت علاقه به ارج گذاری به زبان و ادبیات فارسی

بسترسازی برای گسترش نگرش مثبت به مطالعه و خوشنویسی

ج) حیطه مهارتی:

۱- مهارت گوش دادن ۲- مهارت سخن گفتن ۳- مهارت خواندن

مهارت‌های زبان آموزی

اهمیت تفکر انتقادی در مهارت خواندن: اگرچه بسیاری از مردم هدف از آموزش خواندن را صرفاً درست‌خوانی و یافتن معنای مراد نویسنده می‌دانند، در آموزش انتقادی هدفی فراتر دنبال می‌شود. در این دیدگاه، خواننده باید بتواند ویژگی‌ها، ساختار و اهداف متن را کشف کرده و به سواد انتقادی دست یابد که ناظر بر جوانب فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متن است. خواننده تلاش می‌کند بفهمد متن به نفع چه کسانی نوشته شده است. تفکر انتقادی به عنوان جزء جدایی‌ناپذیر این رویکرد، تفکری هدفمند و منطقی است که در تصمیم‌گیری‌ها کمک می‌کند. این نوع آموزش در مقاطع بالاتر (دبیرستان و دانشگاه) که تأکید بر درست‌خوانی کمرنگ‌تر است، بیشتر نمایان می‌شود.

مروری بر روش‌های خواندن: آموزش خواندن معمولاً با روش‌هایی مانند آواخوانی (تأکید بر حروف) و کلمه‌خوانی (تأکید بر کل کلمه) آغاز می‌شود. امتیاز روش آواخوانی در کمک به افراد دارای آسیب مغزی است، اما هیچ‌کدام از این دو روش بر درک متن تأکید ندارند. در مقابل، روش دستور-ترجمه که از متون ادبی استفاده می‌کند، خواندن درست و یافتن اطلاعات را هدف قرار می‌دهد. این اطلاعات از طریق سه نوع پرسش (مستقیم، استنتاجی و مبتنی بر تجربه خواننده) به دست می‌آید.

انتخاب متن مناسب از منظر تفکر انتقادی: به گفته برتون، انتخاب متن باید هدفمند باشد؛ متن باید خواننده را قادر سازد نظرهایی جدای از متن ارائه دهد. متون صرفاً ادبی که مسائل اجتماعی را در بر نگیرند نقش مهمی در آموزش تفکر انتقادی ندارند. از نظر باختین نیز متن محل تبادل افکار و محصول تعاملات اجتماعی است.

هوش‌های چندگانه از منظر زبان آموزی: برخلاف دیدگاه سنتی که هوش را معادل ضریب هوشی (IQ) و قابل اندازه‌گیری می‌دانست، هاوارد گاردنر نظریه هوش چندگانه را مطرح کرد. به عقیده او همه انسان‌ها دارای انواع مختلفی از هوش هستند و برای سنجش قابلیت‌های فرد نباید تنها به ضریب هوشی بسنده کرد. او هشت نوع هوش معرفی کرد (و نوع نهم را محتمل دانست). این نظریه در میان مربیان محبوبیت یافته و در تدریس درس فارسی کاربرد دارد.

هوش کلامی-زبانی: توانایی استفاده ماهرانه از کلمات در نوشتن و سخن گفتن. شامل ساختار زبان، آواشناسی و معناشناسی است.

هوش حرکتی-جسمانی: توانایی به‌کارگیری کل بدن برای بیان افکار و احساسات. شامل تعادل، هماهنگی، چالاکی، انعطاف‌پذیری و سرعت.

هوش میان‌فردی: توانایی تعامل و درک دیگران، سنجش هیجانات، انگیزه‌ها و تمایلات آنان. شامل شناسایی حالات چهره و نشانه‌های بین فردی.

فعالیت‌های مرتبط با هوش‌های چندگانه در حوزه زبان فارسی:

هوش زبانی: فعالیت‌های نوشتاری، بازی با کلمات، داستان‌سرایی و خواندن فردی و کلاسی

هوش حرکتی-جسمانی: حرکات خلاق، نمایش‌های کلاسی، نمایش‌های بدون کلام، بازی‌های گروهی و استفاده از زبان اندام، اشارات و حرکات دست.

هوش میان‌فردی: تشکیل گروه‌های همیار، ارتباط میان فردی و در میان گذاشتن مسائل باهم‌کلاسی‌ها

هوش درون‌فردی: مطالعات فردی، آموزش‌های فردی و یادگیری‌های خودآموز

نشانه‌های هوش‌های چندگانه در دانش‌آموزان و نقش معلم:

هوش مکانی: دانش‌آموزانی که از فیلم و نمایش لذت می‌برند، با تصاویر بیشتر از کلمات می‌آموزند یا تصاویر کتاب را واضح گزارش می‌دهند.

هوش حرکتی-جسمانی: کسانی که شعر و حکایات را با احساس و ادا اجرا می‌کنند.

هوش موسیقایی: دانش‌آموزانی که به صدای دل‌نشین معلم گوش‌داده و با یکی دو بار شنیدن، شعرها را بدون اشتباه می‌خوانند.

هوش میان‌فردی: در فعالیت‌های گروهی، کسانی که باهم‌گروهی مشورت کرده، در رفع مشکلات دوستان کوشا و از بودن در جمع خرسندند.

هوش درون‌فردی: علاقه‌مندان به یادداشت‌برداری وقایع روزانه که انعطاف‌پذیر بوده و برای خود هدف تعیین می‌کنند.

هوش طبیعت‌گرا: کسانی که مطالب فارسی را به طبیعت پیوند داده و به مطالعه در این حوزه علاقه دارند. در کتاب نوشتاری، نوشتن خوب در کارگاه نویسندگی و لذت از بازی با کلمات نشانه هوش زبانی و خیال‌پردازی در نگارش خلاق نشانه هوش مکانی است.

هوش هیجانی و آموزش مهارت‌های زبانی

گاردنر از هوش هیجانی با عنوان **هوش بین‌مرزی** یاد کرده است. بهترین تعریف: **انتخاب هوشیارانه تفکر، احساس و عمل برای دستیابی به بهترین نتیجه در ارتباط با خود و دیگران.**

پنج حیطه هوش هیجانی از دیدگاه گلمن:

۱. **خودآگاهی:** شناخت احساسات همان‌گونه که رخ می‌دهند
 ۲. **اداره کردن احساسات:** توانایی آرام‌سازی خود و برقراری توازن
 ۳. **انگیزه‌بخشی:** هدایت احساسات به سوی نتایج مطلوب
 ۴. **همدلی:** شناخت احساسات و درک نقطه‌نظرات دیگران
 ۵. **مدیریت روابط:** توانایی تعامل نرم با دیگران
- فعالیت‌های فارسی ششم همسو با هوش هیجانی:**

قصه‌گویی: تمام پنج جنبه هوش هیجانی را پوشش داده و **خودآگاهی، همدلی و مدیریت هیجان‌ها** را ارتقا می‌دهد. **شعرخوانی و شعرنویسی:** با پیوند احساسات به واژگان، **خودآگاهی** را ارتقا داده و به کشف معانی عمیق زندگی کمک می‌کند. **ایفای نقش و نمایش:** با شناخت هیجان‌های درونی و تأمل در تأثیر اعمال بر دیگران، **خودآگاهی، همدلی و مهارت‌های تصمیم‌گیری** را پرورش می‌دهد.

یادداشت‌برداری و خاطره‌نویسی: با کمک به کاهش فشار روحی، **ایجاد دید روشن‌تر و انعکاس احساسات**، خودآگاهی را پرورش داده و به درک روند تفکر و احساس کمک می‌کند.

مهارت نوشتن: اهداف این مهارت شامل توسعه توانایی تبدیل نشانه‌های صوتی به نوشتاری (املا)، درست‌نویسی، خوانانویسی و زیبانویسی، تعمیق عادات مطلوب در نوشتن، استفاده از نشانه‌های نگارشی، پرورش خوب دیدن و دقت در کاربست واژگان، و بهره‌گیری از حواس برای پرورش ذهن است.

بویدن واژگان: بر اساس معنای لغوی «انشا» به معنای **بوی چیزی را یافتن**، می‌توان انشا را **ادراک بوی و خوی واژگان و مهندسی ذهن و زبان** تعریف کرد. واژگان دارای «آن» و «جان» هستند؛ برخی طرب‌ناک و آتش‌انگیزند و برخی بوی‌ناک و شریخز. رسیدن به این توانایی، **سال‌ها تمرین، تکرار خواندن آثار و نوشتن** می‌طلبد.

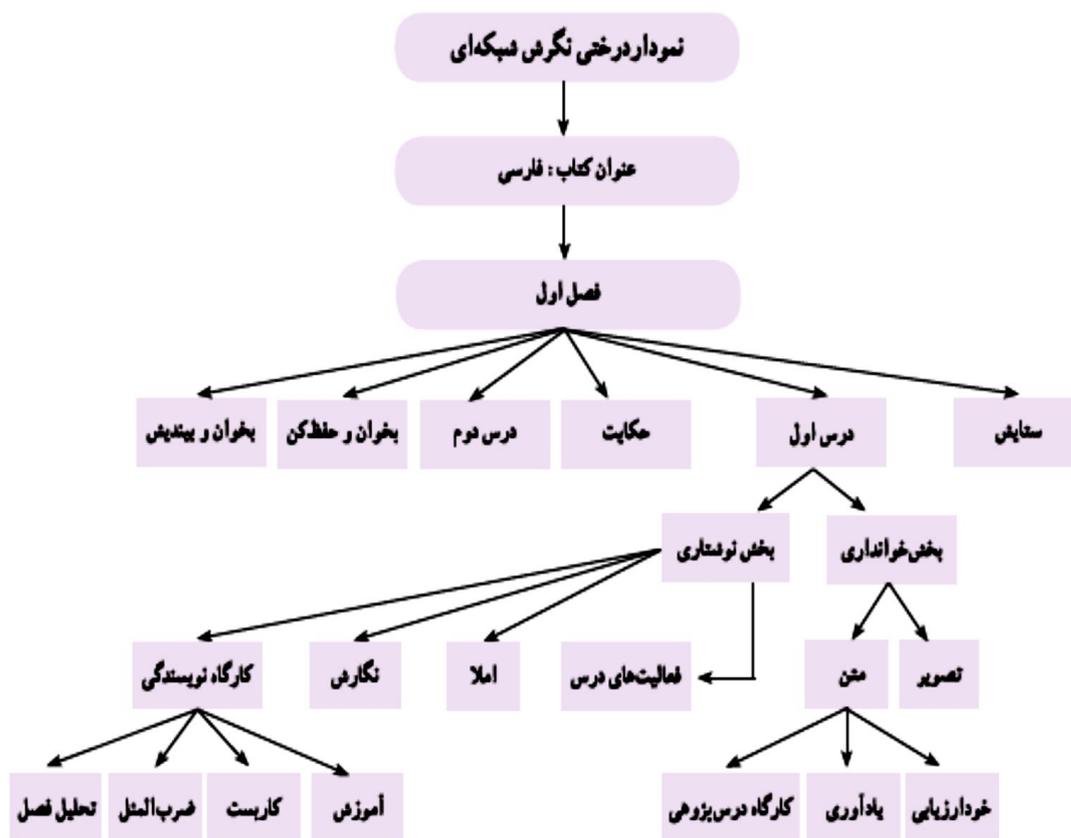
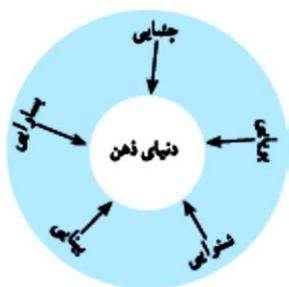
درهای ادراکی انشا: نقش حواس ظاهری و باطنی در نویسندگی

خداوند در پیکره آدمیان درهایی ادراکی قرار داده که دنیای درون را شاداب نگه می‌دارند. این درها به دو دسته تقسیم می‌شوند:

درهای برونی: همان حواس پنجگانه ظاهری (شنوایی، بینایی، چشایی، بویایی، لامسه) هستند که همچون رودهایی، داده‌های جهان بیرون را به اقیانوس درون سرازیر می‌کنند. وظیفه ما در

آموزش، تحریک، گشایش و پرورش این توانایی‌ها است؛ هرچه این حواس پرورده‌تر باشند، درک و آفرینش بیشتر است. چنانکه در آیه ۷۸ سوره مؤمنون آمده: «و او کسی است که گوش و چشم‌ها و دل را برای شما آفرید».

ساختار و محتوای فارسی ششم

نقش نگرش شبکه‌ای در تدوین ساختار کتاب: در این نگرش، همه اجزا و عناصر سازنده درس‌ها در یک فصل به یکدیگر پیوسته و درهم‌تنیده هستند. این ویژگی، ذهن را در یادگیری جهت داده و درک را آسان می‌سازد. فواید آن عبارت‌اند از: رنگی ویژه بخشیدن به فضای فکری، جهت‌دهی به ذهن زبان‌آموز، ساده‌سازی یادگیری و آشکارسازی پیوستگی عناصر سازنده.

بر این اساس، کتاب فارسی ششم در دو بخش خوانداری (مهارت‌های ادراکی) و نوشتاری (مهارت‌های تولیدی) تدوین شده است. باوجود تقسیم چهارگانه مهارت‌های زبان‌آموزی، درهم‌تنیدگی و پیوستگی آن‌ها موجب پرورش مهارت‌های فرازبانی، تفکر، نقد و تحلیل می‌شود. این کتاب شامل ۷ فصل و ۱۷ درس است که دو درس آن به صورت آزاد برای طراحی بر اساس وضعیت بومی و فرهنگی دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است.

کتاب **مهارت‌های خوانداری**: کتاب با ستایش آغاز می‌شود و هر فصل شامل دو یا سه متن درسی است. در پایان هر فصل، بخش «بخوان و حفظ کن» با شعری زیبا، ضمن ایجاد التذاذ روحی، به تقویت حافظه و آشنایی با شعر کهن می‌پردازد. سپس حکایتی آمده که با سؤالات «ایستگاه اندیشه»، درک و بینش دانش‌آموزان را می‌سنجد. بخش «بخوان و بیندیش» به‌عنوان متن فرجامین هر فصل، مهارت خواندن را تقویت کرده و با پرسش‌های ایستگاه اندیشه، زمینه تأمل و کالبدشکافی متن را فراهم می‌کند.

کتاب مهارت‌های نوشتاری: فعالیت‌های متن درس: تبدیل آموخته‌های خوانداری و شنیداری به نوشتار

املا: تقویت درست‌نویسی و تشخیص نمادهای نوشتاری

نگارش: از واژه‌آموزی تا واژه‌سازی، ترکیب‌سازی و پاراگراف‌نویسی

کارگاه نویسندگی: فرصتی برای پرورش تفکر خلاق شامل آموزش نکته نگارشی، کاربست آن، پرورش ذهن با ضرب‌المثل و برداشت تحلیلی از محتوای فصل

کاوشگری به شیوه محاکم قضایی: فرصت بررسی مسائل اجتماعی را فراهم می‌کند. دانش‌آموزان **جوانب موضوع را تحلیل**، **تعارض ارزش‌ها را شناسایی و موضع‌گیری می‌کنند**. این الگو قدرت مباحثه، کثرت‌گرایی و احترام به نظر دیگران را پرورش می‌دهد.

شاخه الگوهای اطلاعات پردازشی: این الگوها بر **تقویت کشش درونی انسان از طریق گردآوری و سازمان‌دهی اطلاعات** برای کشف مسائل و ارائه راه‌حل تأکید دارند:

تفکر استقرایی: مبتنی بر **آموزش تفکر و طبقه‌بندی**؛ دانش‌آموزان با تعیین شاخص‌ها، اطلاعات را سازمان‌دهی، طبقه‌بندی و مقایسه کرده و برای دسته‌ها نام انتخاب می‌کنند.

کاوشگری علمی: دانش‌آموزان را با **روش‌های منظم دانشمندان در سازمان‌دهی دانش** آشنا می‌کند. مراحل: برهم‌زدن عادت ذهنی، پرسشگری، فرضیه‌سازی، آزمایشگری، تحلیل و نتیجه‌گیری.

یادیارها (دریافت درست حقایق): به **توانایی حفظ ماهرانه مطالب کمک کرده و با تداعی ذهنی، فعالیت شناختی را افزایش** می‌دهد. مراحل: توجه به مطلب، پیوند زدن، بسط تحلیلات حسی، تمرین و یادآوری.

بدیعه‌پردازی: برای **افزایش تفکر خلاق** با مراحل: توصیف اولیه، قیاس مستقیم، قیاس شخصی، تعارض فشرده و توصیف خلاق.

پیش‌سازمان‌دهنده‌ها: مفاهیم گام‌به‌گام **توضیح داده می‌شوند** تا فراگیران در پایان، چشم‌اندازی از کل زمینه موردبررسی حاصل کنند.

شاخه الگوهای فردی: این الگوها از **چشم‌انداز شخصیتی فرد** آغاز شده و هدفشان این است که **فرد خود را بهتر بشناسد**، **مسئولیت آموزش خود را بپذیرد و برای رشد و خلاقیت بیشتر تلاش کند**.

تدریس غیرمستقیم: در این روش (مثلاً یک روز آزاد)، دانش‌آموزان آنچه را خود انتخاب می‌کنند انجام می‌دهند. آن‌ها احساسات خود را درباره روابط با دیگران کشف کرده و اعتقاد به توانمندی و خودفرمانی آنان در پیشبرد اهداف مؤثر است.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در پایه ششم

برنامه زبان‌آموزی بر نگرش شبکه‌ای استوار است و همه مهارت‌های زبانی به صورت درهم‌تنیده آموزش داده می‌شوند؛ بنابراین ارزشیابی نیز باید رنگی از آموزش داشته باشد و نمی‌توان به شیوه‌ای آموزش داد و به شیوه‌ای دیگر ارزشیابی کرد. آموزش املا، نگارش و انشا با آموزش فارسی پیوسته و نگاه تلفیقی در آموزش و ارزشیابی مستمر حاکم است. بر این اساس، ماده درسی زبان و ادبیات فارسی در ۵ ساعت آموزشی هفتگی در نظر گرفته شده، اما در کارنامه تحصیلی ۳ عنوان مستقل «فارسی»، «املا» و «انشا» با نمره مجزا ثبت می‌شود.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به معنای اندازه‌گیری تغییرات یادگیری و قضاوت درباره عملکرد دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری درباره ارتقای آنان و اطمینان از تحقق نتایج مطلوب است.

این ارزشیابی توسط معلم، برنامه‌ریزان و دیگر افراد دخیل در فرایند یاددهی-یادگیری و با بهره‌گیری از راهبردهای تشخیصی، تکوینی و مجموعی و شیوه‌هایی چون آزمون‌های کتبی، شفاهی، عملی، خودارزیابی و ارزشیابی همتایان انجام می‌شود. ارزشیابی با حفظ شأن و کرامت انسانی و با توجه به عناصر تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق صورت گرفته و نتایج آن به صورت کمی و کیفی ارائه می‌شود. این نتایج به کشف توانایی‌ها و ضعف‌ها کمک کرده و زمینه برنامه‌ریزی برای غنای یادگیری را فراهم می‌آورد.

نظام ارزشیابی در دوره ابتدایی بر اساس رویکرد فرایندمحور و برای گذر از یک دوره به دوره دیگر بر اساس رویکرد نتیجه‌محور و مبتنی بر استانداردهای ملی است.

فرایندهای ارزشیابی باید از پایایی و ثبات لازم برخوردار بوده و به تشخیص تفاوت‌های فردی و برنامه‌ریزی برای آموزش‌های ترمیمی منجر شود.

توصیه‌های اجرایی: زمان اجرای برنامه ۵ ساعت در هفته است و به دلیل درهم‌تنیدگی مهارت‌ها، تفکیک خاصی برای املا، انشا و مهارت‌های شفاهی وجود ندارد.

انتظارات از معلمان:

- شناخت زبان و ادبیات فارسی، اهداف، اصول و رویکردها
- شرکت در دوره‌های ضمن خدمت
- شناخت ابعاد جدید برنامه درسی ملی و فارسی
- تسلط بر ارکان سند تحول
- بهره‌گیری از کارافزارهای آموزشی
- طراحی آموزشی بر اساس نقشه مفهومی

جدول زمان‌بندی پیشنهادی ارائه شده و معلمان می‌توانند با رعایت اصول و اهداف و تدریس شماره درس‌های پیش‌بینی شده در هر نیمسال، تغییراتی اعمال کنند.

بخش دوم بررسی درس به درس

فصل تحمیدیه- ستایش

ای یاد تو بر دل و زبان‌ها (احمد جام)

اهداف آموزشی: آشنایی با تحمیدیه، تقویت علاقه به ستایش پروردگار، خواندن متن، بیان کاربرد و توضیح مفاهیم روش‌های پیشنهادی: همخوانی، دکلمه‌خوانی و بحث گروهی

روش کاربردی بحث گروهی: این روش، گفت‌وگویی سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص است که در آن فراگیران فعالانه شرکت کرده و مسئولیت یادگیری را می‌پذیرند. دانش‌آموزان با ذکر دلایل از اندیشه خود دفاع کرده و باید توانایی سازمان‌دهی عقاید، تحمل انتقادات و ارزیابی نظرات مختلف را داشته باشند.

فصل اول- آفرینش و زیبایی

درس اول- معرفت آفریدگار

نگرش شبکه‌ای: مفاهیم درس با عنوان فصل «آفرینش و زیبایی» در ارتباط است و به جلوه‌های زیبایی آفرینش پروردگار می‌پردازد.

روش‌های پیشنهادی تدریس:

۱- روش تدریس اعضای گروه

۲- روش بدیعه‌پردازی (مقایسه‌ای): روش بدیعه‌پردازی (مقایسه‌ای) از الگوهای پردازش اطلاعات است که توسط گوردن (۱۹۶۱) برای پرورش تفکر خلاق طراحی شد. عنصر اصلی آن قیاس برای بررسی موضوع آشنا با شیوه‌ای نو است. هدف، شناخت خلاقیت با به‌کارگیری آرایه‌های آشنا و پرهیز از قالب‌های معمولی است. این روش پنج مرحله دارد و در این درس برای توصیف «شناخت خدا» به‌کاررفته است.

۳- روش گردش علمی: گردش علمی هر فعالیت آموزشی خارج از کلاس است که با جلب توجه و تحریک حس کنجکاوی دانش‌آموزان، یادگیری را میسر می‌سازد. در این درس برای درک نعمات الهی در محیط پیرامون بسیار مفید و کاربردی است.

نکات مهم درس

تاریخ بلعمی: ابوعلی بلعمی در سال ۳۵۲ ه.ق مأمور ترجمه تاریخ طبری از عربی به فارسی شد. او با افزودن اطلاعاتی درباره تاریخ ایران و حذف مطالبی، اثری مستقل پدید آورد که «تاریخ بلعمی» نام دارد و از متون مهم عصر سامانی است. جمله: از نهاد و گزاره تشکیل شده است.

نهاد: به کلمه یا گروهی از کلمات گفته می‌شود که درباره آن خبری می‌دهیم.

گزاره: خبری است که درباره نهاد داده می‌شود.

موصوف و صف: ترکیب وصفی از موصوف (اسم) + صفت ساخته می‌شود. صفت همیشه مفرد می‌آید.

تخلص: نام شاعر در بیت پایانی غزل که نشان می‌دهد شعر از آن اوست.

نکات آموزشی

- توصیف: نیازمند گنجینه واژگان، استفاده از صفات و افعال مناسب، عنصر خیال و هنر مشاهده است.
- متضاد: واژه‌هایی که از نظر معنایی باهم ناسازگاری دارند.

بیشتر بدانیم: ابوالقاسم حالت

ابوالقاسم حالت (۱۲۹۸-۱۳۷۱) شاعر، مترجم و محقق معاصر بود. او به زبان‌های عربی، انگلیسی و فرانسه تسلط داشت و از ۱۳۱۴ به سرایش شعر در قالب‌های کهن روی آورد. دیوان او شامل قطعات، مثنوی، قصیده، غزل و رباعی است. با مجله توفیق همکاری کرد و ترجمه رباعیاتی از کلمات قصار علی (ع) در مجله آئین اسلام منتشر نمود. در ترانه‌سرایی و موسیقی اصیل ایرانی فعالیت داشت و سراینده نخستین سرود جمهوری اسلامی بود. پس از انقلاب با مجله گل‌آقا همکاری کرد و آثار فراوانی در طنز، شعر و ترجمه بر جای گذاشت.

درس دوم- پنجره‌های شناخت

اهداف آموزشی

- پرورش روحیه ستایش پروردگار و تأکید بر ذکر نام او در آغاز کار
- تقویت شناخت خدا از راه بهره‌گیری از پنج حس ظاهر
- تقویت سواد شنیداری و دیداری (خوب گوش دادن و خوب دیدن)
- پرورش دقت و تأمل در پدیده‌ها
- تقویت گفت‌وگو و مشارکت گروهی
- گسترش گنجینه واژگان و آشنایی با کلمات هم‌خانواده

نگرش شبکه‌ای: همه اجزای درس در یک فصل به هم پیوسته‌اند و ذهن را در یادگیری جهت می‌دهند. پروردگار پنجره‌های شناخت را در نهاد انسان قرار داده و باید با خوب دیدن و خوب شنیدن به شناخت بهتری از آفرینش دست‌یابیم.

روش‌های تدریس پیشنهادی

۱. ایفای نقش

۲. روش کارایی گروه: معلم آزمونی تلفیقی از درس آماده کرده و دانش‌آموزان را به گروه‌های ناهمگن (تندآموز، کندآموز، میانی) تقسیم می‌کند. اعضا ابتدا درس را انفرادی مرور و به سؤالات پاسخ می‌دهند، سپس در گروه بحث کرده و به پاسخ توافق‌شده می‌رسند. پس از دریافت کلید سؤالات، پاسخ‌های فردی و گروهی را نمره‌گذاری و نمره مؤثر را محاسبه می‌کنند. در پایان، جمع‌بندی و ارزشیابی تکوینی انجام می‌شود.

فعالیت‌های درس

۱: گسترش گنجینه واژگان از طریق کلمات **متضاد** (ظاهر-باطن، پسندیده-ناپسند)

۲: کاربرد صحیح حروف اضافه در جمله

۳: شناخت و دسته‌بندی کلمات هم‌خانواده (فکر، افکار، تفکر)

املا

۱: آموزش املا و درک مطلب

۲: تقویت املا و سواد دیداری و افزایش دقت

۳: افزایش تمرکز و آشنایی با شکل صحیح واژگان

نگارش

۱: جمله‌سازی زمینه‌ساز بندنویسی و نگارش خلاق

۲: آشنایی با شخصیت‌بخشی برای تقویت خلاقیت

۳: افزایش مهارت تصویرخوانی (توصیه: دیدن تصویر از کل به جزء)

فصل دوم- زبان و ادب

درس سوم- داستان من و شما

نگرش شبکه‌ای: درس به معرفی زبان، تاریخ و ماهیت آن پرداخته و با عنوان فصل «زبان و ادب فارسی» هماهنگی کامل دارد. زبان به‌عنوان عامل پیوستگی و اتحاد مردم یک کشور قلمداد شده است.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- روشن‌سازی طرز تلقی، همیاری، بحث و گفت‌وگو
- الگوی تفکر انتقادی: بررسی عملکرد فارغ‌التحصیلان نشان می‌دهد که بسیاری از آنان مهارت‌های لازم مانند استدلال، ربط دادن موضوعات، تفکر انتقادی و استنباط را ندارند.
- هدف: پرورش روحیه انتقادپذیری، نقد و بررسی و تحقیق در دانش‌آموزان از طریق درس‌هایی مانند زبان و ادبیات فارسی.
- ماهیت روش: ایجاد عمدی حالت عدم تعادل تا دانش‌آموزان فرآیندهای فکری خود را اصلاح یا بازسازی کنند. این روش در بحث‌های اساسی کلاس، فرصت پرسشگری به دانش‌آموزان می‌دهد.

شرایط اجرا

- شروع کلاس با یک مسئله یا بحث
- استفاده از سکوت برای ترغیب به تفکر و تعمق
- ایجاد فضای کلاسی مناسب برای کنش متقابل

- اختصاص زمان کافی برای اجرای فعالیت
- فراهم کردن محیطی پذیرا برای همه دانش‌آموزان

فعالیت‌های درس

- تقویت مهارت کاربرد واژه‌های جدید در نگارش
- تمرین کلمات مترادف، هم‌خانواده و صفت

عناصر تهدیدکننده زبان فارسی

- ورود واژگان بیگانه، ترجمه سطحی، فقدان معادل‌ها
- بی‌رغبتی به فرهنگ و ادبیات گذشته، فراموشی خط فارسی
- غفلت از طرح و انتقال فرهنگ به دیگر کشورها

بخوان و حفظ کن (ای زبان مادری)

- زبان مادری: یعنی زبان ملی و رسمی ایران که مایه پیوند و همدلی مردم در طول تاریخ بوده است.
- گستره زبان: فارسی از دیرباز گویشوران بسیار و جغرافیای پهناوری داشته است. هرات، نیشابور، بلخ، بخارا، تبریز، تهران و کابل در خدمت به فرهنگ فارسی هم‌شانه‌اند.

رسانه‌های آموزشی

- فایل صوتی: خوانش صحیح متن درس با تأکیدها و مکث‌های بجا
- واژه‌نامه الکترونیکی: کلمات دواملائی و کلمات جدید درس همراه با معنی
- فیلم کوتاه: تاریخ تحول زبان فارسی با شخصیت کارتونی
- پوستر: نمونه‌های خوشنویسی با خطوط مختلف

درس چهارم - هفت‌خان

نگرش شبکه‌ای: این درس با عنوان فصل «آفرینش و زیبایی» پیوند داشته و داستان‌های حماسی را به‌عنوان جلوه‌ای از زیبایی‌های ادبی و فرهنگی ایران‌زمین معرفی می‌کند.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- روش ایفای نقش

الگوی یاددهی - یادگیری

الگوی پیش‌سازمان‌دهنده (بر اساس نظریه آزویل): اساس آن بر ساخت شناختی (مجموعه اطلاعات، مفاهیم و تعمیم‌های سازمان‌یافته قبلی دانش‌آموز) و تغییراتی است که در اثر یادگیری در آن ایجاد می‌شود.

اهداف کلی

- آشناسازی دانش‌آموز با مفاهیم و اصول جدیدتر

- ایجاد یادگیری معنی‌دار از طریق پیوند دانش‌های تازه با ساخت شناختی فرد
- تقویت، تثبیت و تعمیق ساخت شناختی دانش‌آموزان

روش اجرا

۱. ارائه پیش‌سازمان‌دهنده

- معلم مطالب کلی‌تر (مانند ادبیات حماسی ایران و چگونگی پیدایش آن) را ارائه می‌دهد.
- اهداف درس و انتظارات آموزشی را تشریح می‌کند.
- اطلاعات قبلی دانش‌آموزان را برای فهم مطالب جدید برمی‌انگیزد.

۲. ارائه مطالب و مفاهیم درس جدید

- معلم مفاهیم درس را به عنوان نمونه‌ای از ادبیات حماسی توضیح می‌دهد.
- از روش‌های ایفای نقش، نمایش فیلم، انیمیشن، قرائت اشعار فردوسی و گفت‌وگو استفاده می‌شود.
- متن درس باید به صورت تصویری کلی عرضه شود تا ارتباط آن با پیش‌سازمان‌دهنده احساس شود.

۳. تحکیم ساخت شناختی با ارائه مثال

- معلم با اشعار دیگری از فردوسی، مفاهیم پیش‌سازمان‌دهنده را در ساخت شناختی دانش‌آموز تثبیت می‌کند. در این
- الگو، مفاهیم کلی در سطوح بالاتر و مفاهیم جزئی در سطوح پایین‌تر هرم قرار می‌گیرند

فعالیت‌های تقویت ساخت شناختی

- ارائه مطالب کلی به عنوان پیش‌سازمان‌دهنده
- درخواست از دانش‌آموز برای بیان ویژگی‌های اصلی درس جدید
- درخواست بیان چگونگی ارتباط مطالب جدید با ساخت شناختی
- درخواست بیان مطالب درس با واژگان خود دانش‌آموزان

ساده‌نویسی: وظیفه نخست نویسنده، ساده و روان نوشتن است. نام کسانی در یادها مانده که سادگی را ترجیح داده‌اند (مانند سعدی و مولوی). ساده‌نویسی نیازمند زمینه‌های ذهنی (اعتقاد به سادگی، پختگی مطلب، مدیریت اطلاعات، پرهیز از تقلید) و عوامل فنی (نزدیکی اجزای جمله، کلمات مأنوس، کوتاه‌نویسی، افعال مناسب) است.

کنایه: پوشیده سخن گفتن بابیان نشانه که سبب درنگ خواننده و تلاش ذهن می‌شود. مثال: «فتاد از پای» کنایه از ناتوانی.

مبالغه: در لغت به معنای به نهایت رساندن و بزرگ‌نمایی است. در اصطلاح، نویسنده برای تزیین کلام در وصف چیزی اغراق می‌کند. نمونه: «زمین شد شش و آسمان گشت هشت» (فردوسی).

فعالیت‌های درس

- تمرین ساده‌نویسی جملات (مثال: «رستم در خشم می‌آید» ← «رستم خشمگین می‌شود»)
- تشخیص و کاربرد کنایه در متون

رسانه‌های آموزشی

- فایل صوتی خوانش متن درس
- نقلی‌هایی از شاهنامه
- فیلم آموزشی و انیمیشن
- نرم‌افزارهای تعاملی و فلش کارت

بخوان و بیندیش: دوستان همدل

داستان به اهمیت محبت و همدلی انسان‌ها اشاره دارد. شعر مولوی: هم‌دلی از هم‌زبانی بهتر است، زیرا بسا دو ترک چون بیگانگان‌اند.

فصل سوم- دین و اخلاق

درس پنجم- زنگ انشا

نگرش شبکه‌ای: این درس با عنوان فصل «دین و اخلاق» پیوند داشته و شهدا را الگوهای اخلاقی و دینی معرفی می‌کند.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- دکلمه‌خوانی، بحث و گفت‌وگو
- روش تدریس مبتنی بر بیان فکر: این روش دارای دو بعد اساسی شناختی و اجتماعی است. دانش‌آموزان به صورت انفرادی یا گروهی افکار خود را بیان کرده و دیگران را آگاه می‌سازند.
- قواعد مدیریت کلاس:
- احتمال سر و صدا، اما نتیجه سازنده
- اجازه ابراز دیدگاه برای پاسخگویی به سؤالات بسیار

مراحل اجرا:

۱. تشخیص مسئله: کمک به دانش‌آموز برای مشخص کردن موضوع قابل تفکر (احساس مالکیت مسئله)
 ۲. شیوه حل مسئله: تحریک یادگیرنده برای پرسش «چگونه می‌توانم مسئله را حل کنم؟» و ارائه راه حل توسط معلم
 ۳. عمل: پاسخ به این سؤال که «آیا از طرح خود استفاده می‌کنم؟» که بازخوردی همچون ارزشیابی درونی و بیرونی ایجاد کرده و آگاهی فراشناختی به بار می‌آورد.
 ۴. ارزشیابی از عملکرد: بازنگری فرایند حل مسئله و ارزشیابی کیفی و کمی عملیات
- تمرین بدون نقطه: در نگارش، دانش‌آموزان با کلمات بدون نقطه بند می‌نویسند تا خلاقیت تقویت شود. نمونه‌ها: خطبه بدون نقطه حضرت علی (ع)، نامه میرزا محمد الوری، شعر بدون نقطه در مدح امام زمان (عج).

فعالیت‌های درس

- سؤال ۱: جدول تشبیهات شامل شهید (شقایق سرخ، چراغ، داستانی پرحادثه)

• سؤال ۳: ساعت بر خاطره

املا: کلمات عربی مختوم به «ی» با تلفظ «آ» تابع املای رایج فارسی هستند. موارد سه‌گانه: نوشتن با «ا» (مصفا)، با «ی» (حتی)، فقط با «ی» (عیسی)، دواملایی (طوبی/طوبا).

نگارش

بند یا پاراگراف: شامل چند جمله است که ایده اصلی را پرورش می‌دهد. ایده اصلی در جمله موضوع ذکر می‌شود. بند اصلی‌ترین جزء انشا است. انواع بند: روایتی، توصیفی، تعریفی.

بیشتر بدانیم: سلمان هراتی

سلمان هراتی (۱۳۳۸-۱۳۶۵) شاعر دوران انقلاب در تنکابن متولد شد. پس از پایان تحصیلات در روستاهای لنگرود تدریس می‌کرد.

ویژگی‌های شعر: زبان صمیمی و ساده، تصاویر بدیع از طبیعت، ارتباط با خدا و مضامین اجتماعی. شعرش تأثیرپذیرفته از سهراب سپهری بود و با سیدحسن حسینی و قیصر امین‌پور دوستی نزدیک داشت. بیشتر اشعارش در قالب شعر منثور (سپید) سروده شده است. اصالت و خلاقیت در شعر او هویداست.

وی در آبان ۱۳۶۵ در راه مدرسه بر اثر تصادف درگذشت.

درس ششم - اخلاق پسندیده

نگرش شبکه‌ای: این درس با توجه به آیات و احادیث درباره آداب سخن و طعام، در فصل «دین و اخلاق» جای گرفته و تمام عناصر آن یک شبکه مفهومی را پدید می‌آورند.

روش پیشنهادی تدریس:

• روشن سازی طرز تلقی، قضاوت عملکرد

• تدریس اعضای گروه: این روش برای درس‌های دارای یک عنوان اصلی و چند عنوان فرعی طراحی شده است.

نکات مهم درس

آداب سخن گفتن از دیدگاه قرآن و حدیث:

قرآن: سخنان انسان نوشته می‌شود (انفطار، ۱۰-۱۱). پاکان به پاکی سخن می‌گویند (حج، ۲۴).

آداب سخن: آگاهانه، نرم و ملایم، منصفانه و بر طبق حق.

نکته زبانی: برخی کلمات در جمع بی‌علامت و با تغییر شکل جمع بسته می‌شوند: ادب ← آداب، عضو ← اعضا.

عبارات و اصطلاحات درس

- سخن را پیش از گفتن در ذهن مرور کن: تا در خاطرت مرور نکردی، بر زبان نیاور.
- زبان بیانگر اعضا و حواس است: می‌توان کارکرد آن‌ها را با سخن گفتن بیان کرد، اما عکس آن ممکن نیست.
- آداب میزبانی: اگر سیر شدی، خود را مشغول کن تا غذای دیگران تمام شود.

انواع زندگی‌نامه: عمومی، خودنوشت (اتوبیوگرافی)، خاطرات، سفرنامه‌ها، زندگی‌نامه زنان، بزرگان، وزیران و نسب‌نامه. گونه‌های رایج در ایران:

- تک‌نگاری برای دانشمندان قدیم و بزرگان معاصر (جشن‌نامه برای زندگان، یادنامه برای درگذشتگان)
- سرگذشت‌های جمعی (گذشتگان و معاصران)
- شرایط نگارش: مستند به منابع معتبر (تاریخ‌نگاری) و متن خواندنی و گیرا (ادبیات) تا مخاطب همراه شود.
- **بخوان و حفظ کن:** «شیر خدا» سروده شهریار در مدح حضرت علی (ع)

بیشتر بدانیم: شهریار

- سید محمدحسین بهجت تبریزی (۱۲۸۵-۱۳۶۷) متخلص به شهریار
- مهم‌ترین اثر: منظومه «حیدر بابا» (ترکی آذربایجانی)
- آثار: دیوان اشعار، غزلیات معروف «علی ای همای رحمت» و «آمدی جانم به قربانت»
- در قالب‌های قصیده، مثنوی، غزل و نیمایی طبع‌آزمایی کرد

بخوان و بیندیش: رفتار نیکان

پیام داستان: تواضع و فروتنی و نیکی به والدین

الف) آثار دنیوی

- **دوری از عصیان و شقاوت:** نیکی به والدین، صفت جبار و عصیانگری را از انسان دور می‌کند (سوره مریم، آیات ۱۲-۱۴ و ۳۱-۳۲).
- **فراوانی روزی:** امام صادق (ع): «هرکس به والدین نیکی کند، هرگز به فقر مبتلا نشود».
- **نیکی فرزندان:** امام صادق (ع): «به پدرانان نیکی کنید تا فرزندانان به شما نیکی کنند».

ب) آثار اخروی

- **آسان شدن مرگ:** نیکی به والدین، سختی‌های مرگ را آسان می‌کند.
- **آمزش گناهان:** نیکی به والدین موجب آمرزش می‌شود. پیامبر (ص): رضایت خدا در گرو رضایت والدین است.
- **درجات عالی بهشتی:** نیکی به والدین، همراه با پناه دادن یتیم و کمک به ضعیفان، انسان را به بالاترین جایگاه بهشتی می‌رساند. حضرت موسی (ع) مردی نیکوکار به والدین را در سایه عرش الهی دید.

فصل چهارم - آداب زندگی

درس هفتم دوستی و مشاورت

اهداف آموزشی: آشنایی با نثر کهن، تقویت مهارت مشورت صحیح، درک اهمیت مشورت در کارها، تقویت دوست‌یابی، خوانش متون کهن، تصویرخوانی، خاطره‌نویسی و آداب زندگی.

روش تدریس:

- روش سازی طرز تلقی

- روش بحث گروهی: دانش‌آموزان در گروه‌ها درباره دوستی و مشورت گفت‌وگو می‌کنند. کلاس در کتابخانه تشکیل یا منابع مرتبط داده می‌شود. پس از نقد نظرات، ارزش دوستی تبیین و درس خوانده می‌شود.

نگرش شبکه‌ای: گزیدن دوست خوب و مشورت در کارها از جمله آداب زندگی است. پس «دوستی» آغازگر مناسبی برای فصل «آداب زندگی» می‌باشد.

دستور زبان: مفعول (پذیرنده کار با نشانه «را»)، فاعل (کننده کار)، فعل (حالت انجام کار یا روی دادن امری)

شعر «ز ورزش میاسای»: مضمون آن تأکید بر ورزش و تلاش برای دوری از تنبلی است. سروده ملک‌الشعرای بهار در قالب قصیده.

میرزا تقی‌خان بهار، متخلص به «بهار»، در مشهد زاده شد. ادبیات را نزد پدر آموخت و از هفت‌سالگی شعر سرود. مدتی ملک‌الشعرای آستان رضوی بود. در رشته‌های گوناگون ادبی توانا بود و در شعر چیره‌دست. هنر اصلی او در قصیده‌سرایی است. از جمله آثارش: «سبک‌شناسی نثر فارسی»، مجموعه اشعار و «دستور زبان فارسی» و «احوال فردوسی» و ترجمه‌ها و حدود صد مقاله نیز از او برجای مانده است.

خاطره‌ای از مصطفی رحماندوست: درباره عشق به شیرشیره (انگور نگهداری شده در خمره) و ماجرای له شدن انگور در جیب کت و شلوار نو در عید که موجب شرمندگی او شد.

درس هشتم- درس آزاد

مفهوم درس آزاد: این درس ایستگاه اندیشیدن و آفریدن است؛ فرصتی برای شناسایی و معرفی فرهنگ، آداب و رسوم و چهره‌های فرهنگی و ادبی منطقه خود دانش‌آموز. در این درس، دانش‌آموز و معلم در تألیف کتاب مشارکت می‌کنند و دانش‌آموزان می‌توانند نام خود را در ردیف پدیدآورندگان ثبت کنند.

روش‌های تولید درس آزاد:

- تولید فردی توسط هر دانش‌آموز
- تولید گروهی با مشارکت اعضای گروه
- تولید کلاسی با نظارت معلم

نقش‌ها: معلم نقش نظارتی و هدایت‌گری دارد و تولیدکننده اصلی، گروه دانش‌آموزی است. تولید ترجیحاً گروهی است.

موضوع: باید با حلقه‌های پیشین و پسین درس و عنوان فصل ارتباط داشته باشد. معلمان در انتخاب موضوع به دانش‌آموزان کمک می‌کنند.

ارزشیابی:

- رعایت ساختار کتاب و انسجام متن (ارتباط آغاز و پایان)

- رعایت اصول سایر درس‌ها در تولید اجزا
- توجه به رویکرد واگرا در طراحی خودارزیابی‌ها

درس نهم- راز زندگی

اهداف آموزشی: آشنایی با شعر نو، تقویت علاقه به زندگی و توجه به زیبایی‌های آن، آشنایی با مناظره و آرایه‌های ادبی (تشخیص/جان‌بخشی)، خوانش صحیح شعر نو، تقویت امید به زندگی و عزت‌نفس.

نگرش شبکه‌ای: شعر به فلسفه زندگی می‌پردازد و تجربه را به زبان ساده و عمیق توصیه می‌کند. حکایت فصل نیز بر عزت‌نفس تأکید دارد.

روش پیشنهادی تدریس

- دکلمه‌خوانی - گردش علمی

- **ایفای نقش:** گروهی داوطلب اجرای نمایشنامه می‌شوند، نقش‌ها را انتخاب می‌کنند و معلم مدیریت اجرایی را بر عهده می‌گیرد. مشاهده‌گران (بقیه کلاس) پس از اجرا اظهارنظر می‌کنند. این روش به تجسم عینی موضوع کمک کرده و با برقراری ارتباط عاطفی، یادگیری را تقویت می‌کند.

نکات مهم درس

- **قالب شعر:** نو (نیمایی) با وزن و آهنگ دل‌نشین که با کنایه و ضرب‌المثل، تأثیر بیشتری بر فراگیر دارد.
- **شخصیت‌پردازی:** گفت‌وگوی غنچه و گل با بهره‌گیری از آرایه تشخیص
- **حقیقت زندگی:** هدف خلقت انسان، محدود به دنیا نیست. دنیا محل آزمایش و «زراعت آخرت» است. خداوند انسان را برای رسیدن به کمال راهنمایی کرده است.
- **تناسب (مراعات نظیر):** آوردن واژه‌هایی از یک مجموعه که باهم تناسب دارند (از نظر جنس، نوع، مکان، زمان، همراهی). این آرایه باعث تداعی معانی و تکاپوی ذهن می‌شود.
- **نکته دستوری:** در زبان فارسی دو مصوت پشت سر هم نمی‌آیند. برای تلفظ آسان، حرف میانجی (گ، ی) اضافه می‌شود: آزاده + ی = آزادگی.

کارگاه نویسندگی - خلاصه‌نویسی: نوعی مهارت نگارشی برای کاهش حجم نوشته با حفظ پیام اصلی. فواید آن شامل بهره‌گیری از یادداشت‌ها، تمرین نویسندگی، تقویت بینش، دسترسی سریع به مطالب، کمک به تمرکز و به‌خاطر سپاری است.

مراحل خلاصه‌نویسی:

۱. مطالعه یا مرور اجمالی
۲. تشخیص مطالب اصلی و فرعی
۳. حفظ امانت و اصالت متن

بازنویسی: برگردان متون کهن به نثر یا نظم امروزی بدون تغییر مفهوم و محتوا؛ مانند تعمیرات اساسی خانه که مضمون قدیم حفظ می‌شود و تغییرات در الفاظ و ترکیب‌ها انجام می‌گیرد. اصول زبان فارسی حفظ و از شکسته‌نویسی پرهیز می‌شود. **بازآفرینی:** تبدیل محتوای کهن به اثری جدید و متفاوت با اصل؛ مانند کوبیدن بنا و ساختن از نو که نقشه اولیه نیز تغییر می‌کند.

نکات لازم در تلخیص:

- حفظ انسجام و پیوستگی مطالب
- معرفی مشخصات متن اصلی (نویسنده، ناشر، درصد تلخیص)
- رعایت نکات دستوری و یکنواختی زمان افعال
- عدم افزودن مطلب جدید

حکایت «عمر گران‌مایه»:

پیام حکایت: سعدی در حکایت «عمر گران‌مایه» به عزت نفس و طبع بلند توصیه می‌کند. برای لقمه نان نباید کمر خم کرد. کسی که آهن گداخته را با دست خمیر کند، بهتر از خم شدن پیش امیر است. این حکایت از باب اول گلستان (سیرت پادشاهان) شماره ۳۶ است.

محورها: قدرت‌طلبی، نصایح به شاهان، منصوبان حکومتی، توصیه به اطرافیان حاکمان.

گلستان سعدی: پربرترین نثر فارسی که در کمتر از سه ماه نگاشته شد، اما دست‌مایه آن تجارب ارزشمند سفرها و دیدارهاست. شامل اخلاق، اندرز و حوادثی با نتایج تربیتی است. سعدی به دنبال نقل صرف حادثه نیست، بلکه از آن برای بهبود زندگی نتیجه می‌گیرد. گلستان، تصویر هنرمندانه زیبایی‌ها، زشتی‌ها و واقعیت‌های زندگی است.

نثر گلستان مسجع اما سبک و ابتکاری است. اشعار آن از خود سعدی است و این ابیات برای شاهد مثال نیست، بلکه برای ادامه و تکمیل مطلب، از نثر به نظم می‌آید.

فصل پنجم - نام آوران

درس دهم - رنجهایی کشیده‌ام که مپرس

نگرش شبکه‌ای: دهخدا با تألیف لغت‌نامه ارزشمند خود، نامی جاودان در ادبیات فارسی یافت. شعر پایانی از حافظ، آخرین لحظات عمر او را تداعی می‌کند.

روش‌های پیشنهادی تدریس:

- بحث و گفت و گو - کارایی گروه

نکات مهم درس:

- مفاهیم درس: پشتکار، پاسداری از زبان فارسی، عشق به فرهنگ وطن، خستگی‌ناپذیری، سخت‌کوشی و علم‌اندوزی تا پایان عمر

• دایره المعارفها از نظر سطح به سه دسته کودکان، مدارس و بزرگسالان تقسیم می‌شوند.

• سایر فرهنگ‌های فارسی:

- دایره المعارف فارسی زیر نظر غلامحسین مصاحب در ۳ جلد

- فرهنگ عمید، حسن عمید در سه جلد (شامل سه بخش لغات، نام‌ها، امثال و حکم شامل بیست و هشت هزار لغت)

- برهان قاطع، محمدحسین بن خلف تبریزی در سال ۱۰۶۹ ق شامل بیست هزار و دویست واژه

- فرهنگ الفبایی - قیاسی، مهشید مشیری (شامل چهل هزار واژه زبان فارسی معاصر)

- فرهنگ فرس اسدی، اسدی طوسی **کهن‌ترین فرهنگ لغت فارسی**

فرهنگ آنند راج، اثر محمد پادشاه متخلص به شاد، ۱۳۰۶ ق در ۶ جلد

شعر پایانی: غزلی از حافظ که دهخدا در آخرین لحظات عمر بر زبان آورد و یادآور رنج‌هایش در گردآوری لغت‌نامه است.

ضرب‌المثل «کار نیکو کردن از پر کردن است»: یعنی پیشرفت و موفقیت با تمرین و ممارست به دست می‌آید. داستان بهرام

گور و کنیزک در خمسه نظامی گویای این مفهوم است؛ کنیزکی با تمرین مداوم (حمل گوساله از کودکی تا بزرگی) توانست

گاوی بزرگ را از پله‌ها بالا ببرد.

رباعی و دوبیتی:

• رباعی

• دوبیتی

درس یازدهم- عطار و جلال الدین محمد

اهداف آموزشی: آشنایی با داستانی از کودکی مولانا، ایجاد علاقه به علم‌اندوزی، آشنایی با مثنوی و کتاب‌های مولانا، قافیه،

تقویت همکاری، تفکر خلاق و انتقادی، تصویرسازی ذهنی و تهیه گزارش مصاحبه.

نگرش شبکه‌ای: معرفی مولانا، پدرش و عطار نیشابوری در پیوند با عنوان فصل (آداب زندگی) و در بخش بخوان و بیندیش،

نام ابوعلی سینا به‌عنوان حکیم ایرانی این پیوستار را حفظ کرده است.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- ایفای نقش، کارایی گروه، پیش‌سازمان‌دهنده، نقشه ذهنی.

- **روش کاربردی ایفای نقش:** به تعداد شخصیت‌های داستان، دانش‌آموزان انتخاب می‌شوند. می‌توان از شخصیت‌های فرعی

و حرکات بدن برای بازسازی صحنه (مثل نشان دادن دروازه شهر با دست) و تولید صداها استفاده کرد. با امکانات ساده مانند

صورتک و عکس، شخصیت‌ها ملموس‌تر می‌شوند. بهتر است هر دانش‌آموز نقش خود را حفظ کند یا درس به نمایشنامه

تبدیل و اجرا شود.

قالب مثنوی: شعری با قافیه‌های جداگانه در هر بیت، مناسب برای داستان‌های بلند. از اولین مثنوی‌ها: کلیله و دمنه منظوم

رودکی. سرایندگان نامدار: فردوسی، نظامی، عطار، سنایی، سعدی، مولوی، جامی و در دوره معاصر پروین اعتصامی و شهریار.

نقشه ذهنی: نموداری درختی برای بیان کلمات، ایده‌ها و فعالیت‌های مرتبط با یک کلیدواژه مرکزی. برای تولید، سازمان‌دهی و ساختاردهی افکار در حل مسئله، تصمیم‌گیری و نوشتن کاربرد دارد. عناصر آن بر اساس اهمیت، در گروه‌ها و شاخه‌های مختلف قرار می‌گیرند.

حکایت درخت علم: اهمیت علم‌اندوزی برای جاودانگی. به فرمایش حضرت علی (ع): دانشمندان تا دنیا برقرار است زنده‌اند و یادشان در دل‌ها باقی است.

قافیه: کلمات هم‌آوای پایانی ابیات که در تأثیر و زیبایی شعر نقش دارند و وزن را تکمیل می‌کنند.

فصل ششم - ایران من

درس دوازدهم - ای وطن

اهداف آموزشی: تقویت حس وطن‌پرستی و پاسداری از میهن، آشنایی با شعر نادر ابراهیمی، تشخیص منادا و ندا، خوانش صحیح شعر و دریافت پیام محوری.

نگرش شبکه‌ای: شاعر با توصیف شکوه ایران و بزرگان آن، احساس خود را به وطن تقدیم کرده است. این شعر با عنوان فصل (آداب زندگی) هماهنگی کامل دارد.

روش‌های پیشنهادی تدریس:

۱. **قصه‌گویی** با داستان‌هایی مانند آرش کمانگیر برای ایجاد انگیزه

۲. **حل مسئله** با مشارکت دانش‌آموزان در ادامه داستان

۳. **روش‌سازی طرز تلقی** با تکمیل جملات ناقص درباره وطن‌دوستی

نکات مهم درس:

آغازگر فصل: شعر «ایران من» از نادر ابراهیمی برای زنده کردن عشق به وطن.

تشبیه: مانند کردن چیزی به چیز دیگر در داشتن صفتی مشترک. نمونه‌ها: «همچو رویش در بهاران»، «همچو جان در هر بدن»، «مثل بوی عطر گل‌ها»، «مثل سبزی چمن». وطن به رویش، جان، عطر گل‌ها و سبزی چمن تشبیه شده است.

ترجیع‌بند: چند قطعه شعر با وزن و قافیه یکسان که در پایان هر قطعه، بیتی تکراری با قافیه جداگانه تکرار می‌شود.

منادا: کسی یا چیزی که با آهنگی خاص خطاب شود. معمولاً با حرف ندا (ای، یا، آی، الف) همراه است. گاهی منادا بدون حرف ندا می‌آید (نیما، غم دل گو) و گاهی حرف ندا هست ولی منادا حذف شده است (ای نام تو بهترین سرآغاز یعنی ای خدا).

شناخت‌نامه نادر ابراهیمی: ابراهیمی (۱۴ فروردین ۱۳۱۵ - تهران - ۱۳۸۷) دیپلم ادبی از دارالفنون گرفت، پس از دو سال ترک تحصیل از دانشکده حقوق، در رشته زبان و ادبیات انگلیسی لیسانس گرفت. نوشتن را از ۱۶ سالگی آغاز کرد. نخستین کتاب «خانه‌ای برای شب» (۱۳۲۴) با استقبال مواجه شد. تا ۱۳۸۰ بیش از صد کتاب شامل رمان، داستان کوتاه، کتاب کودک، نمایشنامه و فیلم‌نامه منتشر کرد.

حکایت علم و عمل: تأکید بر همراهی دانش با عمل. علم زمانی سودمند است که با عمل همراه گردد.

درس سیزدهم - درس آزاد

درس چهاردهم - دریا قلی

اهداف آموزشی: آشنایی با دلیرمردان گمنام ایرانی، تقویت روحیه دلیری، مقاومت و پایداری، آشنایی با فرهنگ نقاط مختلف ایران، تقویت مهارت استفاده از علائم سجاوندی و خوانش صحیح شعر.
نگرش شبکه‌ای: شعر «وطن» و متن «همه جای ایران سرای من است» به غنای محتوایی فصل افزوده و اهداف آن را پوشش می‌دهند.

روش‌های پیشنهادی تدریس: کارایی گروه، بحث گروهی، ایفای نقش (نمایش‌نامه) بر اساس متن درس.

توصیف: از رایج‌ترین راه‌های پرورش مطلب است و به گنجینه واژگان، صفات، افعال و قیدهای مناسب نیاز دارد. نوشتن تمام جزئیات لازم نیست، بلکه باید به جزئیاتی پرداخت که مقصود را روشن می‌کنند. عنصر خیال و هنر مشاهده نیز در توصیف نقش اساسی دارند.

نمونه توصیف: در مغازه‌ای، ساعت‌ها با لحن‌های گوناگون سخن می‌گفتند؛ برخی موقر و شمرده، برخی تند و ناشمرده. صدای پای جوانکی در پیاده‌رو این صداها را تحت‌الشعاع قرار داد. شمعی بر پیشخوان، با شعله‌ای که به هر سو می‌رفت، اتاق را از جنبشی بی‌صدا می‌انباشت.

محمد بهمن‌بیگی (۱۲۹۹ ایل قشقایی) برنامه سوادآموزی عشایر را تصویب و نخستین مرکز تربیت معلم عشایری را بنیان کرد. برنده جایزه یونسکو شد.

فصل هفتم - فرهنگ و هنر

درس پانزدهم - میوه هنر

نگرش شبکه‌ای: شعر فضایل اخلاقی را به‌عنوان میوه هنر معرفی می‌کند. بعد هنری و معنایی شعر با عنوان فصل شبکه‌ای درهم‌تنیده ایجاد کرده و مفهوم ثمردهی را در قالبی هنری نمایان می‌سازد.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- الگوی تدریس اعضای گروه - روش طرز تلقی

- ایفای نقش: شعر «میوه هنر» داستان سپیداری است که بی‌ثمر تلقی می‌شود. این روش به دانش‌آموزان دریافتن معنای خود و تصمیم‌گیری در دوراهی‌های زندگی کمک می‌کند. مسئله‌ای طرح، نقش‌ها ایفا و بحث می‌شود.

مراحل تدریس:

۱. تفسیر داستان و نشان دادن موضوعات اصلی

۲. تحلیل نقش‌ها و گزینش بازیگران

۳. آماده‌سازی مشاهده‌گران برای مشارکت در ارزشیابی

۴. بحث و ارزشیابی خودانگیزه با پرسش مشاهده‌گران

۵. بحث و ارزشیابی نهایی

شبه‌جمله: کلمه‌ای که به‌تنهایی معنی جمله دارد و برای بیان حالات روحی به کار می‌رود (مانند دریغا، آه، بارک‌الله، احسنت، کاش).

کلمات مخفف درس: ز آتش (از)، زین (از این)، پار (پارسال)، دی (دیروز)

قید: کلمه توضیحی که فعل به آن نیاز ندارد و قابل حذف است. انواع: قید زمان (امروز)، مکان (عقب)، پرسش (آیا).

متمم و حرف اضافه: حروف اضافه (به، از، در...) نشانه متمم هستند. متمم کلمه‌ای است که پس از حروف اضافه می‌آید.

حکایت افلاطون و مرد جاهل: چاپلوسی را نکوهش کرده و عزت‌نفس و بی‌توجهی به تملق را تقویت می‌کند.

درس شانزدهم - کتاب خوانی

اهداف آموزشی: شناخت ویژگی‌های دوست خوب و فواید قصه‌خوانی، آشنایی با آداب قصه‌گویی و متون کهن، تشخیص عناصر داستان، تقویت مهارت قصه‌گویی و خوانش متون کهن.

نگرش شبکه‌ای: فرهنگ کتاب‌خوانی نشانه غنای فرهنگی جامعه است. درس به بررسی ویژگی‌های دوست خوب و فواید قصه‌خوانی می‌پردازد. شعر «به گیتی به از راستی پیشه نیست» صداقت را به‌عنوان هنری رفتاری توصیه می‌کند.

روش‌های پیشنهادی تدریس

- روش کارایی گروه - روش بحث گروهی

- روش تدریس اعضای گروه: دانش‌آموزان به گروه‌های مساوی تقسیم می‌شوند و هر عضو تکلیف خاصی دریافت می‌کند. پس از مطالعه انفرادی، اعضای هم‌شماره در گروه تخصصی برای تبادل نظر گرد هم می‌آیند و سپس به گروه اصلی بازمی‌گردند تا بخش خود را به دیگران آموزش دهند. در پایان، آزمونی از کل موضوع گرفته می‌شود. هر عضو هم شاگرد و هم معلم است.

ابوحامد غزالی: دانشمند دوره سلجوقی، صاحب آثار «احیاء علوم‌الدین»، «کیمیای سعادت» و «نصیحه‌الملوک».

کاربرد قصه‌گویی در درس: قصه‌گویی در ادبیات فارسی، مهارت زبانی را افزایش داده و با ایجاد تنوع، یادگیری را اثربخش می‌کند.

کلمات هم‌نویسه: کلماتی با نوشتار یکسان و تلفظ متفاوت (مانند کرم، کرم، کرم؛ گل، گل؛ کشتی، کشتی).

مفهوم شعر پایانی: راستی باعث نیک‌نامی می‌شود. پیام کلی: راستی پیشه کردن و هم‌نشینی با انسان‌های راست‌گو.

درس هفدهم - ستاره روشن

نگرش شبکه‌ای: درس به سیره نبوی و آمیختگی آموزه‌های دینی با فرهنگ جامعه اشاره دارد؛ و «آوای گنجشکان» به تکریم استاد و راه و رسم شاگردی اشاره دارد.

- روش بارش مغزی - روش کارایی گروه

- روش‌سازی طرز تلقی: معلم جملات ناقصی درباره پیام درس مطرح می‌کند و دانش‌آموزان با تکمیل آن، طرز تلقی خود را بیان می‌کنند. سپس در گروه ارزیابی کرده و بهترین مورد را انتخاب می‌کنند. این روش تفکر انتقادی را تقویت کرده و زمینه شنیدن عقاید متفاوت را فراهم می‌کند.

تاریخ بیهقی: کتابی تاریخی از ابوالفضل بیهقی درباره پادشاهی مسعود غزنوی. این اثر از بهترین نمونه‌های نثر فارسی است که به صورت داستانی برای باورپذیری و تأثیرگذاری بیشتر نوشته شده است.

بزرگمهر که بود؟ وزیر خردمند انوشیروان ساسانی. توانست رمز شطرنج را کشف کرده و بازی نرد را ابداع کند. همچنین راز صندوقچه مهرشده رومیان را حدس زد.

بخوان و بیندیش

معرفی نویسنده و داستان: هوشنگ مرادی کرمانی (متولد ۱۳۲۳ در روستای سیرچ کرمان) نویسنده‌ای نام‌آشناست که آثارش چون «قصه‌های مجید»، «خمره»، «مربای شیرین» و «آبانبار» شهرت دارند. داستان «آبانبار» او برگرفته از باب چهارم قابوس‌نامه (در آیین جوانمردی پیشگی) است. این رمان کوتاه در نوزده بخش سامان یافته است.

چکیده داستان: روزی شیخ مکتب‌خانه با شنیدن بانگ سگ، آسیمه‌سر به مکتب بازمی‌گردد و می‌بیند عماد برای به دست آوردن حلوای زعفرانی الماس، مانند سگ بانگ می‌کند. شیخ دل‌گران شده، می‌گرید و هر دو کودک را سرزنش می‌کند. الماس مکتب را رها کرده، در کارگاه بازرگان مشغول کار می‌شود و پس از چشیدن تلخی‌ها، چراغ معرفت در دلش روشن می‌گردد و به مکتب بازمی‌گردد. این دگرگونی در دیگر شخصیت‌ها از جمله شیخ و حاکم نیز تکرار می‌شود.

موضوع: تعلیم و تربیت در مکتب‌خانه‌های روزگاران پیشین.

درون‌مایه: دگرگونی درونی شخصیت‌ها. پیام اصلی «خاک شو تا سبز شوی» (فروتنی و قناعت) و دوری از آزمندی است که سرچشمه نگون‌بختی‌هاست. این تحول از فرودستان جامعه آغاز شده و به فرادستان می‌رسد. شیخ می‌کوشد کودکان را از گذر ادب درس، به ادب نفس برساند. رویدادها در شهر کویری (احتمالاً کرمان) رخ می‌دهد.

شگردهای آموزشی مکتب‌خانه: مرادی کرمانی در داستان «آبانبار» از سه شگرد آموزشی بهره گرفته است:

۱. تمثیل از راه‌های چابک‌سازی ذهن و اثرگذاری نوشته است که آموزه را در ضمیر خواننده جای‌گیر می‌کند. مرادی کرمانی در «آبانبار» مانند مولوی در مثنوی، از تمثیل‌های ساده برای بیان مفاهیم عمیق روان‌شناختی بهره برده است. این تمثیل‌ها کاملاً با سیر داستان پیوند خورده و ذهن را به بند می‌کشند.

۲. توجه به محسوسات و پدیده‌های دیداری: توجه به محسوسات از ویژگی‌های انسان خردمند است. هجویری در کشف‌المحجوب، حواس پنج‌گانه (دیدن، شنیدن، چشیدن، بوییدن، لمس کردن) را درهای کسب علم و سپاه‌سالاران عقل می‌داند.

نویسنده «آب انبار» با تأمل در حکایت قابوس نامه و باریک‌نگری، به این شیوه دست‌یافته و آن را در جایگاه شیخ مکتب‌خانه به‌کاربرده است.

در زبان آموزی، چشم نخستین درگاه یادگیری است. قرآن نیز به نعمت شنوایی، بینایی و عقل اشاره کرده است. چشم مانند هر عضو دیگر نیاز به تربیت دارد. پرورش آن به مهارت‌های دیدن انتقادی، عبرت‌آموزی و سواد دیداری می‌انجامد و ذهن و زبان را فراخ می‌سازد.

۳. گشودن چشم حس و عاطفه: شیخ مکتب‌دار با به بازی و تماشا کشاندن حواس کودکان در کنار آموزش رسمی، به پرورش حس و عاطفه آنان می‌پردازد. علم با مشاهده آغاز می‌شود؛ مشاهده یعنی ادراک پدیده‌ها با همه حواس، نه فقط بینایی. شنیدن، چشیدن، بوییدن و لمس کردن نیز مشاهده است. مشاهده درست، هنری دشوار است که با تمرین طولانی حاصل می‌شود.

۴. شگرد قصه‌پردازی: مرادی کرمانی در داستان «آب انبار» مانند مولوی در مثنوی، از شگرد قصه در قصه بهره گرفته است. او با پیوند زدن زنجیره حوادث، از قسمت ۱۸ به بعد، چهار قصه درونی را در ادامه پیوستار داستانی اصلی گنجانده است.

نیایش خدایا جهان پادشاهی تورااست

روش پیشنهادی تدریس- روش تدریس کارایی تیم:

ابتدا دانش‌آموزان گروه‌بندی می‌شوند. هر عضو شعر را صامت‌خوانی می‌کند. معلم پرسش‌هایی مطرح می‌کند و هر دانش‌آموز پاسخ خود را ارائه می‌دهد. پرسش‌ها دوباره مطرح و در گروه بررسی می‌شود. چند دانش‌آموز شعر را با موسیقی می‌خوانند. در پایان، درس با استفاده از نظرات دانش‌آموزان و معلم جمع‌بندی می‌شود.

نکات مهم:

- سرانجام کتاب فارسی به نیایش پروردگار مزین شده است.
 - قالب شعر: مثنوی
 - شعر نیایش «خدایا جهان پادشاهی تو راست» از نظامی گنجوی (بخشی از شرفنامه) است.
- زاویه دید در داستان‌نویسی:** زاویه دید یا روایت، روش نویسنده برای ارائه داستان به خواننده است. انواع آن:
- دانای کل (راوی سوم شخص دانای مطلق)
 - روایت نامه‌ای (بر اساس نامه‌ها)
 - زاویه دید سیال ذهن (خطاب دوم‌شخص و گاه تبدیل به اول شخص)

بخش سوم: راهنمای معلم فارسی چهارم دبستان (خلاصه)

بخش اول: کلیات

مقدمه

کتاب مهارت‌های خوانداری فارسی تمرکز خود را بر قلمرو دریافتی یا ادراکی زبان می‌گذارد و در کنار آن به تقویت مهارت‌های تولیدی زبان نیز می‌پردازد. این کتاب به دانش‌آموزان می‌آموزد که چگونه متنی را به‌طور صحیح و با رعایت آهنگ لحن، تکیه و مکث بخوانند و همچنین توانایی سخن گفتن انتقادی را در آنان پرورش می‌دهد. از طرف دیگر، کتاب مهارت‌های نوشتاری فارسی بر قلمرو نمادهای خطی و نوشتاری زبان تمرکز دارد و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا آموخته‌های خود را در قالب نوشته بیان کنند.

رویکرد برنامه درسی فارسی

کتاب فارسی پایه چهارم بر اساس برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و رویکرد شکوفایی فطرت الهی طراحی شده است. این برنامه با تأکید بر علم، تفکر، ایمان، اخلاق و عمل و با توجه به چهار پهنه خلق، خلقت، خالق و انسان ساختار یافته است. هدف اصلی این رویکرد، تقویت مهارت‌های زبانی و فرازبانی دانش‌آموزان است. در این برنامه، توجه خاصی به مهارت‌های خوانداری و نوشتاری و همچنین تفکر، نقد و تحلیل صورت گرفته است.

اهداف برنامه درسی فارسی در پایه چهارم ابتدایی

کتاب فارسی پایه چهارم بر اساس برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران طراحی شده و اهداف آن بر بنیاد پنج عنصر اصلی برنامه درسی ملی استوار است: **تفکر و تعقل، ایمان و باور، علم، اخلاق و عمل.**

محتوا و ساختار کتاب فارسی چهارم با استفاده از نگرش شبکه‌ای طراحی شده است، به طوری که همه اجزای درس‌ها به‌طور پیوسته و هماهنگ با یکدیگر در راستای اهداف آموزشی قرار دارند. این ویژگی به دانش‌آموزان کمک می‌کند که درک و دریافت بهتری از مطالب داشته باشند. در نهایت، این کتاب‌ها در دو بخش خوانداری و نوشتاری طراحی شده‌اند تا تمامی جنبه‌های مهارت‌های زبانی و فرازبانی دانش‌آموزان را تقویت کند.

مهارت خواندن

خواندن یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زبانی است که در دوره ابتدایی به‌طور ویژه مورد توجه قرار دارد. اولین سطح خواندن، روخوانی است که شامل خواندن صحیح و روان متن است. گام بعدی در روخوانی رعایت لحن و آهنگ مناسب متن است که به جذابیت و فهم بهتر آن کمک می‌کند. بدون این لحن و آهنگ، متن به شکلی زنده و جذاب برای دانش‌آموزان ارائه نمی‌شود. سطح بعدی خواندن، درک متن است که در آن دانش‌آموز باید به صورت گام به گام از خواندن درست متن به درک مطالب صریح و استنباطی برسد. در این فرایند ابتدا تمرکز خوانداری تقویت می‌شود و سپس به ترتیب به درک اطلاعات صریح متن، استنباط، تلفیق اطلاعات و در نهایت تفسیر اطلاعات پرداخته می‌شود.

فعالیت روخوانی: متن درس - بخوان و حفظ کن - بخوان و بیندیش - مثل و حکایت - روان خوانی

فعالیت درک متن: درست و نادرست - درک مطلب - درک و دریافت - فعالیت‌های درک متن کتاب نوشتاری - واژه آموزشی - دانش زبانی

درست و نادرست درک مطلب و درک و دریافت

سؤالهای بخش درست و نادرست، درک مطلب و درک و دریافت از سطح مقدماتی تا پیشرفته تنظیم شده است. در طرح سؤالها سطوح زیر مورد نظر بوده است:

درک اطلاعات صریح متن - رسیدن به استنباط - تلفیق اطلاعات متن - تفسیر اطلاعات متن

واژه آموزشی: در این بخش، واژه‌های پایه دانش‌آموزان گسترش می‌یابد. گسترش واژگان تأثیر زیادی در درک خوانداری، شنیداری، سخن گفتن و نوشتن دارد. فرایند واژه‌آموزی از آسان به مشکل و بر اساس بسامد واژه‌سازی انجام می‌شود. ابتدا واژگان با روابط معنایی طبقه‌بندی شده و سپس ترکیب و "وندافزایی" برای تولید واژه جدید صورت می‌گیرد. آموزش با ملاک معنایی است.

■ واژه آموزشی

ردیف	درس	فرایند واژه‌سازی	مطلب آموزشی هر درس
۱	اول	روابط واژگانی	شمول معنایی
۲	سوم	روابط واژگانی	کلمات هم‌آوا
۳	پنجم	ترکیب	اسم یا بن فعل + نامه مانند روزنامه، شناسنامه
۴	هفتم	ترکیب	خود + بن فعل مانند خودخواه، خودبین
۵	یازدهم	ترکیب	اسم + ناپذیر مانند وصف ناپذیر، تسخیر ناپذیر
۶	سیزدهم	تکرار	اسم + پیناوند + اسم مانند لبالب، دمام
۷	پانزدهم	وندافزایی	اسم + پسوند «زار» مانند سبزه‌زار، چمن‌زار
۸	هفدهم	وندافزایی	بن فعل + پسوند «نده» مانند بیننده

فعالیت‌های نوشتاری در کتاب فارسی چهارم در دو بخش اصلی سازماندهی شده‌اند:

۱. **هنر و سرگرمی:** شامل فعالیت‌هایی مانند خوش‌نویسی و بازی با کلمات.
 ۲. **نگارش:** شامل آموزش بند نویسی و انشانویسی که به تعمیق و تجربه‌های یادگیری در این زمینه اختصاص دارد.
- فعالیت‌های درک متن** نیز در کتاب طراحی شده‌اند تا درک خوانداری دانش‌آموزان تقویت شود. این فعالیت‌ها با هدف تمرین نوشتار منظم و پاسخ به پرسش‌های درک مطلب انجام می‌شوند. در نهایت، این فعالیت‌ها به ارتقای مهارت‌های زبانی و نوشتاری دانش‌آموزان کمک می‌کنند و برای یادگیری منظم و هدفمند این مهارت‌ها بسیار مفید هستند.
- روش تدریس:** ارتقای کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان بستگی زیادی به حرفه‌ای شدن معلمان دارد. معلم حرفه‌ای کسی است که به دانش علمی و مهارت‌های عملی خود مجهز است و از روش‌های نوین تدریس برای هدایت دانش‌آموزان به

شکوفایی استعدادهايشان بهره می‌برد. معلمان با استفاده از روش‌های نوین تدریس می‌توانند یادگیری را ارتقا دهند و فضای کلاس را جذاب‌تر کنند. در این راستا، در کتاب فارسی چهارم، روش‌های تدریس متناسب با محتوای درس به صورت پیشنهادی ارائه شده است. این روش‌ها به طور انعطاف‌پذیر با توجه به ویژگی‌های کلاس، شرایط دانش‌آموزان و امکانات مدرسه قابل تغییر هستند. هدف از به‌کارگیری این روش‌ها ایجاد تنوع و جذابیت در محیط یادگیری است تا معلم به‌عنوان تسهیل‌کننده فرآیند یاددهی-یادگیری از استعدادهای و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان بهره‌برد و از متکلم وحده بودن دوری کند.

توصیه‌های ارزشیابی کیفی:

در روند ارزشیابی کیفی، معلمان باید به جای مقایسه میزان یادگیری دانش‌آموزان با یکدیگر، بر شناسایی و رفع موانع یادگیری و تقویت توانمندی‌ها تمرکز کنند. استفاده از ابزارهای متنوع ارزشیابی کیفی به جای تمرکز تنها بر آزمون‌های کتبی، راهی است که می‌تواند فضای یادگیری را بهبود بخشد. معلمان باید از بازخوردهای شفاف و دقیق استفاده کنند تا دانش‌آموزان احساس کنند که در حال پیشرفت و بهبود هستند و اعتماد به نفس آن‌ها تقویت شود.

در پایان، ارزشیابی کیفی در فارسی چهارم ابزاری مؤثر برای ارتقای یادگیری فعال و پویا دانش‌آموزان است. با بهره‌گیری از این روش، معلمان می‌توانند دقت و عمق یادگیری دانش‌آموزان را افزایش دهند، به بهبود فضای کلاس کمک کنند و انگیزه آن‌ها را برای ادامه یادگیری تقویت نمایند.

بخش دوم: بررسی درس به درس

مقدمه

بر اساس مصوبه شورای عالی، در پایه چهارم، هفت ساعت در هفته (هشت جلسه چهار و پنج دقیقه‌ای) به درس فارسی اختصاص دارد و تفکیک عناوین درسی صورت نمی‌گیرد. معلم با توجه به نیاز کلاس، زمان را به تقویت مهارت‌های مختلف (املا، نگارش، خوانداری و...) اختصاص می‌دهد و تکمیل محتوای کتاب مطابق جدول بودجه‌بندی مدرسه ضروری است. با در نظر گرفتن شرایط کلاس‌های چندپایه و تعطیلات، برای تدریس هر درس فارسی، نه تا یازده جلسه در نظر گرفته شده تا معلمان با آرامش به اهداف آموزشی دست یابند. تعداد دروس از ۲۲ به ۱۷ کاهش یافته تا یادگیری عمیق‌تر و پایدارتر شود.

چالش‌های پیش روی کلاس‌های چندپایه

کلاس‌های چندپایه با مشکلات متعددی روبرو هستند که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

مشکل نیروی انسانی: معلمان این کلاس‌ها علاوه بر تدریس، مسئولیت‌های اداری و اجرایی متعددی را نیز بر عهده دارند.

الگوی آموزشی: آموزش چندپایه نیازمند طراحی الگوی آموزشی ویژه است که متناسب با شرایط خاص این کلاس‌ها باشد.

آمادگی معلمان: بسیاری از معلمان فاقد آمادگی، اطلاعات و تجربیات لازم برای تدریس در کلاس‌های چندپایه هستند.

سازماندهی برنامه درسی: برنامه درسی غیرانعطاف‌پذیر و پایه محور، یکی از موانع اصلی در آموزش چندپایه است.

موقعیت جغرافیایی و اقتصادی: اکثر کلاس‌های چندپایه در مناطق محروم روستایی با کمبود امکانات و مشکلات اقتصادی قرار دارند.

کمبود وقت: زمان اختصاص یافته به تدریس در کلاس‌های چندپایه نسبت به استانداردهای جهانی کمتر است.

توصیه نهایی

مدیریت درست زمان و برنامه‌ریزی سنجیده، از عوامل مهم در اجرای موفق برنامه آموزش در کلاس‌های چندپایه است. از معلمان گرامی انتظار می‌رود با هماهنگی معاونت آموزشی و با توجه به شرایط خاص هر کلاس، گام‌های موثری در جهت ارتقای کیفیت آموزش بردارند.

اهداف فصل اول و درس اول: آفریدگار زیبایی

اهداف فصل اول: فصل اول با هدف آشنایی دانش‌آموزان با آفرینش و تأمل در آن طراحی شده است. این فصل در کنار تقویت مهارت‌های اساسی خواندن، نوشتن و سخن گفتن، به پرورش تفکر منطقی و علاقه‌مندی به زیبایی‌های طبیعت نیز می‌پردازد. از جمله اهداف کلیدی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تقویت مهارت‌های روخوانی و درک متن، افزایش توانایی حفظ شعر، تقویت مهارت‌های رونویسی و نگارش، پرورش دقت دیداری و تمرکز شنیداری، توسعه شبکه واژگانی، و تقویت تفکر منطقی نسبت به جهان هستی و نعمت‌های خداوند اشاره کرد.

اهداف درس اول: آفریدگار زیبایی

درس اول با عنوان «آفریدگار زیبایی» بر تقویت تأمل و تفکر در مورد نمونه‌های زیبای طبیعت، تقویت مهارت شکرگزاری و پاسداری از آفریده‌های خدا، و طبقه‌بندی واژگان ذهنی دانش‌آموزان با درک رابطه شمول معنایی تمرکز دارد. همچنین، این درس با فعالیت‌های تصویرخوانی، خوانداری و نوشتاری، زیبا نویسی، درک متن و سخن گفتن، مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان را تقویت می‌کند.

تدریس درس و درک متن:

خوانش متن: با استفاده از لوح فشرده صوتی کتاب گویا، متن درس را برای دانش‌آموزان پخش کنید و توجه آن‌ها را به رعایت صوت، لحن و تکیه گاه متن جلب کنید.

درک متن: سؤالات درک متن در دو بخش طراحی شده است: بخش اول (درست و نادرست) برای سنجش درک اطلاعات آشکار متن و بخش دوم (درک مطلب) برای سنجش سطوح مختلف درک متن.

نکات مهم در ارزیابی درک متن:

- هر دانش‌آموز باید به سؤالات پاسخ دهد.

برای پاسخ به سؤالات درک مطلب، دانش‌آموزان باید از دانش گذشته خود استفاده کنند و اطلاعات متن را با دانش پیشین خود تلفیق کنند.

در هر درس یک سؤال در درک مطلب خالی گذاشته شده است تا دانش‌آموزان بتوانند با طرح سؤال از متن، درک خود را تقویت کنند.

- یک سوم از وقت کلاس باید به آموزش درک متن اختصاص داده شود.

سطوح سؤالات درک متن:

درست و نادرست: درک اطلاعات آشکار متن

درک مطلب: درک اطلاعات آشکار، تلفیق اطلاعات، رسیدن به استنباط، تفسیر اطلاعات، و اظهار نظر خلاقانه. با رعایت این نکات و استفاده از روش‌های فعال یادگیری، می‌توان به اهداف درس «آفریدگار زیبایی» دست یافت و دانش‌آموزان را به تفکر و تأمل در مورد آفرینش و زیبایی‌های طبیعت تشویق کرد.

جلسه دوم: واژه‌آموزی و تمرین خواندن

واژه‌آموزی (۲۰ دقیقه)

تمرین خواندن (۲۵ دقیقه)

جلسه سوم: فعالیت‌های نوشتاری و آموزش لحن

فعالیت‌های نوشتاری (۲۵ دقیقه): املا و واژه‌آموزی

در این جلسه، ابتدا دانش‌آموزان به صورت انفرادی به سه پرسش پاسخ می‌دهند. سپس، در گروه پاسخ‌ها را بررسی و اصلاح می‌کنند و در نهایت، معلم جمع‌بندی نهایی را ارائه می‌دهد. یادآوری می‌شود که املا، جلوه مکتوب زبان است و با تمرین و تکرار تقویت می‌شود. تأکید معلم بر واژه‌های دارای ارزش املائی، دانش‌آموزان را به درست‌نویسی هدایت می‌کند.

آموزش لحن (۲۵ دقیقه):

روخوانی دارای سطوح مختلفی است و رعایت لحن و آهنگ متن، گامی مهم در این راستا است. متأسفانه، در کلاس‌های درس معمولاً به این جنبه توجه کافی نمی‌شود. برای رفع این مشکل، در درس‌های فارسی چهارم، یک جلسه به آموزش خواندن با لحن و آهنگ مناسب اختصاص می‌یابد.

روش آموزش لحن:

ابتدا از چهار دانش‌آموز با لحن‌های متفاوت بخواهید بند اول درس را بخوانند و دیگران با دقت گوش دهند. این کار، توجه دانش‌آموزان را به تفاوت لحن‌ها و تأثیر آن‌ها بر شنونده جلب می‌کند. سپس، به دانش‌آموزان بگویید که هر متن لحن و آهنگ خاصی دارد و استفاده از لوح فشرده صوتی کتاب گویا در آموزش لحن مؤثر است.

نکات مهم در خواندن با لحن مناسب:

متن توصیفی: در خواندن متون توصیفی، لحن باید نرم و آرامش‌بخش باشد. توصیف یک بخش می‌تواند در کنار توصیف بخش دیگر کامل شود.

فراز و فرود آوایی: رعایت دقیق فراز و فرودهای آوایی، حس کشش و انتظار را در شنونده برمی‌انگیزد.

تکیه: کلماتی که می‌خواهید تأثیرگذار باشند را برجسته کنید.

مکث: مکث کردن از ابزارهای زیبایی لحن است و باید به آن توجه شود.

جلسه چهارم

• تصویرخوانی و صندلی صمیمیت: ۴۵ دقیقه

دانش‌آموزان در این فعالیت، با تصویرخوانی سطوح عمیق‌تر درک تصویر و سخن گفتن منسجم را تمرین می‌کنند. تصاویر به‌گونه‌ای انتخاب شده‌اند که تفکر و خلاقیت آنان را در بیان دیدگاه‌ها تقویت کند. ابتدا در گروه، درباره تصویر گفت‌وگو و بارش مغزی انجام می‌شود؛ سپس دانش‌آموز روی «صندلی صمیمیت» مطالب خود را منظم بیان می‌کند.

جلسه پنجم

• فعالیت نوشتاری (۲) (املا): ۳۰ دقیقه

• تمرین خواندن (صامت‌خوانی): ۱۵ دقیقه

این پرسش مربوط به آموزش املاست. ابتدا دانش‌آموزان به صورت انفرادی پاسخ دهند؛ سپس در گروه به بررسی و اصلاح پاسخ‌ها بپردازند و در پایان، جمع‌بندی نهایی توسط معلم انجام شود.

جلسه ششم: املا و تمرین خوشنویسی

املا (حافظه دیداری) - ۳۰ دقیقه:

املا نویسی یک مهارت است که با تمرین و تکرار به دست می‌آید. در این درس، روش آموزشی املا مبتنی بر حافظه دیداری پیشنهاد می‌شود. یک نشانه (حرف) انتخاب کنید و از دانش‌آموزان بخواهید کلماتی از متن درس که دارای آن نشانه هستند را پیدا کنند.

تمرین خوشنویسی - ۱۵ دقیقه:

انتخاب قلم مناسب و تمرین خط (۳۰ تا ۴۰ دقیقه) برای تسلط بر زیبانویسی ضروری است. نظارت معلم بر تمرین خط تحریری و بازخوردهای کتبی با خط خوش و خوانا، نقش مهمی در پیشرفت دانش‌آموزان دارد. توصیه می‌شود تا پایان سال تحصیلی، برای هر دانش‌آموز یک یا دو پیام مثبت در بخش خوشنویسی و سرگرمی ثبت کنید.

درس دوم: کوچ پرستوها

جلسه اول: تدریس درس و درک متن

تدریس درس (۳۰ دقیقه):

روش پیشنهادی برای تدریس درس، نمایش خلاق و قصه‌گویی است. نمایش خلاق، فعالیتی سازمان‌یافته است که کودک از طریق بازی، نقش‌آفرینی خودجوش و خلاقانه را تجربه می‌کند، خود را کشف و درک می‌کند و می‌سازد. در این روش، دانش‌آموزان پس از شنیدن یا خواندن داستان، امکانات صحنه، شخصیت‌ها و گفت‌وگوها را خودشان خلق می‌کنند.

مراحل اجرای نمایش خلاق:

مطالعه فردی متن درس (انتخاب قصه مناسب).

تقسیم دانش‌آموزان به گروه‌ها و تصمیم‌گیری درباره قسمت‌هایی از داستان که می‌خواهند نمایش دهند. هر قسمت، یک پرده نمایش را تشکیل می‌دهد.

درک متن (۱۵ دقیقه):

سطوح سؤالات در بخش درست و نادرست و درک مطلب این درس به شرح زیر است:

درست و نادرست: درک اطلاعات آشکار متن (سؤال اول و دوم).

درک مطلب: رسیدن به استنباط (سؤال اول)، درک اطلاعات آشکار متن (سؤال دوم)، سؤال واگرا برای اظهار نظر خلاقانه و آزاد (سؤال سوم)، تفسیر اطلاعات متن (سؤال چهارم).

جلسه دوم: دانش زبانی و تمرین خواندن**دانش زبانی (۲۰ دقیقه):**

نکته آموزشی درس، برجسته کردن نقش علائم نگارشی در انتقال معناست. هدف این است که توجه دانش‌آموزان را به علائم نگارشی و تأثیر آن‌ها در درک متن معطوف کنیم. در این درس، نقش ویرگول مورد تأکید است، اما می‌توان متنی مبتنی بر محتوای درس تهیه کرد و از گروه‌ها خواست تا جایگاه ویرگول و سایر علائم نگارشی را تشخیص داده و در جای مناسب قرار دهند.

تمرین خواندن (۲۵ دقیقه):

تمرین خواندن در کلاس باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که به خواندن غیرفعال تبدیل نشود. در خواندن فعال، دانش‌آموزان مطالب را یاد می‌گیرند و درک می‌کنند، نه اینکه فقط مطالب را بازشناسی کنند.

جلسه سوم

• فعالیت‌های نوشتاری ۱، املا: ۲۵ دقیقه

• خواندن با لحن: ۲۰ دقیقه

پاسخ به سؤالات نوشته شده و تمرین نگارش بر اساس متن داستان

آموزش لحن مناسب متن برای فهم بهتر و جذابیت اجرای خواندن

جلسه چهارم

• گوش کن و بگو (۲۵ دقیقه)

• املا: (۲۰ دقیقه)

جلسه چهارم شامل دو بخش اصلی است: "گوش کن و بگو" و "املا". بخش "گوش کن و بگو" با هدف تقویت تمرکز و درک شنیداری، از دانش‌آموزان می‌خواهد به یک متن صوتی بدون متن پیش رو گوش داده و به سؤالات پاسخ دهند.

بخش دوم، "املا"، با هدف تثبیت شکل درست واژگان در ذهن دانش‌آموزان طراحی شده است. در این بخش، جدولی از نشانه‌های هم‌آوا در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و از آن‌ها خواسته می‌شود کلمات درس را با تشخیص نشانه‌ی صحیح، در جدول جایگزین کنند. سپس، با تصحیح جدول و نوشتن کلمات غلط، به رفع اشکالات فردی پرداخته می‌شود.

جلسه پنجم تا هشتم

در جلسات پنجم تا دهم درس کوچ پرستوها فارسی چهارم نیز تمرکز اصلی بر تقویت مهارت‌های نوشتاری، خواندن، املا و درک مطلب است. در جلسات پنجم و ششم فعالیت‌های نوشتاری، تمرین خواندن، املا و خوشنویسی اجرا می‌شود؛ املا به صورت دو بخشی (متن تقریری و فعالیت‌های املائی کتاب) با هدف شناسایی نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان انجام می‌گیرد. در جلسه هفتم ارزشیابی از طریق آزمون خودسنجی صورت می‌گیرد تا دانش‌آموزان میزان یادگیری، نقاط قابل بهبود و راه‌های پیشرفت خود را بشناسند و در کنار آن فعالیت جدول نیز انجام می‌شود.

در جلسه هشتم با فعالیت‌های درک متن و کتاب‌خوانی، دانش‌آموزان به صورت گروهی رویدادهای داستان را فهرست و شماره‌گذاری کرده و با طرح سؤال، درک خود را عمیق‌تر می‌کنند.

فصل دوم: دانایی و هوشیاری

این فصل با اهدافی گسترده، شامل توسعه تفکر و تعقل، تقویت سواد خواندن و نوشتاری، افزایش دایره واژگان، پرورش مهارت‌های شنیداری و گفتاری، و ایجاد نگرش مثبت نسبت به تفکر، طراحی شده است. هدف نهایی، پرورش دانش‌آموزانی است که بتوانند با بهره‌گیری از نیروی فکر، مسائل و مشکلات زندگی را حل کنند.

درس سوم: راز نشانه‌ها

هدف از این درس، ترغیب دانش‌آموزان به تفکر و تعقل، تقویت قدرت درک متن، آشنایی با کلمات هم‌آوا، تقویت مهارت گوش دادن و فن بیان، و آشنایی با چگونگی بیان آغاز قصه است.

آموزش

جلسه اول

تدریس درس: ۳۰ دقیقه

درک متن: ۱۵ دقیقه

روش تدریس پیشنهادی: الگوی تفکر (حل مسئله) و روش‌سازی طرز تلقی.

در این روش، معلم دانش‌آموزان را به تفکر و اندیشه در کلاس درس تشویق می‌کند و از روش حل مسئله در کارهای روزمره بهره می‌برد. هدف اصلی، درک کاربرد تفکر در حل مسائل روزمره است.

درک متن:

درست و نادرست: سؤالات ۱ تا ۳: درک اطلاعات آشکار متن.

درک مطلب: سؤال ۱: رسیدن به استنباط، سؤال ۲: تلفیق و تفسیر اطلاعات متن، سؤال ۳: تفسیر اطلاعات متن، سؤال ۴: سؤال واگرا برای اظهار نظر خلاقانه، سؤال ۵: تلفیق و تفسیر اطلاعات متن.

جلسه دوم

در جلسه دوم (۲۰ دقیقه واژه‌آموزی و ۲۵ دقیقه تمرین خواندن)، کلمات هم‌آوا آموزش داده می‌شود. تفاوت آن با همنویسه یادآوری می‌شود. همنویسه یا چند معنایی کلماتی مثل شیر خوراکی و شیر حیوان وحشی یا شیر به عنوان ابزار که هرکدام با معانی متفاوت، به یک شکل نوشته می‌شوند. کلمات هم‌آوا تلفظ یکسان ولی املای متفاوت دارند (مانند خار/خوار، خواست/خاست) و هدف، تقویت دقت املایی متناسب با معنا و بافت جمله است. در تمرین خواندن، متن به صورت جمع‌خوانی و زمزمه‌ای خوانده می‌شود تا مهارت خواندن تقویت گردد.

جلسه چهارم: قصه گویی و صندلی صمیمیت

فعالیت قصه گویی و صندلی صمیمیت با هدف تقویت مهارت سخن گفتن و ایجاد ارتباط مؤثر در دانش‌آموزان طراحی شده است. در کتاب فارسی سوم، فعالیت "نگاه کن و بگو" با تمرکز بر طبقه‌بندی ذهنی و سخن گفتن منسجم، جای خود را به "صندلی صمیمیت" داد. صندلی صمیمیت، صندلی معلم است که دانش‌آموزان به نوبت روی آن می‌نشینند و برای هم‌کلاسی‌های خود صحبت می‌کنند. نشستن در جای معلم، حس خوبی در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند و به ارتقای شخصیت و اعتماد به نفس آن‌ها کمک می‌کند. این فعالیت در فضایی دوستانه، دانش‌آموزان را به صحبت کردن مفید و پرورش فن بیان تشویق می‌کند. بازخورد معلمان از این فعالیت بسیار مثبت بوده و برخی از آن‌ها با تزیین صندلی، جذابیت آن را بیشتر کرده‌اند. در کتاب فارسی چهارم، این فعالیت با عنوان "قصه گویی و صندلی صمیمیت" تکرار شده تا تنوع و جذابیت داشته باشد و صحبت کردن در قالب بیان قصه تخصصی‌تر شود. در این درس، دانش‌آموزان ابتدا به داستانی گوش می‌دهند تا تمرکز و درک شنیداری آن‌ها تقویت شود. سپس، از آن‌ها خواسته می‌شود از شیوه روایت راوی الگوبرداری کنند و بر شروع داستان تأکید می‌شود تا مخاطب را جذب کند.

جلسه پنجم

در جلسه پنجم (فعالیت‌های نوشتاری ۲ و تمرین خواندن)، مطالب با خلاقیت معلم پیگیری و مهارت نوشتن و خواندن تقویت می‌شود.

جلسه نهم

در جلسه نهم (فعالیت‌های نوشتاری ۵ و املا)، نگارش در تکمیل درس قبل انجام می‌شود و اجزای «جمله موضوع» به صورت مستقیم آموزش داده می‌شود. نمونه پاسخ‌ها شامل: آلودگی هوا/دلایل آن، پرچم ایران/رنگ پرچم، جانوران/انواع جانوران است. املای پایانی نیز به صورت دو بخشی (تقریری و تمرینات املایی) اجرا می‌شود و علاوه بر سنجش، اهداف آموزشی را نیز پوشش می‌دهد.

در مجموع، این درس بر پرورش تفکر و استنباط، استفاده آگاهانه از حواس، تقویت درک متن در سطوح مختلف، دقت املائی، تمایز واژگان هم‌آوا، مهارت سخن گفتن و آغاز قصه، آشنایی با متون ادبی و علمی، تقویت حافظه، خوشنویسی و تثبیت مهارت نگارش (به‌ویژه جمله موضوع) تأکید دارد.

درس چهارم: ارزش علم

این درس با اهدافی همچون آشنایی با ارزش علم و کاربردهای آن، شناخت بند توصیفی، درک نقش جمله در انتقال پیام، افزایش قدرت درک متن، و ایجاد نگرش مثبت نسبت به دانش‌اندوزی طراحی شده است.

آموزش

جلسه اول

تدریس: ۳۰ دقیقه؛ درک متن: ۱۵ دقیقه

روش تدریس پیشنهادی: بارش فکری، بحث گروهی، دریافت مفهوم، و سخنرانی.

روش سخنرانی، با وجود قدمت، همچنان در نظام‌های آموزشی متداول است و با روش‌های نوین ترکیب شده است. در این روش، از بیان شفاهی برای توضیح مطالب استفاده می‌شود و عواملی مانند نحوه توضیح، تحرک، طرح سؤال و یادداشت‌برداری در اثربخشی آن مهم هستند.

خوانش متن: ابتدا به دانش‌آموزان فرصت دهید تا متن درس را به صورت صامت خوانی مطالعه کنند. سپس، با رعایت صوت، لحن، آوا و تکیه‌گاه‌ها، متن را برای آن‌ها بخوانید و به نکات مهم خواندنی توجه آن‌ها را جلب کنید. استفاده از کتاب گویا برای آموزش لحن خواندن توصیه می‌شود.

درک متن:

درست و نادرست: سؤال ۱ و ۲: درک اطلاعات آشکار متن، سؤال ۳: رسیدن به استنباط.

درک مطلب: سؤال ۱: درک و تلفیق اطلاعات آشکار متن، سؤال ۲: تلفیق و تفسیر اطلاعات متن، سؤال ۳: تفسیر اطلاعات متن.

جلسه دوم

دانش زبانی (جمله): ۲۰ دقیقه؛ تمرین خواندن: ۲۵ دقیقه

جمله، ظرفی برای انتقال معنا و پیام از گوینده به شنونده است و می‌تواند خبری، پرسشی، تعجبی یا امری باشد. هدف از معرفی جمله به دانش‌آموزان، حفظ تعریف و انواع آن نیست، بلکه افزایش «زبان آگاهی» آن‌ها و توجه به اجزای گفتار خود است.

به جای آموزش دستوری، با کاربرد جمله در کلام خود دانش‌آموزان، این مفهوم را آموزش دهید. برای مثال، وقتی دانش‌آموزی از دوستش ساعت را می‌پرسد و می‌گوید: «ساعت چنده؟»، به او بگویید این جمله است که به شما کمک کرد تا پیامتان را منتقل کنید.

این جلسه شامل ۲۵ دقیقه فعالیت‌های نوشتاری و ۲۰ دقیقه خواندن با لحن است که معلم با بهره‌گیری از خلاقیت خود، تمرین نوشتاری طراحی می‌کند و دانش‌آموزان مهارت نوشتن و توجه به لحن را تمرین می‌کنند تا بتوانند معنا را در گفتار و نوشتار منتقل کنند.

درس پنجم: رهایی از قفس - خلاصه آموزش

اهداف: این درس با هدف آشنایی دانش‌آموزان با تفکر خلاق، معرفی مولوی و آثارش، گسترش دایره لغات از طریق ترکیب، تقویت مهارت‌های زبانی با اجرای نمایش، آموزش بهره‌گیری از آرایه تشبیه در نگارش توصیفی، پرورش سواد دیداری و در نهایت تقویت مهارت درک متن طراحی شده است.

جلسه اول (۳۰ دقیقه تدریس + ۱۵ دقیقه درک متن):

روش تدریس: در این جلسه از روش‌های ایفای نقش و به ویژه روش روشن‌سازی طرز تلقی استفاده می‌شود. این روش به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا دیدگاه‌های مختلف همکلاسی‌های خود را بشنوند و ارزیابی کنند که آیا باورهایشان بر پایه استدلال، اطلاعات و حقایق استوار است یا خیر.

مفاهیم داستان: در داستان طوطی و بازرگان، طوطی نمادی از انسان، بازرگان نمادی از دنیای مادی و قفس نمادی از وابستگی‌ها و تعلقات دنیوی است که انسان را به بند می‌کشد. با توجه به پیچیدگی مفاهیم عرفانی، تمرکز اصلی در این درس بر اهمیت تفکر و نقش آن در زندگی فردی خواهد بود.

مراحل اجرا: ابتدا فایل صوتی درس پخش می‌شود و سپس متن درس در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. سپس دانش‌آموزان به صورت فردی به سوالات پاسخ می‌دهند و در ادامه، در گروه‌های کوچک به بحث و تبادل نظر می‌پردازند تا به یک پاسخ مشترک برسند. در نهایت، نماینده هر گروه پاسخ گروه خود را در جمع کلاس ارائه می‌دهد و در پایان، دانش‌آموزان به جمع‌بندی و استخراج پیام اصلی درس می‌پردازند.

جلسه دوم: واژه‌آموزی و تمرین خواندن

واژه‌آموزی (۲۰ دقیقه): در این درس، فرایند «ترکیب» به عنوان یکی از رایج‌ترین روش‌های واژه‌سازی در فارسی آموزش داده می‌شود. ترکیب کلماتی هستند که اجزای آن‌ها معنای مستقلی دارند، اما با ترکیب شدن، معنایی جدید می‌یابند (مانند کتاب‌نامه، شناسنامه).

بازی برای یادگیری: برای یادگیری کلمات مرکب، می‌توان از بازی‌های زبانی همراه با تحرک استفاده کرد. به عنوان مثال، نوشتن ترکیبات درست و نادرست کلمه «نامه» روی مقوا و برگزاری مسابقه دارت به سوی ترکیبات نادرست.

تمرین خواندن (۲۵ دقیقه): تمرین خواندن مشابه دروس قبل انجام می‌شود و به روانی، رسا بودن و لحن مناسب خواندن توجه می‌شود. در این درس، «جمله خوانی» پیشنهاد می‌شود: دانش‌آموزان به ترتیب، هرکدام یک جمله از متن را می‌خوانند تا متن به پایان برسد.

فصل سوم: ایران من

اهداف فصل سوم

فصل سوم با رویکردی تربیتی و مهارتی طراحی شده و بر پرورش هویت ملی، رشد فکری و تقویت توانایی‌های زبانی دانش‌آموزان تأکید دارد. مهم‌ترین اهداف این فصل عبارت‌اند از:

- تقویت حس میهن‌دوستی، روحیه پایداری و مقاومت و احترام به رهبر و مسئولان کشور
 - پرورش مهارت‌های خواندن، رعایت لحن و آهنگ مناسب در متن
 - تقویت مهارت‌های نوشتن، سخن گفتن، سخنوری و گوش دادن همراه با افزایش حافظه شنیداری
 - پرورش ذوق هنری از طریق علاقه‌مندی به خوشنویسی و خط تحریری
- این اهداف در کنار هم زمینه رشد شخصیتی، تقویت هویت فرهنگی و ارتقای مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان را فراهم می‌سازند.

درس ششم: آرش کمانگیر

اهداف درس ششم

- معرفی یکی از نمادهای اسطوره‌های فرهنگ ایران (همچنین معرفی فردوسی و شاهنامه)
- آشنایی بیشتر با پهلوانان و افسانه‌های ملی ایران
- پرورش توانایی درک و بیان پیام تصاویر (سواد دیداری)
- آشنایی با بند روایتی و شیوه نگارش آن

آموزش درس ششم: آرش کمانگیر

جلسه اول: تدریس و درک متن

روش‌های تدریس پیشنهادی: نقالی، قصه گویی، ایفای نقش، بارش ذهنی.

روش تدریس منتخب: الگوی پیش سازمان‌دهنده‌ها با فن داستان‌سرایی (شاهنامه خوانی)

ارائه تدریس: پیش سازمان‌دهنده‌ها

مرحله اول: معرفی فردوسی و شاهنامه: قبل از تدریس، اطلاعاتی جامع درباره فردوسی (شاعر بلندآوازه ایران) و شاهنامه ارائه دهید. این اطلاعات فراتر از متن درس بوده و درک مفهوم درس را تسهیل می‌کند. معرفی شاهنامه و داستان‌های معروف آن، آشنایی با فضای حماسی و وطن‌دوستی را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند. استفاده از تصاویر یا فیلم در ایجاد انگیزه مؤثر است.

آرش کمانگیر: روایت داستان

در زمان منوچهر پیشدادی، افراسیاب سپاه ایران را در مازندران محاصره می‌کند. منوچهر پیشنهاد صلح می‌دهد و تورانیان می‌پذیرند. شرط صلح، تیراندازی آرش از فراز البرز کوه است؛ جایی که تبر به هر کجا نشست، مرز ایران و توران شود. آرش

داوطلب می‌شود، به دماوند می‌رود و تیر را می‌اندازد. تیر از صبح تا غروب در حرکت است و در کنار رود جیحون (آمودریا) بر درخت گردویی فرود می‌آید و مرز دو کشور تعیین می‌شود.

آرش از خستگی جان خود را فدا می‌کند و پیکرش در خاک ایران پخش می‌شود. گفته می‌شود اسفندارمذ تیر و کمانی جادویی به او داده که با آن می‌توان تا دوردست تیراندازی کرد، اما هر کس از آن استفاده کند خواهد مرد. آرش با فداکاری، این تیر را برای حفظ میهن به کار می‌برد و نماد جانفشانی در راه وطن می‌شود.

آرش در منابع کهن:

در اوستا، بهترین تیرانداز را ازخس نامیده‌اند که احتمالاً همان آرش است. در شاهنامه، داستان آرش به طور مستقیم نیامده، اما در نوشته‌های دوران اسلامی (مانند مجمل التواریخ) و آثار ابوریحان بیرونی ذکر شده است. نام آرش در تاریخ طبری، تاریخ ابن اثیر، و دیگر منابع نیز آمده است.

جشن تیرگان:

سیزدهم تیرماه، جشن تیرگان است که به یاد قهرمانی آرش کمانگیر برگزار می‌شود و یادآور پیروزی اوست.

مرحله دوم: بیان جزئیات داستان: در این مرحله، داستان آرش کمانگیر با استفاده از روش‌های مختلف (سخنرانی، پرسش و پاسخ، گفت‌وگو، نمایش فیلم، قصه‌گویی حماسی و نقالی) به طور کامل شرح داده می‌شود.

مرحله سوم: تحکیم و تثبیت مطلب: با ارائه مثال‌های دیگر از شاهنامه، مفاهیم درس تحکیم می‌شوند.

خوانش متن درس: ابتدا معلم متن را با لحن حماسی می‌خواند، سپس فایل صوتی پخش می‌شود.

درک متن: با پرسش‌های درست/نادرست (درک اطلاعات آشکار) و درک مطلب (استنباط، تلفیق و تفسیر) میزان درک دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود.

جلسه دوم

۲۰ دقیقه دانش زبانی و ۲۵ دقیقه تمرین خواندن

در ادامه مبحث جمله، دانش‌آموزان با ساختار جمله آشنا می‌شوند و درمی‌یابند که جمله از کنار هم قرار گرفتن واژه‌ها ساخته می‌شود.

(تذکر: از تمرین شمارش جمله‌ها خودداری شود.)

تمرین خواندن با تأکید بر رعایت لحن روایی و حماسی انجام می‌گیرد.

درس هفتم: مهمان شهر ما

اهداف درس هفتم:

- آشنایی با رسم مهمان‌نوازی ایرانی
- درک مفهوم انتظار
- تقویت درک شنیداری

- گسترش دامنه واژگان با استفاده از ترکیب واژه‌ها

- آشنایی با ابزارهای انسجام متن (کلمات ربط مثل «اما» و «ولی»)

آموزش درس هفتم: «مهمان شهر ما» - جلسه اول

هدف این جلسه، تدریس و درک متن درس با استفاده از روش "روشن‌سازی طرز تلقی" است. این روش با تأثیرگذاری بر رضایت شخصی و درک یادگیری اجتماعی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا رفتار و کیفیت کار خود را کنترل کنند.

روش کار:

پرسش آغازین: قبل از خواندن متن، پرسشی مرتبط با مضمون درس (مانند: "اگر شخص بسیار عزیز و دانشمندی مهمان شما باشد، برای او چه کار می‌کنید؟") مطرح می‌شود.

بحث گروهی: دانش‌آموزان در گروه‌ها به پرسش پاسخ داده و بهترین پاسخ را انتخاب می‌کنند.

ارائه و جمع‌بندی: پاسخ‌های گروه‌ها روی تخته نوشته شده و پس از بحث، بهترین پاسخ‌ها مورد تأیید قرار می‌گیرند. این فرایند، دیدگاه‌ها و عواطف دانش‌آموزان را نسبت به موضوع تقویت می‌کند.

خواندن متن: متن درس با استفاده از کتاب گویا ارائه می‌شود.

سطوح سوالات:

درست/نادرست: درک اطلاعات آشکار، استنباط

جلسه دوم

واژه‌آموزی و تمرین خواندن (۲۰ + ۲۵ دقیقه)

ساخت واژه مرکب «ضمیر خود بن مضارع» تدریس شده و دانش‌آموزان با خواندن گروهی کلمات روی تابلو، واژه‌سازی و تثبیت یادگیری را تمرین می‌کنند.

جلسات سوم تا پنجم

در جلسات سوم، چهارم و پنجم آموزش با تکیه بر مطالب پیشین و بهره‌گیری از خلاقیت در تدریس ادامه می‌یابد؛ در جلسه سوم فعالیت‌های نوشتاری انجام شده و خواندن با لحن مناسب برای تقویت بیان تمرین می‌شود، در جلسه چهارم فعالیت «گوش کن و بگو» مانند درس دوم اجرا می‌گردد تا درک شنیداری و توانایی بیان تقویت شود، و در جلسه پنجم ادامه فعالیت‌های نوشتاری همراه با تمرین خواندن صورت می‌گیرد تا مهارت روخوانی و درک مطلب دانش‌آموزان تثبیت شود.

فصل چهارم: فرهنگ بومی

درس هشتم: درس آزاد

مقدمه:

درس‌های آزاد، فرصتی برای اندیشیدن، نگارش و آفرینش است. این فصل، امکان مشارکت دانش‌آموزان و معلمان در تألیف کتاب را فراهم می‌کند و به آن‌ها این حس را می‌دهد که در شکل‌گیری محتوای آموزشی سهیم هستند. هدف از درس آزاد،

فراتر از آموزش‌های معمول است و شامل مواردی مانند تشخیص کاستی‌های کتاب درسی، پرورش توانایی تولید محتوای آموزشی، پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان و معلمان، بهره‌گیری از تعامل خانواده و مدرسه، و آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم بومی می‌شود. همچنین، این درس به تقویت مهارت‌های بندنویسی، تفکر انتقادی و علاقه به فرهنگ محلی کمک می‌کند.

روش‌های تولید درس آزاد:

برای تولید درس آزاد، روش‌های مختلفی وجود دارد:

فردی: هر دانش‌آموز به صورت مستقل اقدام به نگارش درس آزاد می‌کند.

گروهی: دانش‌آموزان در گروه‌هایی با مشارکت یکدیگر به تولید محتوا می‌پردازند.

کلاسی: با راهنمایی معلم، نظرات کل کلاس جمع‌آوری و یک درس آزاد تدوین می‌شود.

موضوع نوشته:

موضوع "محل زندگی" بسیار کلی است و باید به موضوعات کوچکتر محدود شود. به عنوان مثال، می‌توان به وضعیت جغرافیایی، آداب و رسوم، زبان منطقه، یا غذاهای خاص آن منطقه پرداخت. معلم باید به دانش‌آموزان در تعیین چارچوب متن کمک کند. یک نمونه چارچوب می‌تواند شامل سه بند باشد: وضعیت جغرافیایی، زبان، و آداب و رسوم منطقه.

روش‌های تدوین متن:

در تدوین متن می‌توان از روش‌های پیش‌سازمان‌دهنده، بدیعه‌پردازی و بارش مغزی بهره برد. با توجه به اینکه درس آزاد در حوزه فرهنگ بومی قرار دارد، امکان تولید متون زیبا و متنوع بسیار زیاد است.

فصل پنجم: نام آوران

اهداف فصل پنجم:

توسعه دامنه واژگان، تقویت سواد خواندن و درک متن، تقویت مهارت‌های چهارگانه زبان‌آموزی (سخن گفتن، گوش دادن، خواندن و نوشتن)، کسب مهارت در نوشتن خط تحریری، آشنایی با اجزای جمله، معرفی چهره‌های ماندگار مانند جبار باغچه‌بان، شهید خرازی و مهدی آذریزدی، و تقویت روحیه پشتکار و خدمت به مردم از اهداف این فصل است.

درس دهم: باغچه اطفال

اهداف درس دهم: باغچه اطفال

آشنایی با جبار باغچه‌بان، تقویت پشتکار و صبر و شکیبایی، تقویت درک متن و سواد خواندن، تقویت مهارت املانویسی و نگارش، تثبیت مهارت قصه‌گویی، آشنایی با حروف ربط سببی به‌عنوان ابزار انسجام متن، آشنایی با اجزای جمله و تشخیص بندهای بدنه در انشانویسی از اهداف این درس است.

جلسه اول درس دهم: تدریس و درک متن

در این جلسه، تدریس به مدت ۳۰ دقیقه و درک متن به مدت ۱۵ دقیقه انجام می‌شود. روش تدریس پیشنهادی، ترکیبی از تفکر استقرایی و ایفای نقش نمایشی است. با توجه به محتوای روان و جذاب درس، روش تفکر استقرایی برای فعال‌سازی ذهن دانش‌آموزان و رساندن آن‌ها به استنتاج و یادگیری مناسب است.

مراحل تدریس با روش تفکر استقرایی:

تکوین مفهوم: فهرستی از رفتارهای فردی و اجتماعی مرتبط با مفاهیم "خدمت به مردم" و "پشتکار" در اختیار گروه‌ها قرار می‌گیرد. دانش‌آموزان با دسته‌بندی این رفتارها بر اساس وجوه تشابه و اختلاف، به تدریج مفهوم را در ذهن خود شکل می‌دهند.

تفسیر مطالب: گروه‌ها نتایج دسته‌بندی خود را ارائه می‌دهند و دانش‌آموزان با بررسی عملکرد گروه‌های دیگر و پاسخ به سوالات مرتبط با مفاهیم درس، روابط بین دسته‌بندی‌ها را کشف کرده و به استنباط مفاهیم "اعتماد به نفس" و "پشتکار" می‌رسند.

کاربرد: دانش‌آموزان با گسترش ظرفیت ذهنی خود، اطلاعات دریافتی را تفسیر کرده و به این نتیجه می‌رسند که تلاش، کوشش و امید به خدا، کلید دستیابی به اهداف زندگی است.

جلسه دوم

در جلسه دوم، به مدت ۲۰ دقیقه دانش‌زبانی و ۲۵ دقیقه تمرین خواندن انجام می‌شود. هدف از آموزش «پیاموز و بگو»، آشنایی دانش‌آموزان با اجزای جمله و تقویت درک خوانداری و شنیداری است. این درس بر برجسته کردن فعل به عنوان محور معنایی جمله تمرکز دارد و نشان می‌دهد که جمله با فعل شکل می‌گیرد. هدف اصلی، درک منطق قرارگیری اجزای جمله است، نه ارائه قواعد دستوری حفظی. این مهارت در درک بهتر متون تأثیر بسزایی دارد.

جلسه سوم

جلسه سوم شامل فعالیت‌های نوشتاری و آموزش لحن (۲۵ و ۲۰ دقیقه) است. در این جلسه دانش‌آموزان با لحن «عاطفی-خبری» متن را می‌خوانند و سیر قصه را روایت می‌کنند تا مهارت قصه‌گویی و بیان جذاب تقویت شود.

جلسه چهارم

در این فعالیت که به قصه‌گویی و صندلی صمیمیت اختصاص دارد، تمرکز بر سیر قصه و ارائه داستان است، نه فقط شروع آن که در فعالیت صندلی صمیمیت درس سوم مطرح بود. در واقع ابتدا دانش‌آموزان با گوش دادن به قصه تمرکز می‌کنند و مدتی برای تفکر شخصی زمان می‌گذارند. سپس روی صندلی می‌نشینند و قصه مورد علاقه خود را روایت می‌کنند. هدف این است که قصه‌گویی به صورت جذاب و مؤثر انجام شود تا مخاطب کاملاً جذب داستان شود و مهارت بیان و انتقال محتوا تقویت گردد.

درس یازدهم: فرمانده دل‌ها

اهداف درس فرمانده دل‌ها

- تقویت روحیه وطن‌دوستی و دفاع از میهن
- آشنایی با حماسه دفاع مقدس و نامداران این عرصه به خصوص حسین خرازی
- تقویت درک متن، تقویت مهارت خواندن با رعایت لحن مناسب (آموزش لحن انواع جمله)
- گسترش دایره واژگان، تقویت مهارت‌های املائی، نگارشی و خوش‌نویسی
- تولید بندهای بدنه در انشانویسی
- و تثبیت یادگیری ابزارهای انسجام متن از اهداف این درس است.

آموزش درس فرمانده دل‌ها

آموزش این درس با بهره‌گیری از روش کارایی گروه انجام می‌شود و در ۹ جلسه طراحی شده است. هدف این روش، تقویت یادگیری از طریق خرد جمعی و مقایسه عملکرد فردی و گروهی است تا دانش‌آموزان به اثرگذاری مشارکت در یادگیری پی ببرند.

جلسه اول

۳۰ دقیقه تدریس + ۱۵ دقیقه درک متن

ابتدا توضیح کوتاهی درباره دفاع مقدس ارائه می‌شود. دانش‌آموزان متن را به صورت فردی مطالعه کرده و به سؤالات پاسخ می‌دهند، سپس همان سؤالات را در گروه بررسی و به توافق می‌رسند. در پایان، پاسخ‌های فردی و گروهی مقایسه می‌شود تا کارایی گروه مشخص گردد. سؤالات درک متن شامل درک اطلاعات آشکار، استنباط، تلفیق و تفسیر و یک سؤال واگرا است.

نمون برگ سوالات روش کارایی گروه:

نام و نام خانوادگی :	باسمه‌تعالی روش کارایی گروه	درس یازدهم: فرمانده دل‌ها
ارزشیابی		۱- داستان فرمانده دل‌ها در مورد کدام نامدار جنگ تحمیلی است؟ الف) شهید بهنام محمدی ☐ ب) شهید حسین خرازی ☐ ج) شهید بابایی ☐
درست پاسخ دادم ☐		
درست پاسخ ندادم ☐		
		۲- چرا شهیدای جنگ تحمیلی از نامداران ایران زمین هستند؟ الف) چون نامشان در کتاب شهیدان ثبت شده است ☐ ب) چون از جانشان گذشتند تا سرزمین را از دست دشمن نجات دهند ☐ ج) چون شور و شوقی وصف‌ناپذیر برای از بین بردن دشمن نداشتند ☐
درست پاسخ دادم ☐		
درست پاسخ ندادم ☐		
		۳- در حماسه دفاع مقدس کدام عامل در پیروزی رزمندگان از همه مهم‌تر بود؟ الف) ترس و ضعف دشمن ☐ ب) دعای خیر فرزندان شهیدان ☐ ج) شجاعت و خستگی‌ناپذیری رزمندگان ☐
درست پاسخ دادم ☐		
درست پاسخ ندادم ☐		
		۴- چرا پدرانمان زمان حمله دشمن به کشور، از سرزمینمان دفاع کردند؟ الف) تا چیزهای بیشتری یادگیرند ☐ ب) برای اینکه آزادی و استقلال کشور حفظ شود و سرزمینمان به دست بیگانگان نیفتد ☐ ج) چون قوی و شجاع هستند ☐
درست پاسخ دادم ☐		
درست پاسخ ندادم ☐		
تعداد سؤالات درست :	تاریخ :	نظر معلم : امضا :

۲۰ دقیقه واژه‌آموزی + ۲۵ دقیقه تمرین خواندن

در این درس به کلماتی مانند «وصف‌ناپذیر» توجه می‌شود که ساختار مرکب دارند. بخش دوم این واژه با فرایند وندافزایی ساخته شده و سپس در کنار جزء دیگر قرار گرفته است. البته هدف، توضیح قواعد ساخت واژه به دانش‌آموزان نیست؛ بلکه باید آنان را نسبت به ساخت این‌گونه ترکیب‌ها هوشیار کرد تا بتوانند نمونه‌های مشابه را در ذهن خود بسازند و به کار ببرند. در تمرین خواندن، تأکید بر گذر از روخوانی ساده به خواندن همراه با درک و فهم مطلب است.

جلسه سوم

۲۵ دقیقه فعالیت نوشتاری ۱ + ۲۰ دقیقه خواندن با لحن مناسب

فعالیت‌های نوشتاری انجام می‌شود و متن روایی درس با توجه به لحن مناسب، مکث‌ها و سرعت خواندن تمرین می‌گردد.

جلسه چهارم: روان‌خوانی با تمرکز بر لحن جمله

در این جلسه، ۴۵ دقیقه به روان‌خوانی اختصاص دارد. تمرکز اصلی بر لحن خواندن جمله است، به طوری که دانش‌آموزان با لحن‌های متفاوت جملات خبری، پرسشی، عاطفی و امری آشنا شوند. ابتدا فایل صوتی پخش می‌شود و دانش‌آموزان بدون توضیح قبلی، با دقت گوش داده و متن را با همان لحن می‌خوانند. سپس، با مقایسه خوانش دانش‌آموزان و پخش مجدد فایل صوتی، به کمک خود دانش‌آموزان، تفاوت لحن‌ها آموزش داده می‌شود. بهترین روش، مقایسه خوانش تعدادی از دانش‌آموزان است.

درس دوازدهم: اتفاق ساده

اهداف درس دوازدهم: «اتفاق ساده»

- افزایش سواد خواندن و درک متن
- تثبیت ابزارهای انسجام متن
- آشنایی با گسترش گروه اسمی در جمله

جلسه اول: تدریس و درک متن با روش بدیعه‌پردازی

این جلسه شامل ۳۰ دقیقه تدریس و ۱۵ دقیقه درک متن است. روش تدریس پیشنهادی، سخنرانی همراه با دکلمه خوانی و به‌طور ویژه، الگوی بدیعه‌پردازی است.

الگوی بدیعه‌پردازی:

توصیف رزمنده با مشارکت دانش‌آموزان.

قیاس مستقیم: مقایسه رزمنده با یک کتاب و یادداشت پاسخ‌ها.

قیاس شخصی: بیان احساسات هنگام تصور خود به جای رزمنده.

تعارض فشرده: انتخاب کلمات جالب از قیاس‌های قبلی (به‌ویژه متضادها).

توصیف خلاق: توصیف مجدد رزمنده با استفاده از قیاس‌های برگزیده.

هدف از این روش، تقویت مهارت نوشتن و ایجاد توصیفی غنی و جمعی است. پس از آن، نقش رزمندگان در حفظ استقلال و صبر خانواده‌هایشان در زمان جنگ تبیین می‌شود.

خوانش و درک متن:

متن با دکلمه خوانی خوانده شده و سپس جمع‌خوانی می‌شود. سؤالات درک متن شامل موارد درست/نادرست (درک اطلاعات آشکار و استنباط) و درک مطلب (استنباط و تلفیق اطلاعات) است.

فصل ششم: راه زندگی

اهداف فصل ششم

- مرور تولد و مراحل زندگی حضرت موسی (ع)
- و تقویت مهارت‌های خواندن شعر با لحن مناسب
- ایجاد علاقه به مطالعه، فهم پیام ضرب‌المثل‌ها
- گسترش دایره واژگان
- مهارت شنیداری، انشانویسی
- و آشنایی با ابزارهای انسجام متن، امال و خوشنویسی

درس سیزدهم: لطف حق

اهداف درس سیزدهم

- آشنایی با شاعر بزرگ پروین اعتصامی
- افزایش درک متن
- گسترش واژگان از طریق واژه‌سازی «تکرار»
- تقویت درک دیداری و مهارت سخنوری
- آشنایی با نشانه‌های ساختار بالغ متن مانند «بعد» و «سپس» و تثبیت یادگیری بند مقدمه و بندهای بدنه

آموزش درس سیزدهم: لطف حق - جلسه اول

این جلسه شامل ۳۰ دقیقه تدریس و ۱۵ دقیقه درک متن است. روش تدریس پیشنهادی، بحث گروهی است.

روش بحث گروهی:

این روش شامل گفتگویی سنجیده و منظم درباره موضوعی مورد علاقه مشترک است. مراحل اجرا عبارتند از:

گروه‌بندی: دانش‌آموزان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید.

طرح سؤال/تصویر: با طرح یک سؤال یا نشان دادن تصویر، دانش‌آموزان را به ابراز نظر و بینش خود ترغیب کنید. مثال:

«همیشه به لطف خدا مطمئن هستیم چون...» یا «چرا خدا را دوست داریم؟»

مباحثه گروهی: به دانش‌آموزان فرصت دهید تا فعالانه عقاید خود را بیان کرده و از آن‌ها با دلیل دفاع کنند. نقش معلم، نظم‌بخشی و هدایت بحث است.

ارائه نتایج: نماینده هر گروه نتیجه بحث را در جمع کلاس مطرح کند و جمع‌بندی شود.

قرائت متن: متن درس را با رعایت تکیه‌ها و آواها برای دانش‌آموزان بخوانید.

مزایای روش بحث گروهی: پرورش اعتماد به نفس، تقویت قدرت بیان و استدلال، و تقویت قدرت تجزیه و تحلیل.

درک متن:

سؤالات درس در دو بخش «درست و نادرست» و «درک مطلب» طراحی شده‌اند. سطوح سؤالات به ترتیب عبارتند از:

درست و نادرست: درک اطلاعات آشکار و رسیدن به استنباط.

درک مطلب: رسیدن به استنباط، تلفیق و تفسیر اطلاعات، درک اطلاعات آشکار و استنباط، و تفسیر اطلاعات.

جلسه دوم

(۲۰ دقیقه واژه‌آموزی + ۲۵ دقیقه تمرین خواندن)

فرایند واژه‌سازی «تکرار» آموزش داده می‌شود و دانش‌آموزان کلمات تکراری و افزایشی را تمرین می‌کنند. این فرایند دو نوع دارد: تکرار تام مانند «آرام آرام» و «پرسان پرسان» و تکرار افزایشی مانند «لبالب»، «گرداگرد» و «دمادم». کلماتی که در این درس آمده‌اند، نمونه‌هایی از واژه‌سازی با تکرار افزایشی هستند. تمرین خواندن با هدف درک مطلب انجام می‌شود.

جلسات سوم تا پنجم

در جلسات سوم تا پنجم، فعالیت‌ها به‌طور هماهنگ بر تقویت مهارت‌های نوشتاری و خواندن متمرکز هستند. در جلسه سوم، دانش‌آموزان با ۲۵ دقیقه فعالیت نوشتاری شامل املا و تمرین واژه‌آموزی و ۲۰ دقیقه خواندن شعر «لطف حق» با لحن روایی و فرعی، مهارت خود را تمرین می‌کنند. جلسه چهارم با ۴۵ دقیقه تصویرخوانی و «صندلی صمیمیت» به تحلیل متنی و درک مفاهیم بصری اختصاص دارد و دانش‌آموزان نظرات خود را بیان می‌کنند. در جلسه پنجم، ۲۵ دقیقه فعالیت نوشتاری و ۲۰ دقیقه تمرین خواندن ادامه می‌یابد تا مهارت‌های خواندن و نوشتن تثبیت شوند.

درس شانزدهم: پرسشگری

اهداف درس شانزدهم

- آشنایی با ابوریحان بیرونی
- تقویت روحیه پرسشگری
- رعایت لحن مناسب در خوانش
- تقویت درک متن و تثبیت آموزه‌های قبلی

آموزش - جلسه اول

این جلسه شامل ۳۰ دقیقه تدریس و ۱۵ دقیقه درک متن است. روش تدریس پیشنهادی، الگوی کاوشگری است.

الگوی کاوشگری:

این الگو با تمرین‌هایی که فرایند علمی را فشرده می‌کنند، دانش‌آموزان را وارد تفکر علمی می‌کند و درک علوم، بهره‌وری تفکر خلاق و مهارت‌های تحلیل اطلاعات را افزایش می‌دهد.

مراحل اجرا:

برهم زدن عادت ذهنی: با ارائه یک موقعیت پرسش‌برانگیز، معماگونه و غیرمعمول، ذهن دانش‌آموزان را به چالش بکشید. **پرسشگری:** با ارائه موقعیت ابهام‌آمیز، دانش‌آموزان را به پرسش وادار کنید. آن‌ها را به طرح سؤالاتی با پاسخ بله/خیر یا عبارت کوتاه هدایت کنید تا افکار خود را متمرکز کنند.

فرضیه‌سازی: از دانش‌آموزان بخواهید پاسخ‌هایی (فرضیه‌ها) ارائه دهند و بهترین آن‌ها را روی تخته بنویسید.

آزمایشگری: برای ارزیابی فرضیه‌ها، اطلاعات بیشتری ارائه دهید و به دانش‌آموزان فرصت دهید تا منابع علمی معتبر را بررسی کنند.

تحلیل و نتیجه‌گیری: پس از تأیید فرضیه، از دانش‌آموزان بخواهید فرایند کاوشگری خود را شرح دهند. هدف، تسلط بر فرایند کاوشگری است، نه صرفاً محتوای مسئله.

درک متن:

سؤالات درس در دو بخش «درست و نادرست» و «درک مطلب» طراحی شده‌اند:

درست و نادرست: درک اطلاعات صریح متن (سه سؤال).

درک مطلب: درک اطلاعات صریح، تلفیق و تفسیر اطلاعات، سؤال واگرا برای اظهار نظر خلاقانه، و تفسیر اطلاعات.

جلسه دوم

جلسه دوم به دانش‌زبانی و تمرین خواندن اختصاص دارد و جمله‌های چهارجزی و متمم در قالب پازل جمله آموزش داده می‌شود. به این صورت که در بخش دانش‌زبانی، ادامه آموزش جمله به صورت پازل گونه دنبال می‌شود. در درس گذشته جمله‌هایی معرفی شد که مانند پازلی سه‌خانه بودند و فعل به عنوان قطعه اصلی با گرفتن دو جزء دیگر کامل می‌شد؛ مانند «خورد» که با «مریم» و «سیب» معنای کامل پیدا می‌کند. در این درس جمله‌هایی ارائه می‌شود که چهارخانه هستند و فعل برای کامل شدن به سه جزء نیاز دارد؛ مانند «گذاشت» که با «رضا»، «کیف» و «میز» جمله‌ای کامل می‌سازد. در واقع در این درس متمم و نشانه‌های آن معرفی می‌شود، اما آموزش به شیوه سنتی انجام نمی‌گیرد و هدف تنها آشنایی دانش‌آموز با اجزای جمله و توانایی تجزیه آن است.

جلسات سوم تا پنجم

جلسات سوم تا پنجم شامل فعالیت‌های نوشتاری، خواندن با لحن و روان‌خوانی متن روایی برای تقویت مهارت خواندن است.

درس هفدهم: مدرسه هوشمند

اهداف درس هفدهم

- آشنایی با کاربرد فناوری در زندگی روزمره
- گسترش دایره واژگان از طریق واژه‌سازی (مانند: بین + نده)
- تقویت مهارت سخن گفتن متناسب با مخاطب و موقعیت (از راه نمایش)
- تقویت درک متن و علاقه‌مندی به کتاب‌خوانی
- تمرین انشانویسی با رعایت ساختار کامل (مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)

آموزش درس هفدهم - جلسه اول

این جلسه شامل ۳۰ دقیقه تدریس و ۱۵ دقیقه درک متن است. روش تدریس پیشنهادی، نمایش مدل علمی بارش مغزی است.

روش بارش مغزی:

این الگو با تشویق به آفرینش اندیشه‌های نو، خلاقیت را در دانش‌آموزان پرورش می‌دهد.

مراحل اجرا:

بیان موضوع: موضوعی مرتبط با درس را مطرح کنید که مستقیماً در متن نیامده باشد، اما دانش‌آموزان اطلاعاتی در مورد آن داشته باشند. طرح موضوع به صورت سؤالات تفکربرانگیز، مؤثر است.

گروه‌بندی و بیان هنجارها: دانش‌آموزان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید. در هر گروه، یک سرگروه و یک یا دو نفر مسئول ثبت نظرات باشند.

بارش دیدگاه‌ها و نظرات: در این مرحله، دانش‌آموزان با آرامش نظرات خود را بیان می‌کنند و مسئول ثبت، آن‌ها را می‌نویسد. شرکت در این مرحله اختیاری است.

طبقه‌بندی نظرات: نظرات تکراری حذف و جملات مشابه ویرایش و اصلاح شوند.

ارزشیابی افکار و نظرات: نظرات گروه‌ها به صورت نوبتی ارائه و مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرند. سپس جمع‌بندی نهایی انجام شود.

خوانش متن:

ابتدا دانش‌آموزان متن را به صورت صامت می‌خوانند، سپس معلم یا دانش‌آموزان با استفاده از کتاب گویا، متن را می‌خوانند.

درک متن:

سؤالات درس در دو بخش «درست و نادرست» و «درک مطلب» طراحی شده‌اند:

درست و نادرست: رسیدن به استنباط، درک اطلاعات صریح (دو سؤال).

درک مطلب: درک اطلاعات صریح، تلفیق اطلاعات و رسیدن به استنباط، سؤال واگرا برای اظهار نظر خلاقانه.

جلسه دوم و سوم

در جلسه دوم، واژه آموزی و تمرین خواندن انجام می‌شود و دانش‌آموزان با فرایند وندافزایی (افزودن «نده» به بن فعل و ساخت اسم فاعل) آشنا می‌شوند، بدون آن‌که وارد مباحث پیچیده دستوری شوند. جلسه سوم به فعالیت‌های نوشتاری (۱) و خواندن با لحن اختصاص دارد و با تکیه بر خلاقیت معلم اجرا می‌شود.

جلسات چهارم تا ششم

جلسه چهارم به اجرای نمایش اختصاص دارد تا مهارت سخن گفتن متناسب با مخاطب و موقعیت (رسمی و غیررسمی) تقویت شود. جلسات پنجم و ششم شامل فعالیت‌های نوشتاری (۲)، تمرین خواندن، املا به شیوه جاخلی و تمرین خوشنویسی و هنر و سرگرمی است.

جلسات هفتم و هشتم

جلسه هفتم به ارزشیابی فعالیت‌های درس و جدول هنر و سرگرمی اختصاص دارد. در جلسه هشتم، فعالیت‌های نوشتاری (۴) با تمرکز بر درک متن و کتاب‌خوانی انجام می‌شود؛ دانش‌آموزان داستانی مشترک می‌خوانند، رویدادها را فهرست و پرسش‌هایی طراحی می‌کنند تا مهارت فراشناختی آنان تقویت شود.

جلسات نهم تا یازدهم

جلسه نهم به نگارش انشای پنج‌بندی (مقدمه، بدنه‌های مرتبط و نتیجه‌گیری) اختصاص دارد تا دانش‌آموزان به مرحله تولید منظم و منسجم متن برسند. جلسه دهم «بخوان و بیندیش» است که پرسش‌های آن سطوح گوناگون درک و تفسیر، استنباط و اظهارنظر خلاقانه را دربر می‌گیرد. در نهایت، جلسه یازدهم به املا و تمرین مثل برای تثبیت مهارت‌های نوشتاری و زبانی اختصاص می‌یابد.

❖ فصل دوم: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی علوم تجربی

◀ بخش اول: راهنمای معلم علوم تجربی چهارم دبستان (خلاصه)

فصل اول: کلیات

آموزش علوم تجربی به کودکان، فرایندی حیاتی برای توانمندسازی آنها در درک دنیای اطراف است. این آموزش صرفاً انتقال اطلاعات نیست، بلکه به کودکان می‌آموزد چگونه با مشاهده، آزمایش و کسب اطلاعات، دانش خود را سازماندهی کرده و به کار گیرند. این مهارت‌ها به آنها در تصمیم‌گیری هوشمندانه و حل مسائل زندگی کمک کرده و آنان را برای هماهنگی با دنیای در حال تغییر آماده می‌کند.

یادگیری زمینه محور: یادگیری زمانی آسان‌تر رخ می‌دهد که فرد برای مفاهیم آموزشی در محیط اطراف خود دلیل و معنا بیابد. این موضوع درباره کودکان و بزرگسالان صدق می‌کند. هالبروک معتقد است آموزش نمی‌تواند در خلأ اتفاق بیفتد و نیازمند بافت و زمینه‌ای است که به مخاطب نشان دهد آموخته‌هایش در زندگی روزمره جایگاه مشخصی دارد. علوم تجربی با محتوای خود قابلیت بالایی برای انتقال به محیط زندگی دارد و این شیوه با به‌کارگیری مفاهیم در موقعیت‌های واقعی، به بالندگی دانش‌آموزان می‌انجامد.

مزایای آموزش زمینه‌محور

۱. ارتباط با زندگی فراگیران

۲. **انسجام درونی:** اهداف نگرشی، مهارتی و دانشی در یک زمینه آموزشی مشترک و در محیطی اجتماعی و خلاق یکپارچه می‌شوند.

۳. **قابلیت عمیق شدن:** به عمق یادگیری می‌پردازد تا آموزش مؤثر و مفید تحقق یابد.

فعالیت‌های آموزش زمینه‌محور

۱. **استفاده از نتایج آموخته‌ها:** فعالیت‌ها باید موقعیت‌های جدیدی برای کاربرد آموخته‌های علوم تجربی فراهم کنند.
 ۲. **تشویق کار گروهی:** یادگیری مشارکتی و تعاملی از طریق پژوهش و تبادل نظر گروهی، زمینه‌ساز یادگیری مفهومی پایدار است.
 ۳. **قابل تجربه و آزمایش بودن:** فعالیت‌ها با رویکرد پژوهش محور، کودک را به کشف، خلاقیت و ایده‌پردازی تشویق می‌کنند.
- ارزیابی تدریس زمینه‌محور:** برای سنجش میزان پایداری به رویکرد زمینه‌محور در تدریس علوم تجربی، باید به **کاوشگری:** در این رویکرد، موقعیت‌هایی برای دانش‌آموزان فراهم می‌شود تا با انجام آزمایش، به جمع‌آوری داده بپردازند. عوامل مورد نیاز: تعامل عمیق دانش‌آموز و معلم، موضوع مورد مطالعه، منابع در دسترس، محیط آموزشی و درگیری فعال دانش‌آموز.

سه سطح آموزش برای نهادینه کردن یادگیری:

- آموزش واقعیت‌ها
 - آموزش مفاهیم و مهارت‌های اساسی
 - آموزش برای به‌کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های جدید
- بسته آموزشی علوم تجربی:** این بسته برای کمک به معلمان در تحقق اهداف آموزشی با رویکرد کسب شایستگی‌های اساسی و زمینه‌محوری طراحی شده است.

کتاب درسی: بخش‌های مختلف آن شامل تمرین مهارت‌های فرایندی مانند جمع‌آوری اطلاعات، گفت‌وگو، فکر کنید، کاوشگری، آزمایش کنید و مقایسه کنید است. همچنین با طرح فعالیت‌های درون و بیرون کلاس، به تعمیق مفاهیم کمک می‌کند.

کتاب راهنمای معلم

فصل اول: کلیات

تبیین جهت‌گیری‌های برنامه درسی علوم تجربی و چگونگی عملیاتی‌سازی رویکردهای جدید. مطالعه این فصل به درک عمیق‌تر فعالیت‌های آموزشی و موفقیت در تحقق اهداف کمک می‌کند.

فصل دوم: بررسی درس‌های کتاب

بررسی هر درس شامل موارد زیر است:

- نقشه درس (مفاهیم و موضوعات)
- مطالب مرتبط در سال‌های قبل
- اهداف یادگیری
- پیامدها (توانمندی‌های قابل کاربرد در زندگی روزمره)
- جدول شناسنامه درس (مفاهیم، فعالیت‌ها، شناسه‌های ارزشیابی، فعالیت‌های پیشنهادی، واژه‌های علمی)
- دانستنی‌های ویژه معلم (نکات آموزشی مورد نیاز)
- راهنمای آموزش (روش اجرای فعالیت‌های کتاب درسی و پیشنهادات)

ستون‌های جدول ارزشیابی:

- **ستون ۱:** شناسه ارزشیابی (شماره ۱ تا ۱۰)
- **ستون ۲:** موارد یا مهارت‌ها (تنظیم شده بر اساس فعالیت‌های درس)
- **ستون ۳:** معیارهای هر مهارت
- **ستون ۴:** چهار سطح عملکرد
- **ستون ملاحظات:** ثبت نکات برجسته مثبت یا منفی دانش‌آموز

معلم با مشاهده فعالیت و عملکرد دانش‌آموزان، جدول ارزشیابی را تکمیل می‌کند. در هر درس نمونه‌ای از ارزشیابی بر اساس این جدول ارائه شده است.

فصل دوم: بررسی درس‌ها

درس ۱: زنگ علوم

مهارت فرایندی مورد تأکید: مهارت پیش‌بینی به عنوان یکی از مهارت‌های فرایندی علوم آموزش داده می‌شود. دانش‌آموزان با انجام آزمایش و بازی، مشاهدات خود را ثبت و در گفت‌وگوی گروهی بازگو می‌کنند.

مشاهده: عبارت است از به‌کارگیری حواس پنج‌گانه (با حفظ ایمنی و به‌طور مناسب) برای به دست آوردن اطلاعات درباره یک جسم، ماده یا پدیده.

راهنمای آموزش درس پیش‌بینی کردن

در این درس، مهارت پیش‌بینی به عنوان یکی از مهارت‌های فرایندی علوم آموزش داده می‌شود. دانش‌آموزان با انجام فعالیت و آزمایش یاد می‌گیرند بین پیش‌بینی و حدس و گمان تفاوت قائل شوند.

فرایند آموزش: دانش‌آموزان در یک بازی شرکت می‌کنند، مشاهدات خود را یادداشت کرده و در گفت‌وگوی گروهی بازگو می‌کنند. پیشنهاد می‌شود با مخلوط آب و مایع ظرفشویی حباب‌سازی کنند و با سیم، شکل‌های گوناگون ساخته و پیش‌بینی کنند حباب چه شکلی خواهد داشت.

درس ۲: مخلوط‌ها در زندگی

مطالب مرتبط در سال‌های قبل: سال دوم (مواد جامد و مایع)، سال سوم (مواد گاز)

اهداف یادگیری:

- طبقه‌بندی مخلوط‌ها به یکنواخت و نایکنواخت با مشاهده ویژگی‌ها
 - تأثیر اندازه ذره‌ها و دمای آب بر سرعت حل شدن مواد
- دانستنی‌های ویژه معلم:** بسیاری از موادی که در زندگی روزانه با آنها سر و کار داریم یا از آنها استفاده می‌کنیم مخلوط هستند. برای نمونه، آب میوه‌ها (آب، ویتامین‌ها، قند و...)، نان (آب، نمک، نشاسته و...) انواع غذاها، شوینده‌ها (آب، چندین ترکیب گوناگون)، شربت‌های خوراکی (آب، ویتامین‌ها، دانه‌های خوراکی و...)، شربت سرما خوردگی (آب، الکل و...)، آب

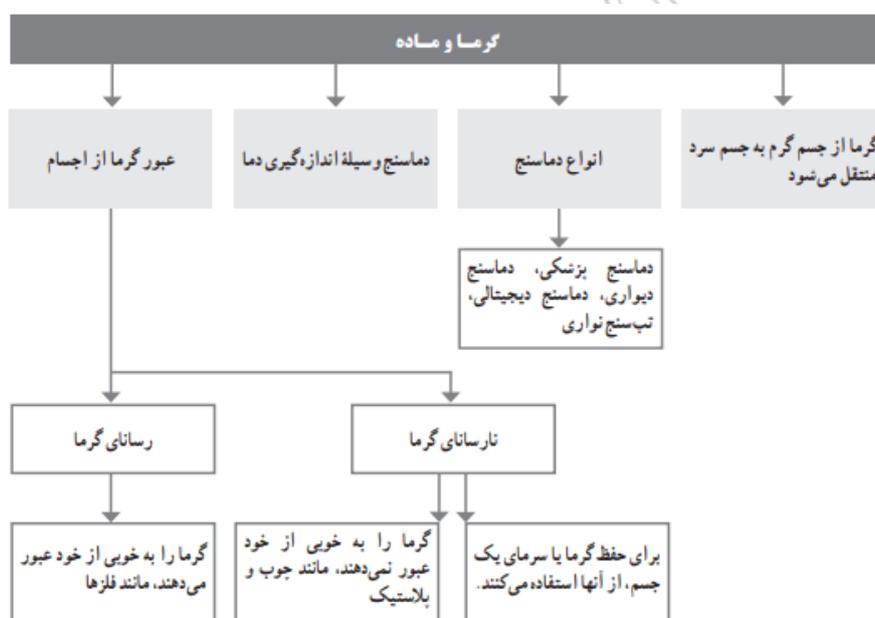
دریا (آب و نمک های گوناگون و...)، سنگها (هر سنگ از چند نوع ترکیب ساخته شده است)، چای شیرین، گلاب و نوشابه ها همگی مثالهایی از مخلوط ها هستند.

ویژگی های مخلوطها:

- **ناهمگن (نایکنواخت):** اجزا قابل تشخیص، کدر، مواد ته نشین می شوند
- **همگن (یکنواخت):** اجزا قابل تشخیص نیستند، شفاف، مواد ته نشین نمی شوند اجزای همه مخلوطها قابل جداسازی هستند. برای مخلوطهای ناهمگن از صافی هایی مانند توری، الک، آبکش، کاغذ صافی و برای محلولها از روش تبخیر استفاده می شود.

نمونه ارزشیابی: جدول ارزشیابی شامل شناسه ها، مهارت ها، معیارها و سطوح عملکرد است. مهارت هایی مانند به کارگیری حواس، نتیجه گیری، استفاده از اصطلاحات علمی و رعایت ضوابط کار گروهی ارزشیابی می شوند.

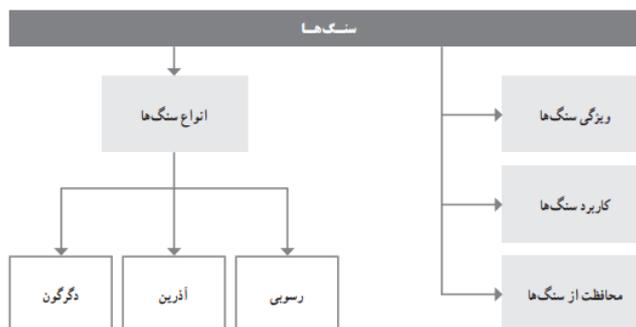
درس ۵: گرما و ماده

مطالب مرتبط در سال های قبل: سال دوم (اجسام گرم و سرد، کاربرد گرما در مشاغل و خانه)، سال سوم (نیاز به گرما برای ذوب و تبخیر)

پیامد: شناسایی کاربردهای گرما در زندگی روزمره و احساس مسئولیت در مصرف بهینه انرژی گرمایی
دانستنی های ویژه معلم:

- **دماسنج ها:** دماسنج معمولی (جیوه ای یا الکلی)، دماسنج پزشکی (با خمیدگی برای ثابت ماندن جیوه)
- **رسانایی گرمایی:** فلزات رسانای خوب و چوب و پلاستیک نارسانا (عایق) هستند.
- **فلاسک خلا:** با جلوگیری از رسانش، مواد داغ را داغ و سرد را سرد نگه می دارد.

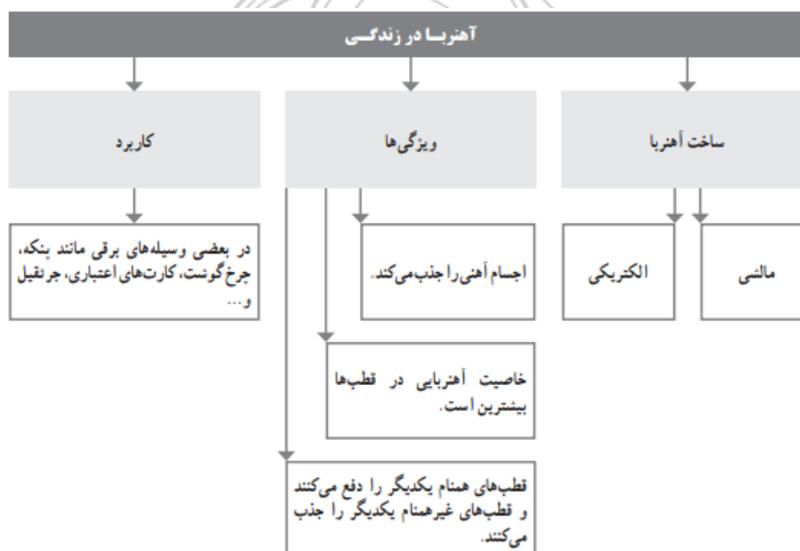

مطالب مرتبط در سال‌های قبل: سال اول (سنگ‌ها در مکان‌های مختلف یافت می‌شوند و کاربردهای گوناگون دارند)

اهداف یادگیری:

- طرح پرسش درباره انواع سنگ و نحوه تشکیل آن‌ها و استفاده از روش‌های مختلف برای پاسخ
 - شرح چگونگی تشکیل سنگ‌ها، مقایسه آن‌ها و بیان کاربردهایشان
- دانستنی‌های ویژه معلم:
- سنگ‌ها به سه گروه آذرین، رسوبی و دگرگونی تقسیم می‌شوند.
 - سنگ‌ها پس از فرسایش توسط جاذبه زمین و آب و هوا و خورد شدن و... به خاک تجزیه می‌شوند.

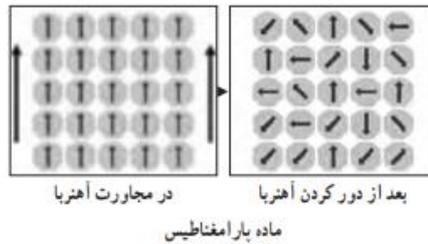
درس ۷: آهنربا در زندگی

دانستنی‌های ویژه معلم:

- تاریخچه آهنربا: اولین بار سنگ مغناطیس در شهر ماگنیزیا کشف شد. در سال ۱۸۲۰، ژان کریستین اورستد دریافت که جریان الکتریکی بر آهنربا اثر می‌گذارد.
- این سنگ جنس اکسید طبیعی آهن با فرمول شیمیایی Fe_3O_4 می‌باشد.
- نیروی بین قطب‌ها: قطب‌های همنام دفع و قطب‌های ناهمنام جذب می‌شوند.

- ساختار آهنربا: کوچک‌ترین آهنرباها اتم‌های سازنده آهن هستند. یعنی هر اتم یا مولکول، مانند یک آهنربای کوچک است که به آن دو قطبی مغناطیسی می‌گویند.
- مواد مغناطیسی: موادی که جذب آهنربا می‌شوند و خود قابلیت تبدیل شدن به آهنربا را دارند.
- مواد غیرمغناطیسی: موادی که جذب آهنربا نمی‌شوند و از آن‌ها نمی‌توان آهنربا ساخت.
- پارامغناطیس: در این مواد دو قطبی‌های مغناطیسی به طور نامنظم در کنار هم قرار گرفته‌اند، اگر در کنار یک آهنربا قرار گیرند، خاصیت آهنربایی پیدا می‌کنند. پس از دور شدن آن دوباره به حالت اول بازمی‌گردند، مثل پلاتین.

- خاصیت آهنربایی زمین: مرکز زمین از آهن و نیکل مذاب با دمایی در حدود ۲۲۰۰ تشکیل شده که خاصیت مغناطیسی کره زمین ناشی از وجود جریان‌های الکتریکی در اطراف این هسته است.
- قبله نما: قبله نما دارای یک عقربه مغناطیسی است. علاوه بر آن یک عقربه کوچک نیز دارد که جهت قبله در محل را نشان می‌دهد. قطب شمال عقربه، شمال جغرافیایی محل را نشان می‌دهد؛ زیرا قطب جنوب مغناطیس زمین در نیمکره شمالی و قطب شمال مغناطیس زمین در نیمکره جنوبی قرار دارد.

درس ۱۰: بدن ما (۲)

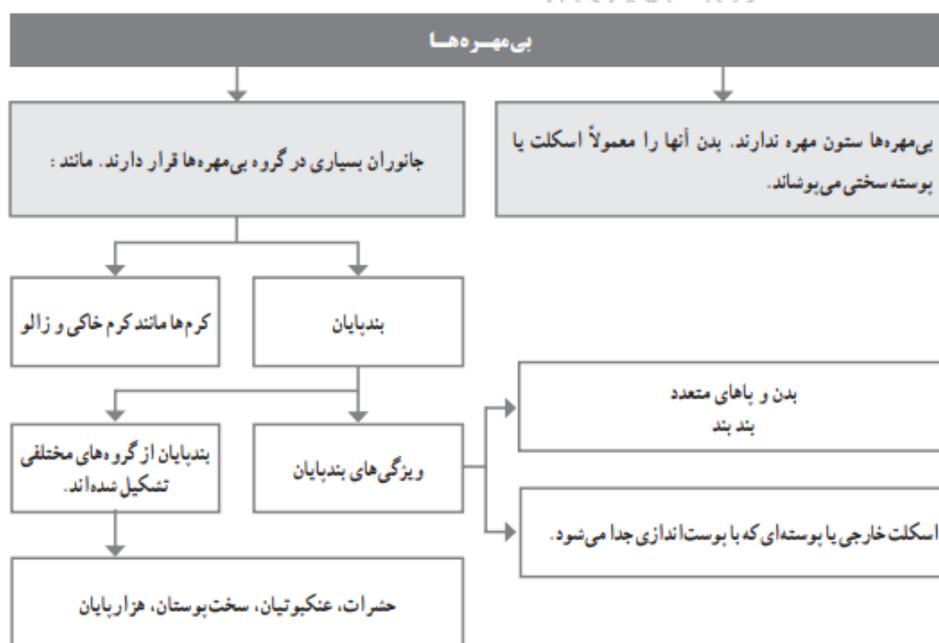
مطالب مرتبط در سال‌های قبل: سال اول (ورزش، بهداشت، خواب، تغذیه)، سال دوم (آب و هوای سالم، لبنیات)، سال سوم (گروه‌های غذایی)، درس قبل (آشنایی با دستگاه گوارش)

اهداف یادگیری: دانش آموزان با انجام فعالیت‌های مختلف، با بخش‌های اصلی دستگاه تنفس، گردش خون و دفع مواد زائد در بدن و چگونگی حفظ سلامت آنها آشنا می‌شوند.

دانستنی‌های ویژه معلم:

- **دستگاه گردش خون:** دستگاه گردش خون انسان شامل قلب، رگها و خون است. یک دیواره، قلب را به دو بخش راست و چپ تقسیم میکند. هر یک از این بخشها را نیز یک دیواره دریچه دار به دو حفره بالایی (دهلیز) و پایینی (بطن) تقسیم میکند. بنابراین قلب چهار حفره دارد: دو حفره در بال به نام دهلیز راست و دهلیز چپ و دو حفره در پایین به نام بطن راست و بطن چپ. در بخش راست قلب خون سیاهرگی (خونی که کربن دی اکسید آن بیشتر است) و قسمت چپ قلب خون سرخرگی (خونی که اکسیژن آن بیشتر است) جریان دارد. سیاهرگ‌ها خون نقاط مختلف بدن را به دهلیز راست قلب می‌آورند. با انقباض دهلیز راست خون از دهلیز راست از راه دریچه ای به نام دریچه سه لتی وارد بطن راست میشود.

درس ۱۱: بی مهره‌ها

بی مهره و ویژگی‌های ظاهری و زندگی آنها آشنا شده، نمونه‌هایی را طبقه‌بندی می‌کنند، نقش برخی را در زندگی انسان توضیح داده و با چگونگی حفظ جانوران آشنا می‌شوند.

گروه‌های اصلی بی مهره‌ها:

- **کرم‌ها:** بدن نرم، بدون اسکلت. شامل کرم خاکی (حلقه حلقه، مفید برای خاک)، زالو (مکنده خون، کاربرد پزشکی)، کرمک (انگل روده).
- **نرم‌تنان:** بدن نرم، غالباً با صدف. مانند حلزون، هشت‌پا، لیسک (حلزون بدون صدف).
- **خارپوستان:** پوست سخت آهکی و خاردار. مانند ستاره دریایی و توتیا.

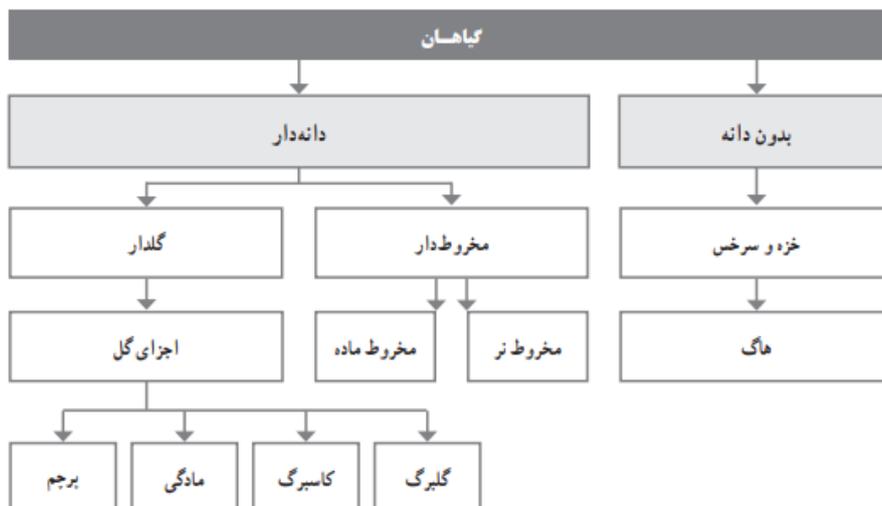
- **کرم خاکی:** در خاک‌های مرطوب زندگی می‌کند، چشم ندارد ولی سلول‌های حساس به نور دارد، با سوراخ کردن خاک به تهویه آن کمک می‌کند. به سه گروه، پهن، لوله ای و حلقوی تقسیم میشوند. کرم کبد که در گوسفند، گاو و انسان ممکن است دیده شود و کرم کدوی گاو از کرم‌های پهن اند. آسکاریس که کرم روده انسان است و کرمک از کرم‌های لوله ای اند. کرم خاکی و زالو از گروه کرم‌های حلقوی اند.
- **خارپوسان:** نام خارپوست به علت پوسته سخت، آهکی و خاردار این جانوران است. ستاره دریایی و توتیا در این گروه قرار می‌گیرند، آنچه پس از مرگ خارپوستی مثل ستاره دریایی باقی می‌ماند، اسکلت آهکی و سخت است.
- **عنکبوتها:** بدن این جانوران از دو بخش سرسینه و شکم تشکیل شده است که با رابط باریکی بهم متصل اند. چهار جفت پای حرکتی و دو جفت زائده دارند. در انتهای زائده جلویی عنکبوتها نیش وجود دارد که به غده‌های زهری مربوطند. دو زائده بعدی برای جویدن به کار می‌روند. پاهای حرکتی به سر سینه متصل اند و چنگال دارند. این جانوران پس از مسموم کردن شکار، با قطعات دهانی مکنده قوی خود، مایعات و بافت‌های نرم طعمه را می‌مکند. عنکبوتها شکارچی اند و بیشتر حشره می‌خورند.

- **کفشدوزک:** لارو و بالغ آن از شته‌ها تغذیه می‌کنند و برای کشاورزی مفیدند.
- **شته:** آفت گیاهان، با مکیدن شیره گیاه به آن آسیب می‌زند و بیماری‌های ویروسی منتقل می‌کند.
- **شپش:** انگل خارجی، از خون تغذیه می‌کند، با وسایل شخصی مشترک منتقل می‌شود..

فعالیت‌های پیشنهادی:

- بازدید از باغچه یا بوستان برای مشاهده بی‌مهره‌ها.
 - جمع‌آوری اطلاعات درباره کرم‌های بیماری‌زا و راه‌های پیشگیری.
 - آزمایش وجود هوا در خاک با ریختن آب روی آن و مشاهده حباب‌ها.
- نمونه ارزشیابی:** جدول ارزشیابی برای فعالیت صفحه ۱۰۰ شامل مهارت‌های مشاهده، استفاده از ابزار، بیان ویژگی‌ها، نتیجه‌گیری، استفاده از اصطلاحات علمی، رعایت نوبت در گفت‌وگو و مقایسه ویژگی‌ها.

اهداف یادگیری: دانش آموزان با انجام فعالیت‌های گوناگون (گفت‌وگو، مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات) با گیاهان تک‌لپه و دولپه، بخش‌های مختلف گل، گرده‌افشانی و روش‌های تولیدمثل در گیاهان آشنا می‌شوند.

دانستنی‌های ویژه معلم:

- **طبقه‌بندی گیاهان:** گیاهان به دو دسته دانه‌دار و بدون دانه تقسیم می‌شوند. گیاهان دانه‌دار شامل گل‌دار و مخروط‌دار هستند.
- **تفاوت گیاهان تک‌لپه و دولپه:**
 - **تک‌لپه:** دانه یک‌قسمتی، ریشه افشان، برگ باریک با رگبرگ موازی، اجزای گل مضرب ۳ (مانند زنبق، گندم، برنج، زنبق، نخل، خرما و ...)
 - **دولپه:** دانه دوقسمتی، ریشه راست، برگ پهن با رگبرگ منشعب، اجزای گل مضرب ۴ یا ۵ (مانند گل سرخ، کدو، لوبیا، سیب، پرتقال، خیار، گوجه فرنگی)
- **بخش‌های گل:** کاسبرگ (محافظ)، گلبرگ (جذب حشرات)، پرچم (اندام نر، تولید دانه گرده)، مادگی (اندام ماده شامل کلاله، خامه، تخمدان)
- **گرده‌افشانی:** انتقال دانه گرده از پرچم به مادگی توسط باد، آب، حشرات (مانند زنبور عسل)، جانوران یا انسان.
- **تشکیل میوه و دانه:** پس از گرده‌افشانی، تخمدان به میوه و تخمک‌ها به دانه تبدیل می‌شوند.
- **گیاهان بدون دانه:** خزه و سرخس با هاگ (یک سلول کوچک) تولیدمثل می‌کنند.
- **گیاهان مخروط‌دار:** مانند کاج و سرو، مخروط‌های نر و ماده دارند. دانه‌ها درون مخروط ماده تشکیل می‌شوند.

❖ فصل سوم: مفاهیم پایه متون و روش یاددهی قرآن و هدیه

◀ بخش اول: نهج القرآن راهنمای معلم قرآن اول تا ششم ابتدایی (خلاصه)

نهج القرآن

راهنمای تدریس قرآن؛ دوره اول و دوم ابتدایی

بخش اول: مبانی و کلیات روش تدریس قرآن در دوره ابتدایی

اهداف کلی آموزش قرآن در پایه ابتدایی

(مصوبه ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش)

آموزش قرآن در پایه ابتدایی با هدف آشنایی دانش آموزان با قرآن کریم به عنوان کلام الهی و کتاب آسمانی آغاز می‌شود. از دیگر اهداف کلی می‌توان به تقویت انس و علاقه به قرآن، روخوانی قرآن با استفاده از رسم الخط آموزشی، توانایی خواندن آیات به صورت روان و آهنگین، آشنایی با قواعد روخوانی قرآن و حفظ سوره‌های کوتاه قرآن اشاره کرد. همچنین، تقویت علاقه به شنیدن، خواندن و فهم معنای آیات قرآن و آشنایی با برخی از پیام‌های قرآن از جمله اهداف مهم این آموزش است.

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«الرَّحْمَنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ» سوره الرحمن، ۱ و ۲

تعریف تربیت: قرآن کریم کتاب هدایت و تربیت است که انسان را به راه سعادت هدایت می‌کند و از سوی پروردگار، نور و راهنمایی است. پیامبر اسلام (ص) فرمودند: «إِذَا التَّبَسَّتْ عَلَيْكُمُ الْغُتْنُ، كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ» (وسایل الشیعه، ج ۶، ص ۱۶۹)، که در هنگام فتنه‌ها باید به قرآن روی آوریم. در آموزش قرآن به دانش آموزان باید اهداف جامع و روش‌های مؤثر در نظر گرفته شود تا در جهت رشد فطرت الهی و تحقق حیات طیبه، از قرآن بهره‌برداری صحیح صورت گیرد. پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ؛ خداوند و فرشتگانش بر معلمی که خوبی‌ها را به مردم می‌آموزد، درود می‌فرستند. (کنز العمال، ج ۲۸۷۳۶)

تفاوت روخوانی و روان خوانی

مهارت روان خوانی	مهارت روخوانی
تجربه شنیداری	تجربه دیداری
صوت، لحن، تجوید و ...	بخش خوانی، شمرده خوانی، آموزش قواعد روخوانی
کلی خوانی	جزء به کل
زیباخوانی (فصح خوانی)	درست خوانی (صحیح خوانی)
کیفی	کمی
عبارت‌های تکراری	عبارت‌های غیر تکراری

مزیت‌های روش دیداری نسبت به روش شنیداری

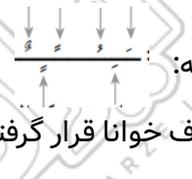
۱. در روش دیداری، دانش‌آموزان حرکات قرآن را می‌بینند و به علائم توجه بیشتری دارند، به طور مثال «قُلَّ» را به اشتباه «قُل» نمی‌خوانند.
۲. این روش به تعمیم‌پذیری به آیات جدید کمک می‌کند.
۳. در این روش هماهنگی بین آموزش و ارزشیابی وجود دارد.

هدف استفاده از لوحه آموزشی

لوحه آموزشی قرآن ابزاری مؤثر برای تقویت قوه دیداری دانش‌آموزان است و هدف از آن شرطی‌سازی چشم دانش‌آموزان نسبت به حرکات قرآن است.

نحوه اشاره صحیح به بخشهای کلمات :

- اشاره ثابت

اشاره ثابت یعنی اشاره است معلم به: و همچنین الف کوچک بالای حرف خوانا به صورت ثابت است. به عنوان مثال وقتی که الف کوچک، بالای حرف خوانا قرار گرفته باشد اشاره ثابت است. مانند: هَذَا، ذَلِكْ؛ ؛ ولی اگر الف کوچک از حرف جدا افتاده باشد و روی حرف ناخوانا قرار گیرد اشاره متحرک است؛ مانند: عَلِي، حَتَّى.

این اشاره زمانی ثابت است که الف کوچک بالای حرف خوانا قرار گیرد، مانند «كَذَلِكَ»، «أَحَدًا»، «مَسِدٍ»، و «كُتِبَ». در این روش، از خط بر یا وسیله مشابه برای اشاره به حرکت استفاده می‌شود و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا با هم بخوانند. در این مثال، در کلمه «كَذَلِكَ»، ابتدا به حرکت «َ» اشاره می‌شود و دانش‌آموزان می‌خوانند: «ك»، سپس به الف کوچک اشاره می‌کنیم و می‌خوانند: «ذا»، و به همین ترتیب به «ر» و «َ» اشاره می‌شود و سایر قسمت‌ها خوانده می‌شود.

اشاره متحرک

در موارد خاصی مانند اشاره به حرف‌های کشیده، حرکت به سوی صداهای کشیده (ا، ی، و) و همچنین در مواقعی که حرف ساکن به حرکت کوتاه تغییر می‌کند، باید از اشاره متحرک استفاده کرد. به طور مثال، در کلمه «أَصْلِحْ»، از حرکت «َ» به علامت «°» اشاره می‌کنیم و دانش‌آموزان می‌خوانند: «اصد»، سپس به حرکت «ر» به علامت «°» اشاره می‌کنیم و می‌خوانند: «لِخْ».

اشاره به تشدید در بخشهای دارای حرف مشدد مانند: رَبُّ، حَقُّ، لَمَّا. در این گونه کلمات، از حرکت کوتاه به سوی علامت تشدید اشاره می‌کنیم؛ مثلاً در کلمه «رَبُّ» از حرکت «َ» به سوی علامت «°» اشاره می‌کنیم و دانش‌آموزان می‌خوانند: «رَبُّ»، سپس به حرکت «°» اشاره می‌کنیم و دانش‌آموزان با هم می‌خوانند: «بُّ».

مهم ترین علل بروز مشکلات در روخوانی

۱. عجله و شتاب زدگی: از دانش آموز می‌خواهیم که کلمات و عبارات را آرام و شمرده بخواند و به حروف و حرکات نیز دقت کند.

۲. طولانی خواندن و وصل عبارات به یکدیگر: از او می‌خواهیم که جمله به جمله بخواند؛ مانند آیات تقطیع شده در کتاب درسی

۳. خجالت، اضطراب و عدم اعتماد به نفس: با برخوردهای مناسب و ایجاد اعتماد به نفس این مشکل را برطرف می‌کنیم. برخوردهای مناسبی از قبیل: خوش رویی، تشویق، تغییر نوبت قرائت، قطع نکردن قرائت دانش آموز.

چه زمانی از کتاب گویا استفاده کنیم؟

در آموزش روخوانی قرآن، از فایل صوتی (کتاب گویا) استفاده نمی‌کنیم؛ چرا که هدف ما تقویت مهارت دیداری و خودخوانی دانش‌آموزان است. در ابتدا، دانش‌آموزان باید به صورت فردی و سپس گروهی آیات را بخوانند و فقط پس از رفع اشکالات روخوانی و آموزش معنای آیات، از فایل صوتی برای تثبیت یادگیری و آشنایی با زیبایی‌های تلاوت استفاده می‌کنیم. در این روند، ابتدا آیات را گوش می‌دهیم و سپس از دانش‌آموزان می‌خواهیم که همراه با فایل صوتی بخوانند.

قرائت آیات درس

هدف از تدریس قرائت قرآن، تقویت زیباخوانی و روانخوانی، انگیزه خواندن قرآن، و آشنایی با نکات تجویدی است. آیات هر درس ابتدا به صورت صوتی و با تکرار ضبط شده پخش می‌شود. دانش‌آموزان ابتدا آیه را گوش می‌دهند و سپس همراه با آن می‌خوانند تا با قرائت صحیح و زیبا آشنا شوند.

۲. درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم

دومین مهارت مهم در آموزش قرآن، «کسب مهارت درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم» است. این مهارت می‌تواند در ضمن آموزش روخوانی ایجاد شود. در دوره ابتدایی، به ویژه در پایه اول، می‌توان با کلمات آشنا و پرکاربرد قرآن که با زبان فارسی شباهت دارند، آشنایی پیدا کرد. برای مثال، در آموزش سوره «حمد»، از دانش‌آموزان می‌خواهیم معنای کلمات «اسم» و «الله» را بگویند و از آن‌ها می‌خواهیم معنی «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» و «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» را بیان کنند. در این روش، دانش‌آموزان می‌توانند به تدریج معنای آیات را درک کنند و ارتباط بیشتری با قرآن برقرار کنند. در پایه دوم، می‌توان معنای کلمات آشنا مانند «قَالَ يَا آدَمُ»، «هَذَا كِتَابُنَا»، «وَأَخَاهُ هَارُونَ»، و «قَالَ هِيَ عَصَى» را از دانش‌آموزان پرسید و از آن‌ها خواست که معنای این کلمات را بیان کنند. این روند به درک بهتر معنای آیات کمک کرده و موجب می‌شود که دانش‌آموزان با قرآن ارتباط بیشتری پیدا کنند.

۳- تدبر در قرآن

سومین مهارت در آموزش قرآن، تدبر در آیات قرآن است. امام علی (ع) می‌فرماید: «لَا خَيْرَ فِي قِرَاءَةٍ لَا فِيهَا التَّدَبُّرُ» (اصول کافی، ج ۱، ص ۳۶) که نشان‌دهنده اهمیت تدبر در قرآن است. تدبر به عنوان نخ تسبیح در آموزش قرآن، زمینه‌ساز هدایت

فرد می‌شود. توانایی خواندن و فهم اولیه آیات، پیش‌نیاز تدبر است. معلم در حین آموزش آیات، به نکات اعتقادی، اخلاقی و تربیتی آن‌ها اشاره می‌کند. در آموزش پیام‌های قرآنی، هدف «چگونه فکر کردن در مواجهه با آیات» است. این فرایند به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تدبر و تفکر در قرآن را تجربه کرده و به انس مادام‌العمر با قرآن دست یابند.

روش آموزش پیام قرآنی

خواندن متن پیام: ابتدا از دانش‌آموزان می‌خواهیم متن پیام قرآنی را ابتدا برای خود، سپس برای دوست خود و بعد برای کلاس بخوانند.

خواندن ترجمه پیام: از یکی دو نفر از دانش‌آموزان می‌خواهیم ترجمه پیام را بخوانند.

بحث و گفت‌وگو درباره مفهوم پیام: از دانش‌آموزان می‌خواهیم با استفاده از تصاویر، شعر، ضرب‌المثل، حکایت و ... که در ذیل پیام قرآنی آمده، در گروه‌های خود درباره مفهوم پیام گفت‌وگو کنند و پس از مذاکره از چند گروه می‌خواهیم تا نظر خود را درباره پیام برای کلاس بیان کنند.

بیان مصادیق جدید: پس از روشن شدن مفهوم پیام، از دانش‌آموزان می‌خواهیم که مصادیق جدیدی را برای این پیام بیان کنند یا درباره موضوع پیام نقاشی بکشند یا خاطره بنویسند.

داستان قرآنی

اهداف

۱. آشنایی با معارف و آموزه‌های قرآن کریم در قالب داستان.
۲. زمینه‌سازی برای تقویت ایمان کودکان به خدای مهربان.
۳. آشنایی با پیامبران و اولیای الهی و تقویت علاقه و ایمان به ایشان.
۴. تقویت قدرت تعقل، تخیل و بیان مطالب.
۵. ایجاد انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن کریم از طریق فضاهای جذاب و متنوع.

مراحل داستان گویی

- ✓ آمادگی پیش از تدریس
- ✓ تدریس داستان
- ✓ پاسخ به پرسش‌ها

شیوه‌های بیان داستان

۱. قصه خوانی
۲. قصه‌گویی
۳. قصه‌گویی به کمک تصویر یا نقاشی
۴. قصه‌گویی همراه با تقلید صدا و حرکات

۵. قصه‌گویی با بازیگران آشکار یا پنهان

برای تدریس این بخش

- از چند دانش‌آموز می‌خواهیم که مطلب مربوط به این بخش را برای کلاس بخوانند.
- از دانش‌آموزان علاقه‌مند و داوطلب می‌خواهیم که در توضیح بیشتر مطلب برای کلاس شرکت کنند.
- تذکر: قبل از کلاس، مطالب مربوطه را با دقت بخوانیم تا در زمان طرح موضوع، تسلط کافی داشته باشیم.

انس با قرآن کریم

یکی از مهارت‌های اصلی در آموزش قرآن، انس مستمر با قرآن کریم است. هدف این است که دانش‌آموزان نه تنها قرآن بخوانند بلکه به آن علاقه‌مند شوند و روزانه آیاتی از قرآن را با میل و رضایت درونی بخوانند. معلم باید خود نیز با قرآن انس داشته باشد تا بتواند این فرهنگ را در دانش‌آموزان ایجاد کند. قرآن در آیات مختلفی به این نکته اشاره کرده است که رفتار دعوت‌کننده غیرعامل ناشی از عدم اندیشه است (بقره، آیه ۴۴؛ صف، آیات ۲ و ۳).

انس با قرآن در خانه

اهداف

- ارتقای مهارت نسبت به آموخته‌های درس قرآن.
 - درونی کردن سنت نیکوی خواندن روزانه قرآن در خانه.
 - تقویت علاقه به یادگیری و ارتباط مستمر با قرآن.
 - مشارکت والدین در فرایند یادگیری قرآن.
- در پایان هر جلسه، دانش‌آموزان به انجام تکلیف انس با قرآن در خانه تشویق می‌شوند و در آغاز جلسه بعد، تکلیف انجام شده بررسی می‌شود.

تذکر مهم

بر اساس مصوبه جلسات ۶۷۷ و ۸۴۴ شورای عالی آموزش و پرورش درس قرآن توسط آموزگار پایه و مطابق جدول (تعداد جلسات) در هفته تدریس میشود.

دو هدف محوری آموزش قرآن در دوره ابتدایی:

۱. کسب مهارت خواندن قرآن

۲. انس با قرآن کریم

درس آخر قرآن در تابستان

اهداف

۱. تثبیت مهارت کسب‌شده در خواندن قرآن کریم
۲. ایجاد عادت به خواندن روزانه قرآن

۳. به کارگیری آموخته‌ها برای فهم کلمات و عبارات ساده قرآن

در این بخش، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که هر روز چند سطر از آیات را بخوانند تا حداقل یک صفحه از آن را در هفته بخوانند. همچنین، توضیح داده می‌شود که دانش‌آموزان می‌توانند کلمات و عبارات ساده قرآن را معنا کنند. در صورت نیاز، از صفحات قرآنی تابستان برای فعالیت‌های بیشتر استفاده می‌شود.

رسانه‌های آموزشی

کتاب درسی: کتاب درسی ارتباطی حیاتی میان معلمان، دانش‌آموزان و اولیا ایجاد می‌کند.

لوحة آموزشی: وسیله مؤثری برای آموزش روخوانی.

کتاب گویا: این ابزار به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از روی الگوی صوتی، قرائت صحیح را بیاموزند.

مصحف کم علامت: مصحف ساده و کم علامت که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به راحتی قرآن را بخوانند.

کتاب راهنمای معلم: برای ارتقای مهارت‌های آموزشی معلمان ضروری است.

نرم افزار دانش آموزی: نرم افزارهای تخصصی برای تقویت آموخته‌های قرآنی.

اهداف مورد انتظار درس قرآن به تفکیک پایه

همان طور که در مقدمه کتابهای درسی قرآن اول تا ششم ابتدایی آماده است، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در طول سال تحصیلی با تلاش خود و با نظارت و کمک معلم به این اهداف برسند:

پایه اول ابتدایی

۱. خواندن (جمع خوانی سوره‌ها + بخش خوانی کلمات و عبارات درس)
۲. آموزه‌های قرآنی (آداب خواندن قرآن + پیام قرآنی (مهارت تفکر) + داستانهای قرآنی)
۳. حفظ دو سوره به دلخواه

پایه های دوم ابتدایی

۱. خواندن (بخش خوانی سوره‌ها و عبارات قرآنی + جمع خوانی سوره‌ها)
۲. آموزه‌های قرآنی (آداب خواندن قرآن + پیام قرآنی (مهارت تفکر) + داستانهای قرآنی)
۳. حفظ دو سوره به دلخواه

پایه سوم ابتدایی

۱. خواندن (شمرده خوانی عبارات نماز و قرآن از روی کتاب درسی)
۲. آموزه‌های قرآنی (آداب خواندن قرآن + پیام قرآنی (مهارت تفکر) + داستانهای قرآنی)
۳. قرائت حفظ تدریجی نماز

بخش دوم: راهنمای تدریس درس کتاب آموزش قرآن

پایه اول ابتدایی - اهداف آموزش قرآن

۱. علاقه به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها.
۲. تمایل به نگهداری پاکیزه کتاب قرآن.
۳. آشنایی با داستان‌های قرآنی.
۴. آشنایی با معنای برخی عبارات قرآن به زبان کودکان.
۵. مشارکت در خواندن آهنگین و جمعی سوره‌ها.
۶. توانایی خواندن سوره‌ها به صورت ساده یا آهنگین با گوش دادن به قرائت آیات.
۷. خواندن برخی کلمات یا عبارات ساده قرآنی.

درس اول: به نام خدا

۱. ایجاد فضای شاد و جذاب برای تقویت انگیزه.
۲. آشنایی با ادب آغاز کردن کارها با گفتن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ».
۳. آشنایی با پیام و معنای این عبارت.
۴. تقویت علاقه به شنیدن سوره توحید و خواندن آن دسته‌جمعی.
۵. آشنایی با ادب سلام کردن.
۶. تقویت تفکر درباره آفریده‌های خدا و علاقه به خواندن روزانه قرآن.

راهبردها و روش‌های یاددهی-یادگیری

هفته اول مهرماه - جلسه اول و دوم

در جلسه اول، جشن آغازین آموزش قرآن برگزار می‌شود که با تزئین کلاس و مدرسه، حضور والدین، معلمان، مدیر و مسئولان مدرسه به جذاب‌تر شدن جشن کمک می‌کند. در هفته دوم، در جلسه اول، معلم با گفتن تأکیدی «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» شروع می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد معنی این عبارت را بیان کنند. سپس از نوار یا سی‌دی برای هم‌خوانی پیام قرآنی استفاده می‌شود و به کلمات ساده «اسم» و «الله» پرداخته می‌شود. از تصاویر برای توضیح بیشتر استفاده می‌شود، مانند معلمی که با گفتن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» درس را آغاز می‌کند و بچه‌ها با گفتن همین عبارت از خانه به مدرسه می‌روند. معلم همچنین از دانش‌آموزان می‌خواهد تا با تصاویر و فعالیت‌های مرتبط، بیشتر به درک این پیام‌ها بپردازند.

جلسه دوم، به نام خدا، بِسْمِ اللَّهِ

فضاسازی مناسب هنگام تدریس

الف) می‌توانیم عبارت «بسم الله» را روی یک مقوا بنویسیم و هنگام خواندن شعر، زمانی که به عبارت «بسم الله» می‌رسیم آن را به حالت تأکید و توجه بیشتر دانش‌آموزان با آن به بچه‌ها نشان دهیم.

ب) هر کدام از دانش آموزان عبارت «بِسْمِ اللَّهِ» را روی مقوا نوشته و همراه خود به کلاس بیاورند و هنگام خواندن شعر به صورت جمع خوانی زمانی که به عبارت «بِسْمِ اللَّهِ» می رسند آن را بالای سر بگیرند.

هفته سوم مهرماه - جلسه اول

در این جلسه، از لوحه آموزشی برای تدریس سوره توحید استفاده می شود. با نمایش نوار و سی دی و هم خوانی گروهی، دانش آموزان با آیات قرآن آشنا می شوند و نوار را برای تکرار گوش می دهند. همچنین در این جلسه تأکید می شود که آموزش قرآن نباید با عجله همراه باشد و در ابتدا نباید شتابزده عمل کرد.

جلسه دوم

در این جلسه، تمرین شعر سوره توحید ادامه می یابد. با پخش نوار یا سی دی، شعر سوره توحید تکرار می شود و معلم بر مضامین شعر تأکید دارد، مانند «هیچ کس مانند خدا نیست» و «او آفریننده کوه و درخت است». پرسش از دانش آموزان درباره مفاهیم شعر، مثل آفرینندگی خداوند، انجام می شود.

هفته چهارم مهرماه - جلسه اول

در این جلسه، لوحه آموزشی نصب می شود و دانش آموزان همراه با نوار و سی دی سوره توحید را می خوانند. همچنین معلم با استفاده از تصاویر و گفت و گو، پیام قرآنی را توضیح می دهد. تصاویری از خورشید که به موجودات سلام می کند برای آموزش پیام قرآنی استفاده می شود.

درس دوم: نعمت های خدا

اهداف درس:

در این درس، اهداف شامل آشنایی با پدیده های طبیعی به عنوان نعمت های خدا، آشنایی با ادب تشکر از خدا، توانایی خواندن سوره کوثر به صورت دسته جمعی، آشنایی با حضرت زهرا (ع) به عنوان نعمت بزرگ خدا، و آشنایی با نعمت های آب و نان است. همچنین تأکید می شود که دانش آموزان به تشکر از نعمت های خدا و پیام های قرآنی پرداخته و معنای کلمات ساده آن ها را یاد بگیرند.

مراحل تدریس:

در این درس، معلم ابتدا پیام قرآنی را می خواند و سپس با کمک تصاویر و گفت و گو، دانش آموزان را به درک عمیق تری از نعمت های خدا می رساند. سوره کوثر به صورت دسته جمعی خوانده می شود و دانش آموزان یاد می گیرند که نان و آب را به عنوان نعمت های خداوند محترم بشمارند و از اسراف در مصرف آن ها خودداری کنند. معلم بر این موضوع تأکید می کند که نعمت های خداوند باید شکرگزاری شود و از دانش آموزان می خواهد که در زندگی روزمره خود به این آموزه ها توجه داشته باشند.

جلسه اول: تصویر خوانی با موضوع «نعمت‌های خدا»

در این جلسه، دانش‌آموزان با تصاویر مختلف از نعمت‌های خدا آشنا می‌شوند. معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که تنها آنچه را که در تصویر می‌بینند، ذکر کنند و سپس ارتباط این تصاویر را بیان کنند. سپس معلم از آن‌ها می‌پرسد که این تصاویر چه چیزی را به ما می‌گویند و فواید آن‌ها را به زبان کودکانه توضیح می‌دهند.

در ادامه، از تیزرها، فیلم‌ها و پاورپوینت‌هایی با موضوع نعمت‌های خدا استفاده می‌شود تا دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره در مورد تصاویر بحث کنند. همچنین شعر «نعمت‌های خدا» پخش شده و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که نعمت‌های ذکر شده در شعر را شناسایی و حفظ کنند.

جلسه دوم: لوحه ۲ - سوره کوثر

در این جلسه، معلم ابتدا فایل صوتی شعر «نعمت‌های خدا» را پخش می‌کند و سپس به همراه دانش‌آموزان آن را می‌خواند. پس از آن، لوحه قرآن سوره کوثر در جایی از کلاس قرار می‌گیرد تا همه دانش‌آموزان آن را ببینند. معلم از دانش‌آموزانی که نامشان «کوثر» است، معنای این نام را می‌پرسد و در غیر این صورت، معنای عبارت «کوثر» را روی تخته می‌نویسد و توضیح می‌دهد. سپس فایل صوتی سوره کوثر پخش می‌شود و دانش‌آموزان با معلم هم‌خوانی می‌کنند.

جلسه دوم: پیام قرآنی «وَأَشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ»

در این جلسه، دانش‌آموزان به لوحه آموزشی سوره کوثر نگاه کرده و همراه با فایل صوتی آن را می‌خوانند. معلم عبارت «الْحَمْدُ لِلَّهِ» را مجدداً یادآوری می‌کند و سپس از دانش‌آموزان می‌خواهد که نعمت‌هایی که در تصویر می‌بینند را نام برده و با گفتن «خدا را شکر» همراهی کنند. این کار باعث تقویت حس سپاسگزاری می‌شود.

درس چهارم: قرآن بخوانیم**اهداف درس:**

در این درس، هدف ایجاد فضای جذاب برای تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن است. دانش‌آموزان با ترکیب حروف و حرکات کلمات ساده قرآنی، توانایی خواندن آن‌ها به صورت بخش‌بخش را پیدا می‌کنند. همچنین، این درس به تقویت علاقه به شنیدن آیات سوره ناس از نوار آموزشی، توانایی خواندن سوره ناس به صورت دسته‌جمعی و آشنایی با خاندان پیامبر اکرم (ص) می‌پردازد. این درس بر اهمیت قرآن به عنوان کلام خدا و تقویت علاقه به دعا و سخن گفتن با خدا تأکید دارد. در پایان این درس، دانش‌آموزان با پیام‌های کلی سوره ناس و شعر آن مانند محبت خدا به انسان و کمک گرفتن از خدا برای انجام کارهای خوب آشنا می‌شوند. این درس همچنین موجب تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن کریم خواهد شد.

رسانه های آموزشی: کتاب درسی، نوار یا سی دی آموزشی، کتاب راهنمای معلم

بودجه بندی درس چهارم		شماره صفحه	عنوان درس	درس
هفته اول	دی	۳۸	قرآن بخوانیم - سوره ناس مهربان ترین معلم، هدیه با ارزش	چهارم
جلسه دوم: با هم بخوانیم «شعر»				
جلسه اول: مهربان ترین معلم				
جلسه دوم: لوحه ۱۱ و لوحه ۱۲				
جلسه اول: هدیه با ارزش				
جلسه دوم: یادآوری	هفته چهارم			

راهبردها و روشهای یاددهی- یادگیری

هفته سوم آذر ماه

جلسه دوم: تصویر خوانی با موضوع «خواندن قرآن»

ابتدا فیلمی از تدریس قرآن با استفاده از لوحه قرآن یا قرائت چند دانش آموز پخش می شود. سپس از دانش آموزان خواسته می شود تا درباره تصاویر موجود صحبت کنند و بیان کنند که در کلاس قرآن چه آرزویی دارند یا چه خواسته ای از خداوند دارند. پس از آن، شعر «آرزوی من» همراه با فایل صوتی به صورت دسته جمعی خوانده می شود.

درس چهارم: قرآن بخوانیم

اهداف درس:

در این درس، معلم به ایجاد فضای جذاب برای تقویت انگیزه به یادگیری قرآن و روخوانی آن می پردازد. دانش آموزان باید توانایی ترکیب حروف و حرکات کلمات ساده قرآنی را به صورت بخش بخش پیدا کنند. همچنین این درس بر تقویت علاقه به شنیدن آیات سوره ناس از نوار آموزشی و توانایی خواندن سوره ناس به صورت دسته جمعی تأکید دارد. این درس همچنین باعث آشنایی با قرآن به عنوان کلام خدا و تقویت علاقه به دعا و سخن گفتن با خدا می شود.

هفته چهارم دی ماه

جلسه اول: داستان «هدیه با ارزش»

در این جلسه، پس از یادآوری سوره ناس و تمرین آن، داستان «هدیه با ارزش» برای دانش آموزان تعریف می شود. در این داستان، امام حسین (ع) به مدرسه فرزند خود می رود تا از معلم او تشکر کند و در همین حین از فرزند خود می خواهد که سوره حمد را برای ایشان بخواند. این داستان اهمیت علم آموزی و ارتباط مؤثر با معلمان را به ویژه در خانواده های اسلامی نشان می دهد.

جلسه دوم: یادآوری ۱

در این جلسه، به یادآوری سوره های خوانده شده (توحید، کوثر، عصر و ناس) پرداخته می شود. دانش آموزان به صورت گروهی و دسته جمعی این سوره ها را می خوانند و در نهایت از دانش آموزان خواسته می شود تا سوره های حفظ شده را از حفظ برای کلاس بخوانند. این فعالیت ها به تقویت مهارت های روخوانی و حفظ آیات قرآن کمک می کند.

اهداف درس:

هدف از این درس ایجاد فضایی جذاب برای تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن و روخوانی آن است. دانش‌آموزان باید توانایی خواندن برخی کلمات ساده قرآنی به صورت بخش‌بخش را پیدا کنند و علاقه به شنیدن آیات سوره فلق از نوار آموزشی تقویت شود. این درس همچنین بر آشنایی با حروف ناخوانا در قرآن، توانایی خواندن کلمات دارای تشدید به صورت بخش‌بخش و آشنایی با پیام قرآنی درباره اهمیت و ارزش آموختن علم و دانش تأکید دارد. دانش‌آموزان همچنین با ارزش آموختن قرآن از نظر امامان معصوم آشنا می‌شوند و به یادگیری نماز و رعایت پاکیزگی و نظم تشویق می‌شوند.

رسانه های آموزشی : کتاب درسی نوار یا سی دی آموزشی کتاب راهنمای معلم

درس	عنوان درس	شماره صفحه	بودجه بندی درس ششم	
ششم	مدرسه ما - سوره فلق - کلاس قرآن	۲۲	اسفند	
				جلسه اول : پیام قرآنی
				جلسه دوم : درس ۶ مدرسه ما
				جلسه اول : قرآن بخوانیم، لوحه ۲۱ سوره فلق
				جلسه دوم : با هم بخوانیم، شعر سوره فلق
				جلسه اول : قرآن بخوانیم، لوحه ۲۲
				جلسه دوم : پیام قرآنی
				جلسه اول : کلاس قرآن
جلسه دوم :				

راهبردها و روشهای یاددهی- یادگیری -

هفته دوم اسفند ماه

جلسه اول: تصویر خوانی، قرآن بخوانیم لوحه ۲۰

در این جلسه از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا با دقت به تصاویر نگاه کنند و به مواردی مانند نقش معلم و مدیر، قرآن در دست معلم، پرچم ایران، نام مدرسه، دوستی بچه‌ها و کمک آن‌ها به یکدیگر در تمیز نگه داشتن مدرسه توجه کنند. سپس در تدریس نماد حرف ناخوانا، کلمات «خواهر»، «خواندن» و «خواب» به طور جداگانه نوشته می‌شوند. حرف «و» با رنگ متمایز مشخص شده و سپس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا کلمات را با حذف «و» دوباره بخوانند. این کار به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفهوم حروف ناخوانا را درک کنند. برای تسهیل این آموزش، می‌توان از سیستم هوشمند استفاده کرد که در آن هنگام حذف حرف «و»، کلمات به هم می‌چسبند.

در طول تدریس، حروف ناخوانا را هیچ‌گاه نشان نمی‌دهیم و توجه دانش‌آموزان تنها به خواندن صحیح کلمات است. در پایان، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا عباراتی را از کتاب به صورت انفرادی برای هم‌کلاسی‌ها بخوانند. این فرآیند به تثبیت مهارت‌های خواندن کمک می‌کند.

هفته سوم اسفند ماه - جلسه اول: آموزش لوحه ۲۱ سوره فلق

در ابتدای جلسه، لوحه ۲۰ مجدد تمرین و یادآوری می‌شود. سپس لوحه ۲۱ سوره فلق با روش اشاره صحیح تدریس می‌شود. از دانش‌آموزانی که داوطلب هستند خواسته می‌شود تا آیات سوره فلق را با صدای بلند برای کلاس بخوانند. همچنین، دانش‌آموزان تشویق می‌شوند تا سوره فلق را در منزل بخوانند و در کلاس به اشتراک بگذارند. از آیات سوره فلق می‌توان به عبارت «وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ» اشاره کرد. معلم نیز سعی می‌کند الگوی خوبی برای دانش‌آموزان باشد..

جلسه دوم: فعالیت «با هم بخوانیم» شعر سوره فلق

در این جلسه، سوره فلق را از روی لوحه با پخش فایل صوتی همراه با دانش‌آموزان می‌خوانیم. سپس شعر مربوط به سوره فلق را هم‌زمان با پخش فایل صوتی خوانده و تلاش می‌کنیم که شعر حفظ شود تا دانش‌آموزان نیز با اشعار قرآنی آشنا شوند. اگرچه هدف حفظ شعر نیست، اما این کار به تثبیت مضامین سوره کمک می‌کند.

راهنمای تدریس درس کتاب آموزش قرآن پایه دوم ابتدایی

اهداف آموزش قرآن در پایه دوم ابتدایی

۱. علاقه‌مندی به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های قرآن.
۲. احترام به کتاب قرآن و نگهداری آن با دقت.
۳. حفظ و خواندن سوره‌های حمد، توحید، ناس و عصر.
۴. درک پیام‌های قرآنی و بیان آن به زبان کودکانه.

ویژگی‌های کتاب قرآن پایه دوم:

۱. جمع‌خوانی سوره‌های کوتاه.
۲. اشعار مرتبط با مضامین سوره‌ها.
۳. داستان‌های کوتاه برای تقویت یادگیری.

انتظارات از دانش‌آموزان در آغاز پایه دوم:

۱. دستیابی به اهداف پایه اول.
۲. اطمینان از استفاده صحیح لوحه آموزش روخوانی قرآن.
۳. تدریس قرآن به شیوه‌ای متفاوت و جذاب برای ایجاد انگیزه.

درس اول: الف کوچک، سکون و ترکیب حروف و حرکات

اهداف:

آشنایی با الف کوچک (')

- آشنایی با صفات بخشنده‌گی و مهربانی خدا از طریق پیام قرآنی.
- تقویت مهارت ترکیب حروف با حرکات و خواندن کلمات قرآنی.
- توانایی خواندن بخش‌های دارای حرف ساکن.

جلسه اول: برگزاری جشن قرآن

جلسه دوم: انس با قرآن

یادآوری سوره‌های توحید و کوثر

سوره‌های توحید و کوثر به صورت آهنگین جمع خوانی می‌شوند.

سپس از دانش‌آموزان داوطلب خواسته می‌شود که این سوره‌ها را به صورت انفرادی بخوانند.

آموزش الف کوچک (')

- در ابتدا یک کلمه فارسی مانند "آب" نوشته می‌شود و سپس تفاوت شکل "آ" و "ا" برای نشان دادن الف کوچک به دانش‌آموزان توضیح داده می‌شود.

- پس از این، ترکیب چند حرف با الف کوچک (مانند ب، ت، ث) آموزش داده می‌شود و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که این ترکیب‌ها را همخوانی کنند.

آموزش لوحه ترکیب حروف با حرکات

لوحه‌ها در مکان مناسب قرار داده شده و دانش‌آموزان با توجه به اشاره معلم و توجه به مکث، به صورت دسته جمعی و انفرادی بخش‌ها را می‌خوانند.

نکات مهم:

۱. اشاره ثابت و اشاره متحرک باید به دقت رعایت شود.
۲. مکث در بین بخش‌ها به تقویت یادگیری کمک می‌کند.
۳. دانش‌آموزان باید از جلو افتادن در خواندن پرهیز کنند.

جلسه سوم: انس با قرآن و آموزش پیام قرآنی

۱. انس با قرآن

جلسه سوم آموزش قرآن با آیهی "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ" (صف ۳-۲) آغاز می‌شود. این آیه به دانش‌آموزان یادآوری می‌کند که باید به گفته‌های خود عمل کنند، زیرا خداوند نیکوکارانی را دوست دارد که کلامشان با عملشان هماهنگ است. معلم پس از خواندن این آیه، از دانش‌آموزان می‌پرسد که آیا امروز یا دیروز قسمتی از قرآن خوانده‌اند و از آن‌هایی که خوانده‌اند تشویق می‌کند.

۲. مرور آموخته‌های جلسه قبل

در ابتدای جلسه، معلم آموخته‌های جلسه قبل را با دانش‌آموزان مرور می‌کند تا مفاهیم به طور کامل تثبیت شود.

۳. آموزش پیام قرآنی

هدف از آموزش پیام قرآنی تقویت تفکر و تدبر در قرآن است. معلم ابتدا پیام قرآنی را با خط زیبا روی تابلو می‌نویسد و از دانش‌آموزان می‌خواهد که آن را با اشاره معلم به صورت جمعی بخوانند. سپس از چند نفر می‌خواهد که این پیام قرآنی را به صورت انفرادی و شمرده بخوانند. این روش به تقویت مهارت‌های خواندن و دقت در قرائت کمک می‌کند.

درس سوم: سوره حمد؛ "ک" (کاف بدون سرکج)

اهداف:

۱. توانایی روخوانی سوره حمد
۲. توانایی خواندن کلمات و عبارات قرآنی دارای حرف «ك»
۳. آشنایی با پیام قرآنی درباره نیکوکاران
۴. علاقه به خواندن زیبا و آهنگین سوره حمد
۵. تقویت علاقه به یادگیری و خواندن مستمر قرآن کریم.

۱. انس با قرآن

دانش‌آموزان با حدیث امام علی (ع) درباره اهمیت هماهنگی گفتار و عمل آشنا می‌شوند:

«مَنْ نَصَبَ نَفْسَكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ». معلم از دانش‌آموزان می‌پرسد که امروز یا دیروز چه قسمتی از قرآن را خوانده‌اند.

۲. پرسش از تکلیف جلسه قبل

۳. آموزش روخوانی سوره حمد از روی لوحه: دانش‌آموزان به صورت دسته جمعی و بخش بخش سوره حمد را می‌خوانند. در

سطر چهارم که به کلمه "مالك" می‌رسند، حرف "ک" با حرکات (َ) و علامت سکون (ْ) توضیح داده می‌شود.

نحوه توضیح نماد «ك»: برای توضیح نماد "ک"، ابتدا از کلمات فارسی مانند "اردک"، "نمک" و "کیک" استفاده می‌کنیم که به

حرف "ک" ختم می‌شوند. این کلمات را روی تابلو می‌نویسیم و از دانش‌آموزان می‌خواهیم آن‌ها را بخوانند. سپس نماد "ك"

را با حرکات (َ) و علامت سکون (ْ) ترکیب کرده و با اشاره به حرکات از دانش‌آموزان می‌خواهیم بخش بخش بخوانند. به

دانش‌آموزان توضیح می‌دهیم که در کلمات قرآنی حرف "ک" به صورت "ك" نوشته می‌شود. این آموزش باید سریع و مختصر

باشد و حداکثر دو دقیقه طول بکشد تا تمرکز روی مهارت خواندن باشد، نه قواعد. همچنین، تأکید داریم که در هنگام اشاره

به حرکات و علامت‌ها، هیچ وقت به خود حرف اشاره نکنیم و این اشاره باید همراه با مکث و تفکیک باشد تا دانش‌آموزان

تفاوت‌ها را احساس کنند.

۳. خواندن از روی کتاب

کلمات "الله"، "رحمن"، "رحیم"، "رَبِّ" و "مالك" از دانش‌آموزان پرسیده می‌شود و از آن‌ها خواسته می‌شود که این کلمات را

به صورت شمرده بخوانند.

۴. گوش دادن به قرائت سوره حمد

صوت قرائت سوره حمد پخش می‌شود و دانش‌آموزان ابتدا گوش می‌دهند، سپس همراه با آن زمزمه می‌کنند و در مرتبه

سوم بلند می‌خوانند.

۵. انس با قرآن در خانه: در پایان جلسه دانش‌آموزان را به خواندن قرآن در خانه تشویق می‌کنیم.

درس ششم: سوره توحید؛ هـ، هـ، هـ ی

اهداف

هدف اصلی: خواندن صحیح سوره توحید و عبارات قرآنی، ایجاد علاقه به قرآن خواندن، و آشنایی با نمادهای «هو» و «هی».

آموزش با انس با قرآن شروع می‌شود. سپس سوره توحید از روی لوحه خوانده می‌شود. برای آموزش «هو» و «هی»، ابتدا

کلمات فارسی مثل «آهو» و «ماهی» معرفی شده، سپس شکل‌های قرآنی آن‌ها روی تابلو نوشته می‌شود. دانش‌آموزان با

حرکات کوتاه و ترکیب‌های مناسب (مثل «هـ» و «هـ ی») این نمادها را تمرین می‌کنند. تأکید می‌شود که صدای حرف تغییر

نکند، حتی اگر «و» کوچک شود. اشکالات رایج در خواندن کلماتی مثل «لَمْ يَلِدْ» و «كُفُّوا أَعْدًا» شناسایی و اصلاح می‌شود. پیام قرآنی درباره نماز توسط دانش‌آموز خوانده می‌شود. مفهوم «ذکر» توضیح داده می‌شود. برای ارتباط بیشتر، از تصاویر نماز جماعت و خاطرات دانش‌آموزان از نماز با خانواده استفاده می‌شود. آن‌ها تشویق می‌شوند تا تجربیات خود را به اشتراک بگذارند. در پایان، دانش‌آموزان به خواندن قرآن در خانه و تمرین بیشتر تشویق می‌شوند.

درس هفتم: سوره نصر؛ همزه (ع)، فتح مکه

درس هفتم با هدف خواندن سوره نصر و آشنایی با همزه (ع)، درس از «انس با قرآن» شروع می‌شود. سوره از روی لوحه خوانده می‌شود و همزه در کلمه «جاء» معرفی می‌گردد. برای توضیح این نماد، ابتدا کلماتی مثل «علی»، «معصومه» و «جمع» نوشته و خوانده می‌شوند؛ سپس «ع» به تدریج به همزه تبدیل می‌شود. در ادامه، همزه با حرکات (َ) و علامت سکون (ْ) ترکیب شده و این ترکیب‌ها با صدای ا، ی، و و به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود. سپس با اشاره صحیح، از آنها خواسته می‌شود تا این ترکیب‌ها را جمعاً بخوانند.

در ادامه، در خواندن از روی کتاب، اشکالات رایج - مانند تبدیل «و» به «ف»، مشدد خواندن «ف» در «آفواجاً»، عدم تلفظ «ح» و «ه» - شناسایی و اصلاح می‌شوند. فایل صوتی پخش شده و همخوانی انجام می‌گیرد. پیام قرآنی درباره شکرگزاری و تشکر از خداوند توضیح داده می‌شود. دانش‌آموزان به خواندن قرآن در خانه تشویق می‌شوند.

راهنمای تدریس درس کتاب آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی

اهداف: علاقه به قرائت زیبا، خواندن روان سوره‌ها، آشنایی با وقف، داستان‌ها و پیام‌های قرآنی، درک کلمات ساده، شناسایی نمادهای رسم الخط، خواندن عبارات قرآنی به صورت شمرده و بیان مفاهیم به زبان ساده. طبق مصوبه ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش، کتاب در سه جلسه هفتگی توسط آموزگار پایه تدریس می‌شود.

فصل اول: آموزش قرائت نماز

اهداف: ۱. توانایی خواندن عبارات اذان، اقامه و اذکار نماز ۲. آشنایی با معنای این عبارات ۳. آشنایی با پیام قرآنی درباره صلوات بر پیامبر ۴. علاقه به خواندن صحیح و زیبای نماز تدریس در مهرماه، هفته‌ای دو جلسه و در مجموع هشت جلسه (با اضافه دو جلسه تمرین کلی).

جلسه اول و دوم: آموزش اذان و اقامه لوحه اذان و اقامه نصب می‌شود. دانش‌آموزان به صورت دسته‌جمعی و بخش‌به‌بخش با اشاره غلو و مکث معلم خوانند. اشکالات رایج:

- «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» به جای «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»
- «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ»: تلفظ صحیح «حَيَّ» با سکون و فتحه (حَ -)
- «وَحَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ»: صداکشی و تأکید بر «حَيَّ»

پس از جمع خوانی، فایل صوتی پخش شده و دانش‌آموزان زیر کلمات هم‌زمان با صدا می‌خوانند. از کتاب، با ترجمه، مثلاً: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (من شاهد می‌کنم که الهی جز خدا نیست). معانی کلیدی: الله، محمد، رسول، صلاة، خیر، عمل. تشویق به حفظ و خواندن زیبا با دقت حرکات و تجوید.

جلسه سوم و چهارم: آموزش سوره حمد و سوره توحید لوحه سوره حمد نصب شده، بخش به بخش خوانده می‌شود. کتاب باز شده، شمرده خوانی انجام می‌شود. معانی: اسم، الله، رَحْمَن، رَجِيم، رَبِّ، عَالَمِينَ، مَالِكِ، صِرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ. فایل صوتی پخش شده و دانش‌آموزان زیر کلمات می‌خوانند. در سوره توحید:

- «لَمْ يَلِدْ» به جای «لَمْ يَلِدْ» (سکون لام، فتحه دال)

- «كُفُّوا أَعْدًا» با تأکید بر تشدید فاء و دال

تشویق به حفظ دو سوره.

جلسه پنجم: آموزش ذکر قنوت و ذکر رکوع لوحه توحید نصب شده، اذکار قنوت و رکوع آموزش داده می‌شود. عبارات:

- «رَبِّيَ الْعَظِيمِ» (نه «رَبِّيَ الْأَعْظِيمِ»)

- «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»

مرحله‌ها: نصب لوحه، بخش خوانی، شمرده از کتاب، پخش فایل، ترجمه.

جلسه ششم: آموزش اذکار قیام، سجده و استغفار لوحه اذکار قیام، سجده و استغفار نصب می‌شود. اشکالات رایج:

- «رَبِّيَ الْعَلِيِّ» به جای «رَبِّيَ الْعَلِيِّ»

- «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» به جای «إِسْتَغْفِرُ اللَّهَ» (فتحه اولیه)

تمرین با تکرار و تأکید.

جلسه هفتم: آموزش ذکر برخاستن و تسبیحات اربعه ذکر برخاستن: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» تسبیحات اربعه: «سُبْحَانَ اللَّهِ،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ» اشکال: «بِحَوْلِ اللَّهِ» به جای «بِحَوْلِ اللَّهِ» (فتحه هم‌زمان با باء) تشویق به تمرین.

جلسه هشتم: آموزش ذکر تشهد ذکر تشهد: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» اشکال رایج: «عَبْدُهُ»

به جای «عَبْدَهُو» (سکون دال، فتحه ها) جمع خوانی با فایل صوتی و تأکید بر حرکات.

جلسه نهم و دهم: آموزش ذکر سلام و آیه صلوات و پیام قرآنی ذکر سلام: «السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ»، «وَعَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ

اللَّهِ الصَّالِحِينَ» اشکال: «عَلَيْكَ، عَلَيْنَا، عَلَيْكُمْ» به جای «عَلَيْكَ، عَلَيْنَا، عَلَيْكُمْ» آیه صلوات: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى

النَّبِيِّ» پیام قرآنی:

- «پس از نماز جماعت مکبر چه می‌گویید؟»

- «چگونه به بزرگان احترام گذاشت؟»

تشویق به قرائت زیبای آیه صلوات.

جلسه یازدهم و دوازدهم: تمرین نماز چند دانش آموز نماز سه رکعتی را در کلاس یا نمازخانه ایفا می کنند. عوامل جذابیت: برخورد محترمانه، حضور آموزگار، محیط نمازخانه جذاب، مسابقات، هدایا. یادآوری: «أَلَا يَذُكِّرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» نماز اکسیر غمزدایی و آرام بخش دل هاست.

فصل سوم: انس با قرآن کریم

اهداف آموزش قرآن: ۱. خواندن آیات به صورت شمرده و آرام ۲. آشنایی با مفهوم برخی پیام های قرآن ۳. آشنایی با برخی داستان های قرآنی ۴. آشنایی با احادیث و روایات ائمه (علیهم السلام) درباره انس با قرآن ۵. تقویت علاقه و مهارت خواندن نماز ۶. تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن

بخش های هر درس

فرازی از قرآن: آیات درس برای تقویت مهارت خواندن

پیام قرآنی: عبارت کوتاه و پرمعنا (مثل: **وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا** [بقره: ۸۳]) که:

(۱) برای دانش آموز قابل درک باشد (۲) کوتاه و زیبا باشد (۳) امکان بیان مثال عملی از زندگی روزمره را فراهم کند.

داستان های قرآنی: روشی جذاب برای انتقال مطالب اعتقادی و اخلاقی؛ ریشه زنی ایمان در جان کودکان.

انس با قرآن: پیامبر (ص) و ائمه (ع) همواره با قرآن انس داشته اند و مسلمانان را به آن سفارش کرده اند. احادیث و روایات ایشان، به همراه نقش الگویی شان، بستری مؤثر برای تحقق اهداف آموزشی است.

بخش «قطره ای از دریا»: روایات مرتبط با انس با قرآن در کتاب درسی گنجانده شده است.

تذکر

- حفظ اجباری روایات ممنوع است.

- امتیاز تشویقی برای حفظ اختیاری تجویز شود.

- معلم روایات را از حفظ بخواند - تشویق غیرمستقیم.

تمرین ها: ۱. تقویت مهارت خواندن اذکار نماز ۲. تقویت مهارت خواندن قرآن کریم

روش و مراحل تدریس

خواندن آیات قرآن کریم

- دانش آموزان در گروه های ۲-۳ نفره، حداکثر ۵ دقیقه، **پیش خوانی** می کنند.

معلم دانش آموزان را انتخاب می کند؛ هر کدام ۱-۲ جمله را با صدای بلند می خوانند، سایرین از مصحف آموزشی خط می برند.

اگر اشتباهات زیاد است، همه را اصلاح نکنید - بر توانایی ها تأکید کنید تا با احساس موفقیت، ضعف را جبران کنند.

- عبارات مشکل را آرام و بخش بخش تمرین کنید.

- زمان اختصاص یافته: ۲۰-۲۵ دقیقه.

پیام قرآنی

- پس از خواندن و ترجمه، دانش‌آموزان در گروه‌های ۲-۳ نفره:

(۱) با تصاویر و پرسش‌های کتاب گفت‌وگو می‌کنند (۲) مصادیق پیام را در زندگی خود بیان می‌کنند (۳) نظر خود را در کلاس ارائه می‌دهند.

داستان

به شیوه قصه‌گویی، با زبان ساده و تصاویر (یا کارتون/فیلم) تعریف شود.

در صورت وقت، دانش‌آموزان چند سطر داستان را از کتاب بخوانند.

ممنوع: بیان مطالب زاید و غیرمستند.

انس با قرآن در خانه

- مؤثرترین روش: خواندن روزانه قرآن.
- معلم باید الگو باشد - خودش قرآن بخواند و این را به دانش‌آموزان بگوید.
- در پایان هر جلسه، تکلیف را تذکر دهید؛ در جلسه بعد، انجام آن را بررسی کنید.

قطره‌ای از دریا

- سؤالات:

- این حدیث از کدام معصوم (ع) است؟ - چه بیان شده؟ - یک دانش‌آموز از کتاب بخواند. حفظ احادیث اختیاری است - امتیاز تشویقی برای علاقه‌مندان.

تمرین‌ها

تمرین دوم (نماز): ۴-۵ دقیقه در هر جلسه، تمرین اذکار توسط دانش‌آموز.

تمرین سوم (در خانه): به جای پرسش «خواندی؟»، بگویید: «این قسمت را خواندیم»، سپس سؤال کنید. در ارزشیابی، آیات درس‌های گذشته را بخوانند.

نکات انس با قرآن (۱)

سوره‌ی حمد و سوره‌ی بقره (آیات ۱ تا ۵)

نکات تلفظی:

- یؤمنون: به دانش‌آموزان یادآوری شود که همزه (ة) روی «واو» خوانده شود، نه «یو».
- بِالْآخِرَةِ: دقت کنند که «لَا» به صورت «لا» خوانده نشود.

پیام قرآنی: «رَبِّ اجْعَلْنِي مَقِيمَ الصَّلَاةِ» (ابراهیم، ۴۰) - پروردگارا مرا از نمازگزاران قرار ده.

روش پیشنهادی:

خواندن پیام و ترجمه توسط دانش‌آموزان.

گفت‌وگو در گروه‌های کوچک (۴-۳ نفره) با استفاده از تصاویر درباره‌ی اهمیت نماز. بیان نظرات در کلاس: نیاز به کمک از خداوند برای انجام هر کاری، از جمله نماز، و سپاسگزاری از طریق نماز. معنای «صلاة» و شنیدن آن در اذان (پخش فایل صوتی اذان و نمایش لوحه‌ی آن).

نکات انس با قرآن (۲)

آیه الکرسی (سوره‌ی بقره، آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷)

نکات تلفظی:

- **تَأْخُذُوهُ:** توجه به همزه ساکن در «تأ».
 - **كُرْسِيِّهٗ السَّمَاوَاتِ:** در صورت مشکل، خواندن آرام و بخش‌بخش.
 - **لَا يَتُودُه:** تلفظ صحیح ترکیب «تو».
 - **يُؤْمِنُ:** در صورت مشکل، خواندن آرام و بخش‌بخش.
- پیام قرآنی:** «فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ، فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ» (شوری، ۴۰) - هر کس ببخشد و آشتی کند، پاداشش با خداست.

روش پیشنهادی:

خواندن پیام و ترجمه.
گفت‌وگو و مصداق‌گویی با استفاده از تصاویر.
استفاده از داستان «خواب شیرین» (کتاب هدیه‌های آسمان) برای بسط مفهوم: تعریف داستان توسط دانش‌آموز، ارتباط پیام قرآنی با داستان، و یافتن داستان مشابه در کتاب هدیه‌های آسمان (درس «بهترین دوست»).

نتایج: دوستی، قدردانی از دوستان، گذشت و پاداش الهی.

نکات انس با قرآن (۳)

سوره‌ی ابراهیم (آیات ۳۵ تا ۴۱)

نکات تلفظی:

- **دُرِّيَّتِي:** دقت در خواندن دو حرف مشدد پشت سر هم.
- **يُثَقِّمُوا الصَّلَاةَ:** خواندن شمرده و بخش‌بخش در صورت نیاز.

داستان چشمه زمزم:

- مطالعه‌ی دقیق داستان قبل از تدریس.
- استفاده از وسایل آموزشی (فیلم، تصاویر، کارت‌های قصه).
- بستن کتاب‌های دانش‌آموزان برای جلب توجه.
- بیان داستان به زبان ساده و کودکانه.
- مطالعه‌ی بخشی از داستان توسط دانش‌آموزان.

- پرسش و پاسخ درباره‌ی سیر و نتایج داستان (بدون سخت‌گیری).
- تدریس داستان‌های دیگر به همین روش.

راهنمای تدریس آموزش قرآن پایه چهارم

اهداف: علاقه‌مندی به شنیدن و خواندن زیبای قرآن، حفظ سوره و پیام‌ها، درک معنای آیات و داستان‌های قرآنی، آشنایی با مفاهیم ساده، شناخت کلمات کلیدی، خواندن روان و صحیح با رعایت قواعد وقف، بیان ساده مفاهیم پیام‌ها و معنای عبارات کوتاه.

نحوه تدریس: طبق مصوبه ۶۷۷، این درس توسط آموزگار پایه در سه جلسه هفتگی تدریس می‌شود. هدف، ایجاد علاقه و درک پایه‌ای از قرآن کریم در دانش‌آموزان است.

راهنمای تدریس درس اول: سوره لقمان (آیات ۱۶-۱۲)

اهداف:

- توانایی خواندن آیات ۱۲ تا ۱۶ سوره لقمان.
- تقویت علاقه به شنیدن و زیبا خواندن آیات.
- توانایی خواندن و معنا کردن کلمات ساده و پرکاربرد قرآن.
- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی.

تعداد جلسات: ۴ جلسه

جلسه اول:

- یادآوری نمادهای قرآنی سال‌های گذشته.
- آموزش خواندن آیات با توجه به حرکات ثابت و متحرک.
- آموزش خواندن حرف ساکن همراه با حرکت قبل از خود.
- آموزش خواندن حرف دارای تشدید (دو بار خواندن با حرکت قبل و سپس حرکت خود).
- آموزش خواندن تنوین.
- آموزش خواندن ترکیب‌های قرآنی با صدای «ه و ، ه‌ی».
- آموزش خواندن کلمات دارای حروف ناخوانا.
- خواندن عبارات و ترکیبات قرآنی با توجه به اتصالات.

درس دوم: سوره تغابن (آیات ۱۴-۱)

اهداف:

- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۴ سوره تغابن.
- تقویت علاقه به شنیدن و زیبا خواندن آیات.

توانایی خواندن و معنا کردن کلمات ساده و پرکاربرد قرآن.

آشنایی با مفهوم پیام قرآنی: «خداوند هر کاری را که می‌کنید می‌بیند».

تعداد جلسات: ۳ جلسه

جلسه اول:

انس با قرآن در خانه: یادآوری اهمیت خواندن روزانه قرآن و تشویق دانش‌آموزان به تداوم این عمل.

خواندن آیات درس:

پیش‌خوانی آیات ۱ تا ۶ سوره تغابن به صورت انفرادی. خواندن در گروه (دو یا سه نفره). * خواندن برای کلاس (انتخاب دانش‌آموزان برای خواندن یک جمله از آیات).

رفع اشکال صحیح:

فرصت دادن به دانش‌آموز برای اصلاح اشتباهات. آموزش مجدد مفاهیم پایه (تنوین، اتصالات) به صورت جمعی. * استفاده از روش مقایسه برای رفع اشتباهات (مثال: «مَنْ» در مقابل «من»).

پیام قرآنی:

خواندن پیام قرآنی توسط دانش‌آموزان و بیان معنا. تعریف داستان تصاویر کتاب و بحث در مورد آن. بیان داستان یا پخش فیلم کارتونی مرتبط با پیام قرآنی. برجسته کردن آیات مرتبط با پیام قرآنی با ماژیک زرد.

جلسه دوم:

- وقف بر حرکات ۰: توضیح مختصر و تمرین وقف بر این حرکات.
- تمرین اول: خواندن آیات جلسه قبل توسط دانش‌آموزان.
- لوح فشرده آیات: پخش قرائت صوتی آیات و تمرین همخوانی و توجه به وقف.
- تمرین دوم: خواندن آیات با رعایت قاعده وقف و توجه به ترجمه.

کار در کلاس:

علامت زدن معنای صحیح آیات. نوشتن ترجمه آیات با استفاده از کلمات آموخته شده.

جلسه سوم:

- انس با قرآن در خانه: تاکید بر اهمیت تداوم خواندن قرآن.
- قطره اما دریا: بیان سخنان بزرگان دین در مورد اهمیت قرآن.
- خواندن آیات برای اعضای خانواده: تشویق دانش‌آموزان به خواندن آیات برای خانواده و تمرین وقف.
- تمرین دوم و سوم: خواندن آیات و عبارات قرآنی و تمرین وقف و اتصال.
- تکلیف: خواندن آیات ۷ تا ۱۴ سوره تغابن با تمرکز بر تلفظ صحیح و وقف.

راهنمای تدریس درس کتاب آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی

اهداف آموزش قرآن در پایه پنجم ابتدایی:

- علاقه به شنیدن قرائت زیبای قرآن.
 - علاقه به زیبا خواندن قرآن و حفظ سوره ها و پیام های قرآنی.
 - علاقه به دانستن معنای آیات قرآن.
 - تمایل به شرکت در جلسات و برنامه های قرآنی.
 - آشنایی با خواندن حروف مقطعه.
 - آشنایی با داستان های قرآنی.
 - آشنایی با مفاهیم ساده پیام های قرآنی.
 - دانستن معنای کلمات ساده و پرکاربرد قرآنی.
 - خواندن روان و آهنگین سوره ها و عبارات قرآنی.
 - خواندن آیات قرآنی با کمک خط آموزشی.
 - بیان مفهوم پیام های قرآنی به زبان ساده.
 - معنا کردن عبارات ساده و کوتاه قرآن.
- نکته:** تدریس این کتاب سه جلسه در هفته طبق مصوبه ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش انجام می شود.

درس اول

اهداف:

- توانایی خواندن آیات قرآن کریم.
- توانایی خواندن و معنا کردن کلمات ساده و پرکاربرد قرآن.
- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی.

جلسه اول: انس با قرآن

شروع: هر جلسه را با ارتباط عاطفی با قرآن آغاز کنید. این ارتباط می تواند با بیان خاطره ای از قرآن، خواندن یک آیه کوتاه، یا پرسیدن از دانش آموزان درباره تجربیاتشان با قرآن شکل بگیرد.

اهمیت دو هدف: تأکید بر اهمیت انس با قرآن و کسب مهارت خواندن. توضیح دهید که هدف اصلی، ایجاد علاقه و محبت به قرآن در دل دانش آموزان است، نه صرفاً یادگیری قواعد خواندن.

حدیث: «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ» - آیا مردم را به نیکی فرمان می دهید و خودتان فراموش می کنید؟ این حدیث را با زبانی ساده برای دانش آموزان توضیح دهید و بر اهمیت عمل به آنچه می گوئیم تأکید کنید.

تمرین اول: روخوانی عبارات قرآنی در گروه های دو نفره و سپس به صورت انفرادی.

پیش خوانی: دانش‌آموزان ابتدا به صورت انفرادی عبارات را مرور کنند. خواندن در گروه: دانش‌آموزان در گروه‌های دو نفره عبارات را برای یکدیگر بخوانند و به یکدیگر کمک کنند. خواندن برای کلاس: دانش‌آموزان به صورت داوطلبانه عبارات را برای کلاس بخوانند. رفع اشکالات: به دقت به خواندن دانش‌آموزان گوش دهید و اشکالاتشان را به آرامی و با تشویق برطرف کنید.

* **نکته رفع اشکال:** تشویق، خواندن آرام تر و با دقت بیشتر، بخش خوانی، مقایسه شکل درست و غلط.

تمرین دوم: روخوانی عبارات با حروف ناخوانا.

همان مراحل تمرین اول. **نکته:** پرسش از دانش‌آموزان درباره حرف ناخوانا و دلیل ناخوانا بودن آن.

تمرین سوم: روخوانی عبارات با حروف ناخوانا و رعایت اتصالات.

همان مراحل تمرین اول. **نکته:** یادآوری اتصالات با فلش و توضیح اهمیت رعایت اتصالات در خواندن صحیح قرآن.

راهنمای تدریس قرآن پایه ششم ابتدایی

هدف کلی: علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به قرآن، روخوانی، درک معانی ساده و شرکت در فعالیت‌های قرآنی.

۱. اهداف آموزشی:

- علاقه به شنیدن قرائت قرآن.
 - کنجکاوی برای فهم معنای آیات.
 - آشنایی با حروف مقطعه.
 - آشنایی با داستان‌های قرآنی.
 - درک مفاهیم ساده پیام‌های قرآنی.
 - شناخت معنای کلمات ساده قرآنی.
 - معنای عبارات ساده و کوتاه قرآن.
۲. **ساختار تدریس:** سه جلسه در هفته (طبق مصوبه ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش).

۳. درس اول:

اهداف:

یادآوری قواعد **روخوانی** (مد، وقف). تقویت مهارت خواندن عبارات دارای **حروف ناخوانا**. آشنایی با آیات مربوط به اهمیت نماز. معنای کلمات ساده و پرکاربرد قرآن کریم. درک معنای عبارات ساده قرآن کریم. آشنایی با **ویژگی‌های رسم الخط قرآن**. خواندن قرآن از **روی مصحف کامل**. شناخت پیام قرآنی درباره نماز.

جلسه اول:

انس با قرآن: شروع هر جلسه با تلاوت قرآن. **تمرین ۱ تا ۴:** تقویت روخوانی عبارات دارای **حروف ناخوانا، مد و علائم وقف**. روش کار: تقسیم دانش‌آموزان به گروه‌های دو نفره، خواندن عبارات به صورت انفرادی و گروهی، رفع اشکالات روخوانی. **نکات مهم:** تشویق دانش‌آموزان و عدم مقایسه آن‌ها. رفع اشکال با روش‌های تدریجی (خواندن بخش به بخش، مقایسه

شکل درست و غلط). یادآوری قواعد با پرسش از دانش‌آموزان. توضیح علامت مد (کشیده خواندن صداهای «و» و «ی»).
توضیح علائم وقف (توقف در پایان عبارات). ارجاع به انتهای قرآن کامل برای توضیحات بیشتر درباره علائم وقف. پایان جلسه:
تشویق به خواندن آخرین آیه سوره مزمل از روی قرآن کامل.

جلسه دوم تدریس قرآن پایه ششم

جلسه با ایجاد ارتباط عاطفی آغاز می‌شود: «بچه‌های عزیز، امروز من موفق شدم صفحه... از سوره... را بخوانم. کدام یک از شما توانسته‌اید امروز یا دیروز قسمتی از قرآن را بخوانید؟» (تذکر: خواندن می‌تواند شامل آیات قبلی باشد). سپس، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود یک سطر از آیات ۲ تا ۴ سوره انفال را به همراه ترجمه با صدای بلند بخوانند. در صورت اشکال در روخوانی، به شیوه مناسب رفع اشکال می‌شود.

پس از روخوانی، از دانش‌آموزان پرسیده می‌شود معنی کلماتی که از عبارت خوانده شده می‌دانند را بیان کنند (مانند: مُؤْمِنُونَ الَّذِينَ، ذَكَرَ اللَّهُ، قُلُوبِ، آيَاتِ، اِيْمَانًا). تمرین‌های کتاب درسی ابتدا به صورت فردی و سپس در گروه انجام شده و نتایج با هم‌کلاسی‌ها به اشتراک گذاشته می‌شود. در نهایت، چند نفر از دانش‌آموزان کلمات و عبارات را همراه با معنای آن‌ها برای کلاس می‌خوانند و در صورت نیاز، روخوانی آن‌ها تصحیح می‌شود.

هدف اصلی این جلسه، تقویت روخوانی، درک معانی ساده و ایجاد ارتباط عاطفی با آیات است. در پایان، دانش‌آموزان به تکلیف انس با قرآن در خانه تشویق می‌شوند. تاکید بر انجام کارها در کلاس و مشارکت فعال دانش‌آموزان ضروری است.

جلسه سوم تدریس قرآن پایه ششم

جلسه با پرسش از آیات جلسه قبل و پیگیری تکلیف انس با قرآن آغاز می‌شود. سپس، دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک به مقایسه کلمات جدول می‌پردازند و تفاوت‌های آن‌ها را شناسایی می‌کنند. هر دانش‌آموز دو کلمه از یک سطر را به صورت انفرادی خوانده و تفاوت آن‌ها را برای کلاس توضیح می‌دهد.

در ادامه، تمرین خواندن صفحه ۹۵ قرآن با سه مرحله انجام می‌شود: الف) پیش‌خوانی (خواندن انفرادی و زمزمه آیات)، ب) خواندن گروهی (خواندن نوبتی آیات و تذکر اشکالات همدیگر)، ج) خواندن برای کلاس (خواندن جملات توسط دانش‌آموزان). در هر مرحله، حدود پنج دقیقه زمان در نظر گرفته شده و معلم بر کار دانش‌آموزان نظارت می‌کند.

پس از رفع اشکالات روخوانی، از دانش‌آموزان پرسیده می‌شود معنی کلمات یا عبارات خوانده شده را بیان کنند. در صورت آشنایی با معنای اکثر کلمات، از آن‌ها پرسیده می‌شود معنی جمله چیست یا از آن چه می‌فهمند.

نکات مهم:

- تشخیص مشکلات و ضعف‌های خاص هر دانش‌آموز در خواندن قرآن، مهم‌ترین هدف است.
- در رفع اشکالات، صبر و حوصله، تشخیص دقیق اشتباهات و ارائه راه حل مناسب ضروری است.
- در صورت وجود اشتباهات زیاد در خواندن یک جمله، رفع یک یا دو مورد مهم‌تر در اولویت قرار گیرد.

به دانش‌آموزان آموزش داده شود که بلافاصله اشتباهات همکلاسی‌ها را تذکر ندهند، بلکه فرصت دهند تا جمله را به پایان برسانند.

در پایان جلسه، دانش‌آموزان به تکلیف انس با قرآن در خانه تشویق می‌شوند. هدف اصلی، تقویت روخوانی، درک معانی و ایجاد فضای معنوی در کلاس است.

